

**VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK
OKRESU NOVÝ JIČÍN**

== SVAZEK **50** ==

Na přední straně obálky:

Titulní strana měsíčníku
Nový život z roku 1905

Foto Jan Číp, 1996

Vážení přátelé vlastivědy,

po delší odmlce se před vás opět dostává číslo Vlastivědného sborníku okresu Nový Jičín. Důvodů, proč vychází padesátý jubilejní svazek teprve nyní, bylo několik. Nejdříve redakce postrádala dostatek příspěvků, poté nás trápily finanční problémy. Teď je vše v pořádku. Další čísla chceme vydávat jednou ročně.

Završili jsme tímto padesátým jubilejním svazkem jednu etapu vydávání časopisu tolik důležitého pro rozvoj vlastivědy našeho regionu a budeme pokračovat dále. Zamýšlíme se jen v těchto chvílích nad další koncepcí, případně organizačními změnami. Ale s tím vším si vás dovolíme seznámit v příštím čísle.

Těšíme se s vámi na setkání na stránkách tohoto odborného časopisu, těšíme se na vaše případné příspěvky, studie, zprávy, recenze, ať již z historie, církevních dějin, přírodních věd, dějin umění, literatury, filmu, hudby, školství, zvyků a obyčejů, právní historie, místopisu, k poznání významných osobností, a to vše zarámováno hranicemi nynějšího okresu Nový Jičín. Všem příznivcům vlastivědy přejeme úspěšný a ve zdraví prožitý rok devatnáctistý devadesátý sedmý.

Redakce

TICHAVŠTÍ FOJTI DO KONCE 17. STOLETÍ

Stanislava Kovářová

I když se Tichá nemůže chlubit zakládací listinou nebo jejím opisem, jako např. sousední Lichnov a Kozlovice¹⁾ či další vsi pozdějšího hukvaldského panství, není pochyb o tom, že vznikla podobně jako ony v průběhu kolonizace v posledním desetiletí 13. století.²⁾ U jejího zrodu stál lokátor - zřejmě první tichavský fojt - a skupina prvních osadníků, kteří postavili obydlí, vyklučili les a zorali první brázdy ... O této skutečnosti ovšem sporadicky dochované prameny mlčí, takže první písemná zmínka o Tiché se datuje až do roku 1359. V tomto roce připojil olomoucký biskup Jan Očko z Vlašimi (1351-1364) ke stolnímu statku biskupství hrad Hukvaldy a město Příbor s příslušenstvím, tj. s jedenácti vesnicemi, mezi něž patřila Tichá a Nová Tichá.³⁾

V čele každé vsi stál od jejího založení svobodný a dědičný fojt jako prodloužená ruka vrchnosti a zástupce poddaných vůči ní.⁴⁾ Kdo byl prvním tichavským fojtem a jeho následovníky, dochované prameny neprozrazují. Jasně do temnot vnáší až listina, resp. její opis, datovaný „na zámku našem Hukvaldech ve středu před sv. Divišem I.P. 1539“.⁵⁾ Listinu vydal olomoucký biskup Stanislav Thurzo (1497 - 1540) pro tichavského fojta Jana Šlosara. Její první část je opisem listiny, kterou vydal tichavskému fojtovi olomoucký biskup Protasius (Tas) z Boskovic a Černé Hory (1459 - 1482), a lze se domnívat, že potvrzuje práva, která získal tichavský fojt již v době založení vsi.⁶⁾

Podle této nedochované listiny patřily tichavskému fojtovi dva svobodné lány půdy, mlýn se dvěma koly a krčma, měl kováře, pekaře, řezníka a ševce, jako soudce dostával třetinu z pokut, vybíraných za drobné přestupky, dále mohl svobodně lovit pro svou potřebu ryby v Tichávce a vařit pro sebe a svou čeládku pivo, za zatoulaný dobytek dostával jeden groš nebo dvě slepice a totéž o vánocích z každého podýmí. Kromě toho měl dvanáct lidí, původně snad poddaných, kteří mu odváděli - zřejmě místo dřívější roboty či jiných povinností - každý na sv. Jiří a sv. Václava čtyři groše, tj. celkem 48 grošů. Tato privilegia Stanislav Thurzo fojtovi Šlosarovi potvrdil a přidal k nim další výsadu : fojt mohl nechat pást bez úhrady v obecním stádě sto svých ovcí.

Listina ukládala tichavskému fojtovi pouze jedinou povinnost, a to „s jedním koněm ve zbroji s těmi potřebami, jakž na to náleží, sloužiti aneb na zámku Hukvaldech býti, jak by se toho potřeba okazovala a jemu bylo oznámeno, který by z těch služeb činiti měl.“ Stavět zbrojné koně byli povinni všichni majitelé statků, tedy i olomoucký biskup, který tuto povinnost rozděloval mezi poddané. Ve druhém případě se pravděpodobně jednalo o povinnost hájit hukvaldský hrad v době jeho ohrožení.

O sedmnáct let později se situace tichavského fojtství zásadně změnila. V roce 1556 došlo totiž k přeměně původního svobodného a dědičného fojtství ve fojtství zákupní s povinností tzv. auffanku či laudemia, tj. 10% kupní ceny, kterou každý nový majitel odváděl vrchnosti. Stalo se tak za biskupa Marka Khuena (1553 - 1565) se zdůvodněním že „... na svrchu dotčené rychtě ... jsme žádného užitku míti nemohli ...“⁷⁾ Proto došlo k prodeji : „ A předstoupil před nás Mikuláš, syn téhož nebožtíka Jana Šlosara, prosíce nás pokorně, abychom jemu ten byt a sídlo tej rychty i s krčmú svobodnú a s půl čtvrtá lánú rolí i s pouští k burgkrechtnímu právu pustili, podvolujíce se on i budoucí držitelé tej rychty, že nás chce a povinnen bude, i budoucí potomky naše, z tej rychty všelijakými poddanými povinnostmi jako horní i dolní v tej vsi soused (kromě poplatkův a robot, kterýchž on i s potomky svými, držiteli tej rychty, prázdnen na časy budoucí býti má) odbývati.“

Povinností nového fojta bylo „ouřad rychtářský spravedlivě říditi a přitom lidi naše spravovati a poplatky naše vybíráti ...“ a dále „ jednu fůru ryb k rybníkům našim

ostravským každý rok, když by se jemu rozkázalo, dověsti." Jak bude uvedeno dále, úměrně tomu, jak fojtům ubývalo výsad, přibývalo povinností.

Fojt jako první a nejdůležitější osoba ve vsi býval uváděn jako svědek na listinách (pro Tichou se ovšem z tohoto období nezachovaly), ale i při jiných příležitostech. Např. v děkanské matrice Příbora čteme: „*Tento zvon zlitý jest za Mikuláše fojta a starších r. 1561 ...*“⁹ Jednalo se o zvon pro tichavský kostel, který ulil Jiřík Slonek z „*Meziříčí pod Rožnovem*“.

Mimofádně důležitý pramen představuje urbář hukvaldského panství z roku 1581.⁹ Jako fojt je v něm uveden Jiřík (snad Šlosar), který měl „*role čtyři lány a půš (poustku), k tomu fojstvi svobodné, z toho platu nedává, jenom lidi spravuje a úrok vybrati a na zámek donášeti povinen, na což nadání od slavné paměti biskupa Marka má ...*“ Urbář zaznamenává jména 59 osedlých a jejich povinnosti vůči vrchnosti, tedy jinými slovy to, co tichavský fojt Jiřík odváděl na hukvaldský zámek.

V prvé řadě se jednalo o stálý plat z rolí, poustek a pasek, odváděný na sv. Jiří a sv. Václava, o plat za „*sýrky*“ na sv. Jiří a plat mlynáře Urbana z moučného mlýna, odváděný rovněž ve dvou termínech - na sv. Jiří a sv. Václava. Kromě toho byl mlynář Urban „*roboty k zámku, co se jemu rozkáže, povinen dělati sekyrů každý rok šest dní.*“ Další položku představoval plat za dvě kopy a sedm kusů slepic s tím, že „*... když by potřeba nastala a jim poručeno a oznámeno bylo, slepice dáti povinni býti mají.*“ Vedle již zmíněného moučného mlýna byly v Tiché i dva „*pilné*“ mlýny, tedy pily, z nichž se odváděl plat a kromě toho z každé rozřezané klády jedna deska. Tíživou povinností Tichavských bylo dodávat každoročně na hukvaldský zámek jednoho vola. Tato povinnost byla již r. 1584 reluována.¹⁰ K dalším naturálním povinnostem patřilo odvádění pšenice, žita (rži), ovsu, hus, slepic a vajec. Tyto dávky doplňoval tzv. oves dřevní - „*ze dvou koní po věrteli ovsu*“ a tzv. slepice dřevní - „*po 1 čtvrti ovsu po 1 slepici*“. Až na jedinou výjimku se urbář nezmiňuje o robotách; pouze u Jiříka Tiahana je poznámka, že „*roboty má dělati jako jiní v tej dědině*“.

V průběhu následujícího půlstoletí došlo k přeměně většiny naturálních dávek na plat. Přehled o tom, jaké byly povinnosti tichavských poddaných a co prostřednictvím fojta odváděli na hukvaldský zámek, uvádí nejstarší dochovaný popis hukvaldského panství z roku 1635.¹¹ Tichá měla v té době 67 usedlostí (35 sedláků, 17 zahrádků, 11 chalupníků a 4 poustky) a podle počtu osedlých byla největší vsí na celém panství. Její obyvatelé odváděli jako stálé platy plat na sv. Jiří a sv. Václava, plat za odumrt, za „*husy platové*“, slepice „*auroční*“ i odumrtí, dále za „*vejce platové*“ a „*oves platový*“.

Týž pramen informuje o tom, že v Tichej fojt má mlýnek o jednom kole, z něhož „*platu dává ročně nic*“, zatímco „*v Malej Tichej jest mlýnek o dvou kolach, platu dává ročně 7 zl.*“. V roce 1635 bylo na celém hukvaldském panství 9 volených a 20 zakoupených fojtů, kteří „*auffank spravují*“. Ve srovnání s předcházejícím obdobím přibýly fojtům nové povinnosti. Patnáct blíže neurčených fojtů mělo „*pro sůl do solby každoročně ... na svůj náklad pro patnáct balvanů soli jeti a přivézt.*“ Kromě toho museli fojtí odebírat z vrchnostenského sklepa víno nebo platit tzv. suché, tj. nevyšenko- vané víno a později i odebírat a čepovat pivo z vrchnostenského pivovaru. „*David Lariš, Ondra Vrba a Jakub Kolář vyručili fojta tichavského, že pivo panské míti bude a poked by bez piva přistižen byl, tehdy oni tu pokutu za fojta vystáti chtějí, totižto 10 širokých (tolarů),*“ čteme v zápisech z let 1646 - 1653.¹² Týž pramen uvádí i velmi kusou výpověď tichavského fojta, v níž se vyjadřoval ke krádeži: „*... že Ondra Ostravský jemu mluvil, že desky od pily jak jedlové tak lipové o půlnoci sobě domů veze a že je větší zloděj než kdo.*“

Velkou nevýhodou pramenů, vztahujících se k tichavskému fojstvi, je jejich torzovitost a nesourodost, do značné míry však pochopitelná - vznikaly z praktické potřeby a za zcela jiným účelem než sledovat a chronologicky zaznamenávat vývoj fojstvi. Teprve k roku 1656 je poprvé, i když neúplně, zaznamenán majetek tichavského fojta Mikuláše

(Niclase), snad Mladěny.¹³ Patřily mu dva lány půdy, oséval 79 měřic a dva aachtely¹⁴ a vlastnil pět koní, čtrnáct krav a dvacet ovcí.¹⁵

Mohlo by se zdát, že ve vesnici pod horami se události „*velkého světa*“ vyhybaly; opak je však pravdou. V roce 1663 - v důsledku tureckého nebezpečí - bylo totiž rozhodnuto, že z každých patnácti lánů „*má se jeden rejtar náležitě mundýrovaný, totiž s dobrým koněm, (v)hodnou zbraní a pláštěm vypraviti.*“¹⁶ Posel s touto zprávou dorazil do Tiché 19. srpna 1663 a fojtovi vyvstala další povinnost - spolu s fojty z Kopřivnice a Vítkovic odpovídal za vypravení rejtara do pole.

Od poloviny 17. století je možné v pramenech vysledovat záznamy o společných akcích fojtů celého panství, namířených proti zvyšování jejich povinností vůči vrchnosti. První „*akce*“ se týkala dalekých fůr, zejména povinností fojtů jezdit pro víno do Uher. Protože tyto jízdy konali fojtí na vlastní náklady, pochopitelně se jim bránili. V roce 1665 došlo ze strany vrchnosti k ústupku - podniknout dalekou fůru mohli vždy dva a dva fojtí, tichavský fojt v tomto případě společně s fojtem ze sousedních Vlčovic.¹⁷ Otázku dalekých fůr pak obecně řešil až robotní patent z r. 1680.

V pořadí druhou společnou akci fojtů celého panství byla v roce 1673 jejich stížnost na hukvaldského hejtmána J. F. Johnera z Vojnovic, vrchního správce panství a zástupce olomoucké vrchnosti, která poodhaluje poměry, v nichž poddaní žili.¹⁸ Fojtí, mezi nimi i tichavský Andreas Rek, si v sedmnácti bodech stěžovali v prvé řadě na chování hejtmána vůči poddaným: hodlá postavit šibenici a na ní věšet poddané, sám nebo jeho drábi poddané bít, takže ti odmítají chodit na robotu, často poddané vězni a nutí jejich nezletilé syny k sňatkům, aby je mohl usadit na pustých gruntech apod. V jiném bodě si fojtí stěžovali na časté exekuce, které jim působí škodu a velké výdaje, neboť musí platit jídlo a pití mušketyrům, kteří exekuci provádějí. Další body stížnosti se týkaly povinností fojtů vůči vrchnosti, zejména povinnosti šenkovat panské víno či pálenku a konat daleké fůry, mj. vozit např. dřevo, šindel a sklo do Kroměříže, letního sídla olomouckých biskupů. A nespokojeni byli i s naturálními povinnostmi, zejména s povinností odvádět chmel „*in natura*“. Chmel totiž nestačil dozrát a bylo nutné jej koupit, aby mohlo být odevzdáno stanovené množství. Jak vyřízení stížnosti dopadlo, pramen sice neuvádí, ale vzhledem ke skutečnosti, že řada bodů stížnosti se opakovala i v následujících deseti-letích, byl zřejmě výsledek celé akce minimální.

Lánový rejstřík z roku 1676¹⁹ uvádí na prvním místě mezi tichavskými sedláky fojta Ondru Rečka s poznámkou, že před ním byl fojtem Mikoláš. Nynějšímu fojtovi patřilo 140 měřic polností ve třetí bonitní třídě a mlýn s jedním kolem.

A právě otázka fojtských mlýnů a povinností jejich mlynářů se stala další, v pořadí třetí společnou akcí fojtů celého panství, opět namířenou proti zvyšování jejich povinností. V r. 1682 žádali fojtí o osvobození mlynářů od robot, které měli konat při nejrůznějších opravách vrchnostenských budov.²⁰ Protože se situace nijak nezměnila, zaslali fojtí o sedm let později v této záležitosti supliku olomouckému biskupovi, v níž se odvolávali na přípis, datovaný 19. června 1688 v Kroměříži, podle něhož mělo „*zůstat při starém.*“²¹ S poukazem na svá privilegia fojtí zdůrazňovali, že „*nedáváme z dědičných fojstvi a při nich udělaných mlýnů žádnou činži, nýbrž ... máme (jen) činže od poddaných přijímat, odvádět a lidi k povinnostem pilně držet ...*“, zatímco nyní jsou fojtí, resp. jejich mlynáři, nuceni k třídní robotě.

Na stranu fojtů se přidal i tehdejší hukvaldský hejtmán Johann Halama. Podle jeho vyjádření z roku 1689²² si fojtí stěžovali oprávněně, neboť mlynáři na fojtských mlýnech se svým postavením (s povinností konat třídní robotu) blíží poddaným. Jak Halama vysvětlil, opravy vrchnostenských budov konali dřívě v rámci svých robotních povinností poddaní, ale protože byli přiděleni k hamrům, přešla tato povinnost na mlynáře. S jejich prací nebyl ovšem ani hukvaldský hejtmán spokojen. Podle něj byly opravy i nově postavené hospodářské budovy ledabylé a špatné, takže přinášely v konečném výsledku více škody než užítku. Proto navrhoval, aby vrchnost najímala na velké opravy a stavby zkušeného mistra s tovaryši a pomocníky, kteří dostanou za práci zapláceno, a fojty

nechala při „starých privilegiích“. Jeho návrh neuspěl, neboť i v následujícím století se objevovaly stížnosti fojtů na robotní práci jejich mlynářů.

Poznámky:

1) Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc (dále jen ZA), fond Arcibiskupství Olomouc (dále jen AO), č. knihy 19 (Lichnov r. 1293); tamtéž, sign. E I a 18 (Kozlovice r. 1294).

2) Např. O. Tabásek klade na základě výpočtu a odhadu vznik Tiché mezi léta 1293 - 1296 s tím, že dodatečně byla vysazena Malá Tichá (= dnešní „dolní konec“); obě části později stavebně splynuly (O vytyčení plužin na hukvaldském panství. In: Historická geografie, Praha 1986, s. 108 a 110). M. Mocek uvádí bez udání pramene, že se Tichá připomínala už v r. 1295 (Příbor 1251 - 1650, Nový Jičín 1992, s. 20); L. Hrabová se v souvislosti s listinou biskupa Dětricha zmiňuje k r. 1297 o Juříkovi z Tiché (Listina biskupa Bruna ze Schaumburku z r. 1267 a počátky Rožnova, Valašsko 11, 1967, s. 6). Tento názor nepřímo vyvrátil L. Hosák (Počátky osídlení a dějin Rožnova, Valašsko 11, 1967, s. 11).

3) CDM IX, s. 114 - 115; insert v listině sign. E I a 8 (ZA, fond AO).

4) O fojtech na hukvaldském panství viz např. Jirásek, J.: Fojti na panství olomouckého biskupství v 16. století, ČMM 75, 1956, č. 3-4, s. 352-365; Novotný, J.: Svobodní rychtáři na Moravě, ve Slezsku a v sousedních územích německé kolonizace, Historie a muzejnictví 3, 1958, č. 1, s. 39 an; obecněji Matějek, F.: Feudální velkostatek a poddaný na Moravě s přihlédnutím k přilehlým územím Slezska a Polska, Praha 1959.

5) ZA, fond AO, č. knihy 19, fol. 6-7.

6) Podobná práva měl v době založení vsi např. i fojt z Kozlovic aj. (viz pozn. č. 1).

7) Moravský zemský archiv v Brně, Nová sbírka, sing. G 2, i. č. 562/1.

8) ZA, fond Arcibiskupská konzistoř, č. knihy 221 - Děkanická matrika Příbora, r. 1764.

9) ZA, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků (dále jen ÚŘAS) - Urbář panství Hukvaldy z r. 1581, č. knihy 2253 a 2254.

10) Místo jednoho vola platili ročně 8 zl. ZA, fond AO, č. knihy 88.

11) ZA, fond ÚŘAS, kart. 1157, sing. E 17/17-5/2.

12) Tamtéž, fond AO, kart. 486, sing. Temp 104.

13) V r. 1668 došlo k velké povodni, při níž se rozvodnila Tichávka a způsobila velké škody na polnostech a úrodě mj. i na fojtově hospodářství, kde zaplavila 4 aichtely půdy a 2 aichtely obilí. Jednalo se o majetek, patřící dříve Mikoláši Mladěnkovi, nyní fojtovi Ondrovi Rekovi. ZA, fond AO, č. knihy 2261.

14) ZA, fond ÚŘAS, kart. 1157, sign. E 17/7-5.

15) Tamtéž, č. knihy 2322.

16) Tamtéž, fond AO, kart. 470, sign. Temp 56.

17) Tamtéž, fond ÚŘAS, kart. 1164, sign. E 18/12-5; též AO, č. knihy 157.

18) Tamtéž, fond AO, kart. 487, sign. Temp 105.

19) Moravský zemský archiv v Brně, Lánové rejstříky z let 1669 - 1679, sign. D 1.

20) ZA, fond AO, kart. 482, sign. Temp 89.

21) ZA, fond ÚŘAS, kart. 1083, sign. E 3/9-2.

22) Tamtéž.

HOSPODÁŘSKÝ A KAŽDODENNÍ ŽIVOT MĚSTA PŘÍBORA V 16. - 18. STOLETÍ NA PODKLADĚ MĚSTSKÝCH ÚČTŮ

Jiří Jurok

Následující dvě mikroanalýzy o vnitřním hospodaření města a městské každodennosti byly původně součástí větší práce, založené na zhodnocení a vytěžení početních rejstříků města Příbora z let 1591 - 1782, přičemž tři mikroanalýzy z tohoto souboru o vývoji města v 16. - 18. století, geografickém horizontu města a školních institucích a kulturních společenstvech byly již otištěny ve sborníku Piaristé v Příboře, Nový Jičín, 1995.

Městské hospodářství Příbora v 16. - 18. století (Městská ekonomika, městský rozpočet: diverzifikace příjmů a vydání)

Částečné náhledy do vnitřního hospodaření města byly podniknuty již dříve.¹⁾ V následujícím se pokusíme sledovat vnitřní městské hospodářství od konce 16. do 2. pol. 18. stol., a to na základě jedinečně dochovaného pramene (i v celomoravských souvislostech) - městských početních rejstříků. Z celé řady městských účtů srovnáme ty nejstarší z konce 16. a počátku 17. stol. s výběrově zvolenými rejstříky válečnými a poválečnými, jakož potom s těmi posledními z 18. století. Konkrétně rozebereme rejstříky z let 1591, 1592 (?), 1599, 1603, 1617, 1618, 1627, 1641 - 1642, 1657 / 1658, 1691, 1704 - 1708, 1738 - 1740, 1756 a 1782.²⁾

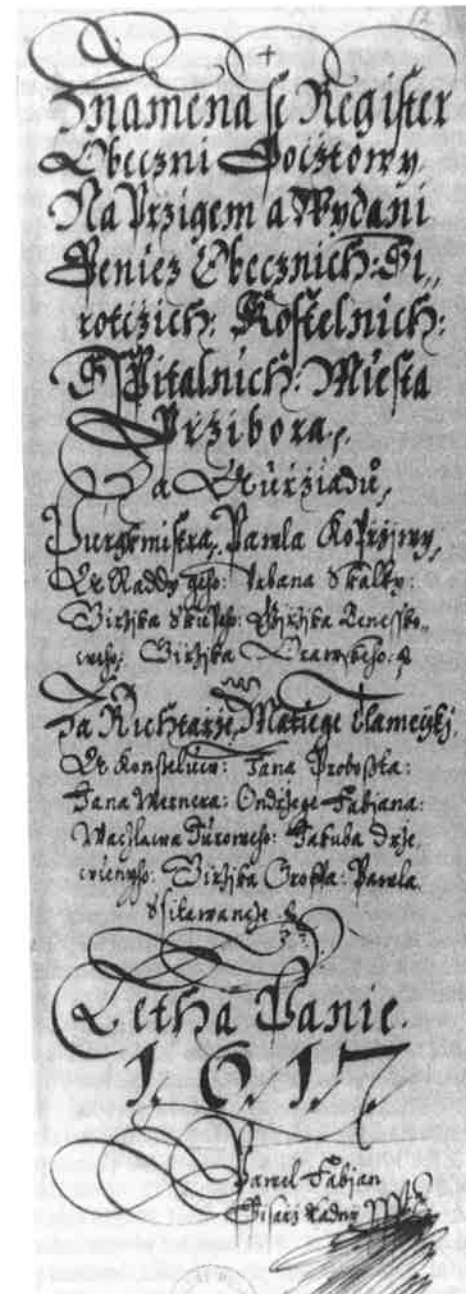
První záznamy zachycující kusovitě městský rozpočet a nakládání se sirotčími penězi máme zachovány uvnitř nejstarších městských knih. V nejstarší městské knize zápisů, smluv, testamentů a především svatebních smluv z let 1521 - 1620 nacházíme jednotlivé zápisy o sumě přijatého kšosu a přehledy o hospodaření se sirotčími penězi zprvu velmi stručně již z let 1540, 1545, 1546, 1548, 1557 a obsažněji v r. 1585.³⁾

První příborské početní rejstříky ještě neoddělovaly vlastní rozpočet městské rady od peněžních depozit sirotčích peněz. To znátlo první badatele, kteří určili výši městského rozpočtu v r. 1592 přes 4 000 zl. a v r. 1599 přes 6 000 zl.⁴⁾ Ve skutečnosti z celkového objemu obecních a sirotčích peněz 3 341 slezských zlatých (1591), 4 103 sl. zl. (1592) a 6 129 sl. zl. (1599) se vlastní městský rozpočet pohyboval ve výši příjmů 1 158 sl. zl. (1591), 1 489 sl. zl. (1592) a 1 000 sl. zl. (1599) a vydání ve výši 715 sl. zl. (1591), 599 sl. zl. (1592) a 1 387 sl. zl. (1599). Rozpočet tak byl jednou aktivní a podruhé zase pasivní. Nicméně i tato vlastní čísla městského písaře jsou zkreslující, neboť do příjmu byla v r. 1591 zahrnuta částka 754 zl. sirotčích peněz, v r. 1592 1 134 zl. a v r. 1599 obdobně 318 zl. a do vydání v r. 1591 258 zl., r. 1592 97 zl. a v r. 1599 dokonce 782 zl. určených sirotkům.⁵⁾ Tím by i v r. 1599 městská aktiva (682 zl.) velmi mírně převyšovala pasiva (605 zl.). V l. 1591, 1592 a 1599 můžeme poprvé sledovat strukturu příjmů a vydání - nejvyšší položky příjmů představovaly splátky sirotčích peněz (r. 1591 - 754 zl., r. 1592 - 1 134 zl., r. 1599 - 318 zl.), přebytky od staré městské rady (589 zl., ?, 513 zl. - tyto uvedeny v přebraných depozitech), gruntovní peníze (59 zl. ?, 72 zl., 242 zl. - uvedeny v rámci běžných obecních peněz), ze dvora (71 zl., 38 zl., 67 zl.), z kšosu - domovní daně (asi 91 zl., 68 zl., 87 zl.) a mýt (32 zl., asi 33 zl., 51 zl.). Nejvyšší položky vydání tvořily vydání sirotčích peněz (258 zl., 97 zl., 782 zl.), na všelijaké potřeby (339 zl., 242 zl., 481 zl. - v tom i na počty, almužny aj.), odměny městským úředníkům a

zaměstnancům (nejméně 31 zl., kolem 99 zl., kolem 127 zl.), platu vrchnosti (59 zl. - z toho pouze 21 zl. kšos!, 55 zl., asi 41 zl.) a vyjimečně r. 1592 89 zl. na radnici a 68 zl. na pivovar. Valná většina peněz sledovaných městskou radou byly pohledávky a sirotčí depozita - v l. 1591, 1592 a 1599 z 2 182 zl., 2 613 zl. a 5 128 zl. převzatých od staré městské rady představovaly sirotčí peníze na hotovosti (496 zl., 0, 2 047 zl.), pohledávky sirotčích peněz za lidmi (581 zl., 733 zl., 1 595 zl.), totéž za obcí (302 zl., 531 zl., 372 zl.) a převzaté obecní peníze (803 zl., 1 349 zl. a 513 zl.).⁹ Výše depozit a pohledávek koncem 16. stol. neustále narůstala. Objem těchto prostředků až 5 000 zl. osvětluje tak skutečnost, že Příbor spolu s Kelčí v r. 1574 ručil olomouckému biskupovi Janu Grodeckému za sumu 13 000 zl.⁷

V počtových rejstřících na počátku 17. stol. nacházíme městské peníze již odděleny od peněz sirotčích, kostelních a špitálních. Přesněji řečeno v r. 1603 sirotčí, kostelní a špitální peníze vůbec v počtovém rejstříku nenacházíme a lze tu usuzovat na jejich oddělení, striktně odděleny jsou pak v rejstřících let 1617 a 1618. Lze připomenout, že od r. 1615 upravoval hospodaření a řádné předávání městských účtů Ditrichštejnův řád.⁸ Příjmy se na počátku 17. stol. pohybovaly ve výši kolem 1 000 sl. zl. (998 zl., 804 zl., bez součtu) a výdaje kolem 600 sl. zl. (601 zl., 574 zl., bez součtu). V r. 1617 se deponovalo sirotčích peněz na hotovosti a pohledávek 3 500 sl. zl., kostelních fundací 1 008 zl. a špitálních fundací 300 zl.⁹ Obdobně tomu bylo v r. 1618, kdy ovšem chybějí celkové součty.¹⁰ V letech 1603, 1617 a 1618 největší příjmy zajišťovaly gruntovní peníze od dlužníků obce (r. 1603 - 225 zl., r. 1617 - 270 zl., r. 1618 - 286 zl.), aktiva od staré městské rady (186 zl., 206 zl., 435 zl.), z dvora Petrovice (136 zl., 135 zl., 105 zl.), z kšosu (102 zl., 105 zl., 105 zl.), z mýt (16 zl., 67 zl., 59 zl.), z dluhů (-, 134 zl., -), z lesů (80 zl., 7 zl., 6 zl.) a z pastvin (0, 65 zl., 3 zl.).¹¹ Příjmy z pokut (16 zl., 51 zl., 46 zl.), rybníků (43 zl., 1 zl., 34 zl.), pivovaru (28 zl., 21 zl., 24 zl.) a cihelny (28 zl., 17 zl., 11 zl.) byly druhořadé. Nejpozoruhodnějším vydáním na poč. 17. stol. se stal náklad na výstavbu nové školy v r. 1603 ve výši 231 zl., jinak se nejvíce vydávalo na různé obecní potřeby (181 zl., 198 zl., 363 zl.), na městské úředníky (55 zl., 133 zl., 143 zl.), na obecní dluhy (20 zl., 42 zl., 104 zl.), na různé pocty, hostiny a dary (65 zl., 64 zl., 30 zl.), vrchnostenskou daň (20 zl., 47 zl., 48 zl. - z toho kšos 20 zl., 20 zl., 24 zl.), skupování gruntů (-, 95 zl., 0), pivovar (25 zl., 14 zl., 42 zl.) a ojedinele na kontribuci a zbrojného koně (-, 0, 37 zl.).¹² Kromě toho, že některé podniky (mlýny, valchy, brusírna) patřily soukromníkům, vyšší náklady než výnos pivovaru naznačují, že hlavní užitek z pivovaru (vářky) patřil opět jednotlivým měšťanům mimo městský rozpočet.

Za třicetileté války v r. 1627 vzrostl rozpočet města zřejmě následkem kalády (devalvace či bankrotu r. 1623) téměř trojnásobně, přičemž příjem dosáhl výše 2 868 sl. zl. a vydání 2 835 sl. zl. Rovněž objem sirotčích peněz, snad i následkem válečných ztrát vzrostl téměř dvojnásobně na 7 182 zl. a po vydání 307 zl. zůstal ve výši 6 820 zl. (nevypálené peníze až z r. 1614).¹³ V rámci příjmů nejvíce 1 047 zl. přinesla zcela nová a zvláštní daň z hlavy (budoucí kontribuce), dalších 609 zl. vypůjčené sirotčí peníze (z jarmarků, páleného aj.), 105 zl. kšos, 85 zl. pivovar apod. Nic nevynesly tři městské dvory (Petrovský, Hájovský, Stikovecký), rybník Borovec, cihelna, mlýn a lesy. Naopak ve vydání zdaleka nejvyšší výdaje 1 518 zl. směřovaly na válečné účely a to holdy zřejmě Mansfeldovi - přesněji Holubovi, pravděpodobně z Nadějova do Frýdku (449 zl.) a do Nového Jičína (458 zl.), dále na císařské Chorvaty (334 zl.) a na obléhání dánské posádky na hradě Starý Jičín císařskými (246 zl.). Zajímavé je, že na holdy za rok 1626 se půjčovalo ze sirotčích peněz, stejně jako z těchže se půjčovalo olomouckému biskupovi Ditrichštejnovi za času „rebellie“. Ostatní hlavní výdaje byly určeny na zaplacení dluhů (407 zl.), na městské úředníky (249 zl.), na všelijaké potřeby (200 zl.), na pivovar (123 zl.), na kostel a faru - opravy zvonu, hodin, malování kostela (110 zl.), na pocty (103 zl.) aj.¹⁴ Nevýnosnost tří městských dvorů, mlýna, rybníka, cihelny a lesů naznačuje jejich vyrabování mansfeldským vojskem, které 18. srpna 1626 vypálilo

Počtení rejstřík města Příbora z roku 1617
(SOKA Nový Jičín, pobočka Příbor - foto Jan Číp)

Příbor, stejně tak jako 10. října 1621 vypálili město Valaši.¹⁵⁾

V podstatě stejnou výši příjmu nacházíme r. 1641 (2 875 sl. zl.), ale vydání o mnoho nižší pouhých 1 693 sl. zl., takže hospodaření města skončilo přebytkem („restem“) ve výši 1 182 sl. zl. V témž rejstříku příjem za rok 1642 ve výši 2 889 sl. zl. převažoval vydání 2 512 sl. zl. přebytkem 377 zl. Sirotčí peníze účtovala městská rada tentokrát za oba roky společně v celkovém příjmu 3 612 zl. (z toho dlouhodobá depozita na hotovosti 588 zl., na dluhách za měšťany 2 422 zl., na obecních dluhách 243 zl., vlastní roční příjem pouhých 358 zl.) a ve vydání 201 zl., takže zůstal dlouhodobý přebytek sirotčích peněz (spíše pohledávka) 3 410 zl. V příjmech z let 1641 a 1642 největší položky představovaly: převod starých dluhopisů (r. 1641 - 979 zl., r. 1642 - 0), vybraná kontribuce (513 zl., 700 zl.), gruntovní peníze (265 zl., 103 zl.), různé běžné obecní peníze z pronájmů apod. (221 zl., 19 zl.), z šenku vrchnostenského vína (135 zl., 208 zl.), z kšosu (133 zl., 131 zl.), z pronájmu dvora Petrovice (105 zl., 105 zl.), peníze na faráře (97 zl., 95 zl.), z pronájmu Olšového mlýna - městem koupeného v r. 1629 (80 zl., 80 zl.), z pálení kořalky (95 zl., 81 zl.) a z mýta a mostného (75 zl., 39 zl.). Ve vydání z let 1641 a 1642 se objevují zcela rozdílné položky, vzhledem k tomu, že rok 1641 byl v podstatě mírový a rok 1642 válečný. V r. 1641 šly největší výdaje na všelijaké obecní potřeby (424 zl.), na městské úředníky (asi 229 zl.), na opravu radnice (183 zl.), překvapivě na různé počty, hostiny a prezenty (168 zl.), poplatků za šenk vrchnostenského vína (167 zl.), na obilní kontribuci a gildpferda (zbrojného koně - 91 zl.). V r. 1642 největší výdaje spolykaly válečné náklady - zámečtí (hukvaldští) mušketýři (227 zl. - od 5.6.1642 do 29.1.1643), městští mušketýři (65 zl. a 179 zl. - vyslání na Hukvaldy od 28.10.1642 do 24.1.1643), Valaši vyslání do Kroměříže (200 zl. - za dva měsíce) a valašská salva quardia (ochranná jednotka) ve městě (21 zl. za 1 týden) - celkem 692 zl., výdaje na císařské vojáky 400 zl., kontribuce 375 zl., na městské úředníky asi 272 zl., poplatků za šenk vrchnostenského vína 200 zl., na různá vydání 168 zl. a vydání na počty a prezenty 155 zl.¹⁶⁾ Výdajové částky kontribuce, z šenku vína a kšosu jsou menší než vybrané, rozdíl si zřejmě nechávala městská rada.

Na zcela obdobné výši zůstávala výše příjmu i po válce v r. 1657 / 1658 - 2 986 sl. zl. a vydání ve výši 2 601 sl. zl. Příjmy tvořila kontribuce 1 915 sl. zl., přebytek od staré rady 381 zl., výnos dvora Stikovec 161 zl., kšos 110 zl., gruntovní peníze 86 zl. apod. Ve vydání převažovaly i nyní válečné náklady - na císařské vojáky a portu (hraniční stráž) 671 zl., na vojenskou portu 134 zl. a na hukvaldské mušketýry 76 zl., dále následovala kontribuce 578 zl., hrazení starých dluhů 292 zl., různá vydání 235 zl., na počty, prezenty a hostiny dohromady asi 232 zl. a na městské úředníky 182 zl.¹⁷⁾

Neúplný náhled na stav městského rozpočtu získáváme r. 1691. Zachovaný počtový rejstřík poskytuje jakýsi čtvrtletní mezisoučet. Převzatá depozita od staré rady a její různé pohledávky tu máme v úplnosti - 2 548 sl. zl. Ve čtvrtletním příjmu 528 zl. největší položku tvořila vybraná kontribuce (281 zl.), kšos (98 zl.) a příjem z pivovaru a šenku piva (celkem 65 zl.). Ve vydání 416 zl. tvořila kontribuce 190 zl., dále následovala vydání na počty a prezenty 56 zl. a různá vydání 50 zl.¹⁸⁾ Na základě těchto čísel lze odhadnout roční příjem na 2 000 zl. a patřičně nižší vydání. Po třicetileté válce (v rejstřících 1657/1658 a 1691) ani později městská rada nevede již přehled sirotčích peněz, ani kostelních a špitálních fundací - patrně došlo k oddělení těchto zápisů.

Počtové rejstříky z let 1704 - 1708 a 1738 - 1740 přinášejí pouze sumáře za celé uvedené období. Za 4,5 roku od 1.7. 1704 do 31.12. 1708 je uvedena celková suma příjmu 28 059 rakouských zlatých a celkové vydání 21 359 rak. zl. a zřejmě stálý dluh (rest) - pohledávka ve výši 6 186 zl. Překvapující je výše ročního městského rozpočtu kolem 5 000 - 6 000 zl., vysvětlitelná pouze inflací, změnou početní jednotky, nebo započítáním vybrané kontribuce a komínové daně do městského rozpočtu. V souhrnném příjmu za 4,5 roku nejvíce přicházelo z vybrané komínové daně (7 536 zl.), kontribuce (5 744 zl.), gruntovních peněz (4 334 zl.), z dluhů (4 201 zl.), z různých příjmů (937 zl.), defakce - na rekruty a pohořelé (906 zl.), z kšosu a pořezu (726 zl.), ze dvora (600 zl.),

z prodeje pořádek na radnici (588 zl.) a z pálení kořalky (560 zl.). Ve výdajích převažoval společný odvod lánové a komínové kontribuce (11 891 zl.) - již tradičně nižší než vybraná částka, platy městským úředníkům (celkem 1735 zl.), plat vrchnosti (1 264 zl.), výdaje na verbování a vojenské výdaje (celkem 1230 zl., ale k tomu je možno přičíst ještě celkem 771 zl. na proviant a „obhájení kraje“), scházka - tj. ztráty (1 104 zl.), na všelijaké potřeby (700 zl.) a na počty, dary a hostiny (celkem 676 zl.). Z těchto částek lze odvodit průměrné roční výdaje vydělením koeficientem 4,5. Po oddělení účtování sirotčích peněz v polovině 17. stol. zde zaznamenáváme další zpřehlednění městského rozpočtu vypuštěním účtování obecních depozit a přebytků starých rad. Výdaje na městské úředníky a zaměstnance umožňují rekonstrukci městského personálu: radní písař (nejvyšší odměna 388 zl., roční plat 86 zl.), casíř (druhá největší odměna 270 zl., roční plat 60 zl.), rektor, školní mládenci, adjutanti (trubači), varhaník, kalkant (šlapač měchů), zvoník, konšelský posel, hodinář, horní a dolní hlásní (na věži a v ulicích), hajní lesů Hájka, Cihelného a Frývaldu, pastýř, kancelář, mistr popravní, poslové a právní posel.¹⁹⁾

V obdobném sumárním rejstříku za dva a čtvrt roku od 1.4. 1738 do 31.7. 1740 je zapsán celkový příjem 3 786 rak. zl. a celkové vydání 3 698 rak. zl., tzn. že výše městského ročního rozpočtu se opět pohybovala něco nad 1 000 zl. (asi 1 600 zl.), tak jak tomu bylo již na přelomu 16. a 17. století. Největší příjmy město získalo z vymáhání starých dluhů (945 zl.), překvapivě z výnosu obecního dvora (623 zl.), z extraordinárního příjmu, snad kontribuce (335 zl.), tradičně z kšosu (281 zl.), z rybníků Borovce, Velkého, Malého a ve Vésce (celkem 238 zl.), z gruntovních peněz (236 zl.), z příjmů sbírky na rektora, hlásné a komináře (197 zl.), ze sbírky na renovaci? (190 zl.), z obecní míry a skladu obilí (144 zl.), z cihelny (116 zl.), z mýta a mostného (91 zl.) a platu z Olšového mlýna (90 zl.). Ve vydání se nejvíce peněz věnovalo na odpis dluhů (965 zl. - patrně tatáž pohledávka uvedená v rámci příjmů), zaplacení městských úředníků a zaměstnanců (celkem 764 zl. a se syndikem 985 zl. - titíž jako v l. 1704 - 1708, chybí pouze radní písař, školní mládenci, pastýř (?) a mistr popravní, naopak navíc rychtář, kominář, kantoři, bubeník a samozřejmě syndik), vrchnostenskou daň (682 zl.), na různá vydání (619 zl.), na zaplacení Majestátu (220 zl.), na obnovu úřadu (198 zl.), na různé opravy (kolem 111 zl.), opravu cest (91 zl.) apod.²⁰⁾

V počtovém rejstříku z r. 1756 nalézáme roční rozpočet opět vyšší - a to příjem 3 676 rak. konvenčních zl. a vydání 3 015 rak. konv. zl. Tzn. že výše rozpočtu by se téměř shodovala s průměrnou skutečnou výší rozpočtu (po odečtení podílu kontribuce) v l. 1704 - 1708. Struktura příjmu se proměnila - zdaleka nejvyšší výnos představoval příjem z nájmu pálení kořalky - 1 200 zl., následovaly příjmy z pálení a nepálení cihelny (598 zl.), tradiční pohledávky za starými dluhy (410 zl.), z obecního dvora (320 zl.), gruntovních peněz (220 zl.), z extraordinárního příjmu (182 zl.), z kšosu (146 zl.), z akcizu (masa) - (112 zl.), z rybníků (81 zl.) apod. Ve vydání tvořily nejvyšší položky: platy městským úředníkům (kolem 568 zl. a se syndikem 668 zl. - titíž jako v l. 1738 - 1740, navíc poprvé placen magistrát i s primátorem, purkmistry a radními, kostelní Marty a pastýři), zaplacení starých dluhů (600 zl.), na obě cihelny (319 zl.), extraordinární vydání (240 zl.), na různé opravy (161 zl. - věž, radnice), odvod zemskému úřadu (134 zl.), na různá vydání (126 zl.), vrchnostenskou daň (117 zl.), na majetkovou daň (100 zl.) apod.²¹⁾

Poslední počtový rejstřík z r. 1782 před zavedením stálých účtů města (poprvé od r. 1774) má již jinou strukturu zápisů. Celý je uspořádán podle jmen měšťanů (possesorů). Celkem je těchto majitelů domů 447, z toho 48 ve městě, 197 na Horním, 164 na Dolním a 62 na Benáteckém předměstí. Závěrečný souhrn za celé město podává přehled o příjmu, nikoliv ale o vydání. Odvedeno mělo být 583 str. - stříbrných tolarů (bylo to 1 166 rak. konv. zl., či snad strychů?), ale bylo vybráno jen 430. Nejvíce na oficiální kvartýry, kasárna a kriminál - 227, za role 106, kšos - 74, ze sbírky na rektora a hlásné - 61, sbírky na komináře - 53, na kostelní vartu (na věži) - 41, ze zahrad, stodol a haltěřů

(rybníčků) - 12 a z pasek - 6 str. V podstatě tu jsou zachyceny současně i některé výdaje městské rady, ale nemáme zde podchyceno vlastní hospodářství města a jiné hospodářské příjmy a výdaje.²²⁾

Celkově lze shrnout, že skladba početních rejstříků byla velmi různorodá, výše ročních příjmů a vydání kolísala od 1 000 zl. (přelom 16. a 17. stol., léta 1738 - 1740) až po 3 000 zl. (během třicetileté války, r. 1657 / 1658, 1756) a vyjimečně kolem 5 000 zl. (léta 1704 - 1708). Největší položky příjmů zprvu tvořily příjmy ze sirotčích peněz, aktiva od staré městské rady, gruntovní peníze, příjmy ze dvorů, kšosu a mýt, v letech 1641 a 1738 - 1740 pohledávky starých dluhopisů, za třicetileté války a po válce až do konce 17. stol. kontribuce a v polovině 18. stol. výnos z pálení kořalky a produkce cihlen. Příjmy z kšosu, kontribuce a šenku vína (v l. 1641 a 1642) byly větší než jejich odvody, rozdíl si zřejmě ponechávala městská rada. Výdaje směřovaly velmi různorodě na splácení starých dluhů, na obecní potřeby, odměny městským úředníkům (městská rada a magistrát placeny poprvé v r. 1756), během třicetileté války až do roku 1657 / 1658 především na válečné náklady, dále v tomtéž období až do konce 17. stol. na kontribuci, později v 18. stol. se obnovuje skladba vydání z přelomu 16. a 17. stol., přistupuje sem pouze vrchnostenská daň (bývalá kontribuce ?) a mimořádná vydání. Značně, dvoj - až trojnásobně stoupají po třicetileté válce výdaje na pocty a hostiny.

Zajímavé je zjištění, že se sirotčími penězi zcela volně disponovala městská rada a taky toho využívala. Např. v letech 1610 - 1614 a v r. 1617 si celkem ze sirotčích peněz vypůjčila asi 450 zl., z kterýchžto peněz v r. 1614 poskytla půjčku 222 zl. na stavbu pivovaru a v r. 1615 za tyto sirotčí peníze zakoupila novou pivovárni pánev v Těšíně.²³⁾ Navíc z kostelních a špitálních fundací si výhodně půjčovali především členové městské rady: r. 1617 Urban Skalka (50 zl.), Pavel Kopřiva (50 zl.), Václav Groff (50, 100 zl.) a ze špitálních zase Václav Groff (100 zl.), r. 1618 Pavel Kopřiva (50 zl.), Jiřík Prokšovin (50 zl.), Václav Groff (100 zl., 50 zl.) a tentýž ze špitálních 100 zl. V obou letech dlužil 50 zl. rovněž nečlen městské rady, bratr svatého Jana Sarkandra Pavel Sarkander.²⁴⁾

Městské hospodaření a finance Příbora lze v době předbělohorské srovnat s hospodařením sousedního komorního města Nového Jičína. Rozpočet tohoto dvaapůlkrát většího města (v r. 1581 měl N. Jičín 311 domů) obnášel v r. 1581 příjem 2 052 zl. a vydání 1 668 zl., v r. 1594 dokonce jen o něco větší příjem 1 452 zl. a vydání 1 284 zl. (pravděpodobně moravských). Hlavní příjmy N. Jičína sestávaly v r. 1581 z gruntovních peněz (200 zl.), kšosu (178 zl.), sirotčích peněz (172 zl.), vinného šenku při trzích (82 zl.), strážného od podsedků (77 zl.), desátků z poddanských vsí Žiliny a Bludovic (54 zl.), úroku z dluhů (52 zl.), činžovních platů (32 zl.), vinného poplatku (23 zl.), odúmrtí (19 zl.), solné daně (18 zl.), kostelních peněz (12 zl.), špitálního (5 zl.) a pokut (3 zl.).²⁵⁾ Rozpočet ještě větší Moravské Třebové (před r. 1620 456 domů) nedosahoval v r. 1621 o mnoho více než 2 000 zl. Ostrava nakládala v r. 1662 s půlročním příjmem 1 294 zl. (z toho 690 zl. přebytek z minulého roku) a půlročním vydáním 1 064 zl., v letech 1750 - 1753 s ročním rozpočtem 4 736 zl. Její hlavní příjmy pocházely z kšosu a pivovaru, později ze sbírky na daně, purkmistrovského úřadu a pálení kořalky, výdaje šly na vojenské účely, později na kontribuci, dluhy a vojsko.²⁶⁾

Městská každodennost v míru a za války

Z příborských pramenů lze zjistit i mnohé o životě ve městě. Každoroční obnovovací hostiny při ustavení nové městské rady se po třicetileté válce pravidelně rozrostly do nákladných pohoštění, které si např. v letech 1738 - 1740 vyžádaly „*Austraty při obnově úřadu*“ 198 rak. zl. Celková vydání na pocty, hostiny a dary vzrostla oproti době předválečné více než trojnásobně - z 65 zl. (r. 1603) na 230 zl. (r. 1657/1658).²⁷⁾ V jejich rámci přibývalo stále více různých hostění hukvaldského „*pána auředníka*“, tamějších

„*officirů*“, kroměřížského biskupského hejtmana, občas i olomouckého biskupa a různé pozornosti (koření šafrán a pepř na Nový rok, jeřábci, peněžní dary a příspěvky na svatby) směřovaly na Hukvaldy a do biskupské kanceláře v Kroměříži. Po třicetileté válce v r. 1691 se poprvé setkáváme s novým obyčejem na Štědrý den posílat, citují: „*za zemličky pro pány officiry hochwaldské, pana faráře a pro auřad dle starobylého obyčeje do Opavy.*“²⁸⁾

Koncem 16. a na počátku 17. stol. se většina významných návštěv uctivala příslušným množstvím vína od 3 až do 12 mázů. Z takto hostěných návštěv možno připomenout r. 1591 Zikmunda Sedlnického na Nelhubli (6 mázů), r. 1592 (?) hukvaldského správce Valentina Pavlovského (12 mázů), r. 1599 kroměřížského děkana (6 mázů), kroměřížského hejtmana a hukvaldského správce Kašpara Neubera (12 mázů), r. 1603 Bernarda Sedlnického na Sedlnicích a Hukovicích, ostravského děkana, ostravskou městskou radu (po 3 mázech), r. 1617 kněží při procesi (6 mázů), r. 1618 správce příborského literátského bratrstva (9 mázů) a holešovského kněze - patrně Jana Sarkandra (4 mázy). Víno v ceně 1 zl. věnovali příborští i „*Actorům comedie o narození božím*“, z čehož můžeme soudit na její divadelní předvedení v r. 1618 ve městě. Při dalších ještě významnějších návštěvách se uvádí, kolik se vydalo na útraty či poctu - například v r. 1592 při návštěvě (Jana ?) nebo (Maxmiliána ?) z Pernštejna (4 zl. 4 gr.) a polské královny, patrně Anny Habsburské (vdané v r. 1592 za polského krále Zikmunda III. a zemřelé v r. 1598) s olomouckým biskupem Stanislavem Pavlovským v červnu t. r. (24 zl. 21 gr. - viz. dále), r. 1599 při návštěvě těšínského knížete, patrně Adama Václava (štika, 2 kapří, 6 mázů vína za 1 zl. 3 gr.), olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna (66 zl. 2 gr. 1 d.), r. 1603 na 400 těšínských rejtartů (39 zl. 34 gr.), r. 1617 při návštěvě kroměřížského hejtmana (7 zl. 29 gr. 4 d.), hukvaldského úředníka, patrně Kryštofa Orlika z Laziska (23 zl. 7 gr. 2 d.) a dvojí návštěvě (Karla ?) z Lichtenštejna (13 zl. 16 gr. 4 d.) a v r. 1618 při návštěvě (Hanuše ?) Petřvaldského z Petřvaldu a jakéhosi biskupského hraběte při verbování vojska (4 zl. 11 gr. 2 d. - 4.7.). Slavnostní přivítání polské královny vykresluji zápisy: „*It. za útratu při příjezdu Jeho M./i/los/ti /knížette/, kdy královnu odprovidit ráčil, přijeti sám ráčil v sobotu p/fe/d S. Duchem a býti tu ráčil do /úterku ?/, dali sme 24 (zl.) 21 gr.*“ a „*It. dále se utratilo na dráby, kteří se chovali, kdy Jeho Mh/los/t ráčil královnu polskou provodit. Za prach, olovo a /hručnic/ opravování 1,5 (zl.) 7,5 gr.*“ Koledy se udělovaly kolem Nového roku panské zámecké čeledi (již r. 1591) a od r. 1617 „*pántům literátům bratřím*“, podobně jako v N. Jičíně, kde se literátům v moravském kostele dával plat 2 zl. a novoroční koledy.²⁹⁾

Kromě r. 1627 i v době třicetileté války padly velké výdaje na obnovu úřadu a hostění biskupských úředníků. Volba a obnovení úřadu ve dnech 22. - 24. 4. 1641 za přítomnosti kroměřížského biskupského regenta, patrně Šimona Fridricha z Bergu, buchhaltra, snad Václava Čermáka, hukvaldského úředníka, zřejmě Martina Varkoče z Nopšic a purkrabího Karla Choryňského z Ledské stála město 69 zl. 10 gr. 4,5 d. Pustošivá byla návštěva biskupského administrátora, patrně Jana Kašpara Stredele de Montagni s kaplanem, písařem a hajduky, kroměřížského regenta s písařem a čeledí, hukvaldského úředníka a purkrabího s duchovním písařem a čeledí 12. - 13. 8 1641 za 48 zl. 4 gr. 1 d. 7. 9. se při administrátorově návštěvě vypilo 35 mázů uherského vína. Nejinak tomu bylo s návštěvami vojenských úředníků a průtahy vojenských jednotek. 28. 3. 1641 tu kvartýroval nejvyšší pan Jungk se 44 koňmi na útraty města 66 zl. 30 gr., 31. 3. se tu zastavil nejvyšší vachtmistr „*jak z Vídne do Frýdku na quartiry v několika koni táhnul*“, 16. 5. se objevil hrabě z Oppersdorfu na Hlohově a Frýdku, 23. 5. vojenští komisaři s vojenským lidem a 11. 7. František a Jan Kryštof Orlikové z Laziska tu vypili 10 mázů vína „*strany obhlídání stanov obce.*“ Obdobnou pozornost obdržel Jan Skřivánek z Olomouce „*skrz časté fedrování věci právních darováno /kopu pstruhiv/.*“ Tradiční koledy obdrželo před Novým rokem literátské bratrstvo 2 zl. 18 gr., hukvaldský úředník a oficíř, hradský, hlásní, čeled' celkem ve výši 15 zl. 3,5 d., páteři a buchhalter 6 a 4 mázy vína. Příbor zřejmě vedl v tomto roce nějaký spor s rytířem Harasovským z Harasova a jeho

poddanými v Kateřiněch a Trnávce, neboť za jednání při právě a hospodu v N. Jičíně utratil 29 zl. 4 gr. a něco i za „vyddání spravedlivého svědomí“ jmenovaným poddaným.³⁰⁹ Pozoruhodný je doklad o opravě opevnění a cest města „Náklad na opravu cest, hattí, bran, fortů, šrankův, lávek i mostků k obci náležejících“ ve dnech 20. 2. - 22. 3. 1641. Byl opravován proutěný kúlový plot - tzv. šraňky Adamem Zajíčkem za 27 gr. a poté téměř za „přibijení šrubův (?) při šraňkách dáno 6 gr.“ a Mikuláši Zámečnickovi „od dělání (presů či prefů ?) a šrůby k šraňkům dáno 9 gr.“ Válečné náklady města doplňují výlohy na confoje (doprovody) mušketýrů, prach a lunt (křesací zámky) a kámen sklenovského střelného prachu za 5 zl. 20 gr.³¹⁰

Jestliže v r. 1641 se projevovala válka pouze průtahy císařských, náklady na výzbroj a opevnění města, potom v r. 1642 je Příbor uprostřed války. Následující podrobný přehled válečných „návštěv“ a vojenských opatření podáváme jako charakterický obrázek tváře třicetileté války. 3. dubna 1642 přitáhli do města poručík, fendrych a 5 důstojníků a o den později 18 jezdců a 15 pěších z arciknížecí (tj. biskupské) tělesné komanie, kteří ve městě verbovali s bubeníky vojáky (pro zemskou hotovost - tzv. gildpferda se zde s bubeníkem a 2 verbíři verbovalo již 26. 2. 1641). 21. 5. se dovidáme o aktivitě valašských povstalců pravděpodobně proti právě příslé příborské jednotce: „při příjezdu p. auředníka k pánu fendrychovi strany soldátův co jich Valaši honili na (Hýbach ?) vypito vína 8 mázův po 5 gr. činí 1 R. 4 gr.“ 5. 6. se za osobní přítomnosti hukvaldského úředníka a purkrabího verbovali vojáci na Hukvaldy za dva mázy vína a téhož dne do Příbora přicestovali nejvyšší vachtmistr z Ottersbachu a hrabě z Oppersdorfu ml. z Heraltic. To bylo v přímé souvislosti s vítězstvím generála Torstenssona nad císařskými u Holešova 9. 6. a téhož dne Valachů nad plukovníkem Wintzem u Jablůnky a obsazením Kroměříže a Olomouce kolem 15. června. 14. 6. se vydalo 5 gr. Zajíčkovi za „spravování fortně.“ O den později 15. 6. „(Pagazi ?) císařská ze Slezska sem přitáhla a zde zůstávala“, přičemž její důstojníci nepohrdli 13 mázy vína. Příjezd císařské bagáže (trénu) se podobal více dobytí města, o čemž svědčí současný zápis „od opravování šraňkův, které od (Pagazi ?) jsou polámané 1 R. 15 gr. 3 d.“ Těžko říci zda je v souvislosti s verbováním či příjezdem císařských zápis z téhož dne o vyplacení 18 gr. osobám, které byly vězněny na Hukvaldech pro obec a 5. 7. o věznění pro obec Pavla Kropáče (ostatně již 23. 8. 1641 byl vězněn Jan Záblačský). 17. 7. Příbor požádal velitele Hukvald o ochrannou jednotku - salvu quardii. 20. 7. přijeli do města z Hukvald poručík, fendrych a 20 mušketýrů (později salva quardia 41 Valachů), přičemž bohatýrsky vypili vína za 10 zl. a dalších útrat stáli 4 zl. 4. 8. proběhl mustrůnk obecní hotovosti, při němž Příbořané vypili 36 mázů vína za 5 zl. 7. 8. městem projel nejvyšší pan Miczclaff (císařský plukovník Joachim Mitzclaff z Opavy) a 17. 9. se Příbor podílel na vypravení proviantního konvoje do tábora u Kroměříže. Další 29 mázů vína se vypilo 18. 11. při příjezdu hukvaldského úředníka, purkrabího a Jana Konického k prohlídce zbraní měšťanů. Současně se nakupovaly lunt, provazy a mušketový prach. Připomenout lze výše uvedené válečné náklady 692 zl. na zámecké a městské mušketýry, Valachy a 400 zl. na císařské. Před válečnou kampaní počátkem května jezdili purkmistr a radní do N. Jičína ověřovat a do Olomouce potvrzovat svá privilegia. Po válečné kampani proběhly 8. 9. slavnosti Narození P. Marie a 13. 9. krmáš. Koncem roku dostalo obvyklé koledy literátské bratrstvo, farář Václav Kosmián, školní rektor, úředník a důstojníci (2 loty pepře, 1,5 lotu šafránu, 6 limonů), peníze dostali purkrabí, děti úředníka a purkrabího a čeledí.³²¹

Po třicetileté válce a začátkem 18. stol. překvapuje nárůst peněžních darů směřovaných na Hukvaldy a do Kroměříže. R. 1705 „Dne 30. Decembris posláno prasentu nového lethu J.M. panu hejtmanu 6 R., pisařovi 1 R., kočmu 6 krejc., forejtovi 4 krejc., hejdukovi 4 kr., vartněmu 2 kr.“ Kromě toho buchhaltrovi a kanceláři k Novému roku 1706 poslali dalších 6 zl. Při obnově úřadu a vystavení potvrzovacího dekretu následují 16. 12. 1705 další peněžní dary: 20 dukátů (80 rak. zl.) panu Šartzovi (správně Karlu Ferdinandu Schertzovi), hukvaldskému hejtmanovi 48 zl., biskupskému buchhaltrovi

48 zl., kanceláři „od decretu obnovy“ 6 zl. a dále písaři direktorovu 8 zl., hejtmanovu písaři 3 zl., druhému písaři Martinovi 34 krejc., hejtmanovu kucháři 1 zl. 30 kr., dvěma mušketýrům 17 kr. a dvěma kočm 30 kr. Výdaje za potvrzení nové městské rady dosáhly přinejmenším neuvěřitelných 182 zl. Kromě toho na Zelený čtvrtek 9. 4. 1705 byla děkanovi podle „starobylého obyčeje“ věnována štika, 12. 9. město hostilo koláči na krmáši oficíry z Hukvald a úřad a na Štědrý den se posílalo pro žemličky do Opavy. R. 1706 Příbořští vydali 8 zl. za „Eodem za osem (!) pár jeřábkův ku presentování Jeho Excellentii panu zemskému...“ Při ustavující hostině nového primátora Jana Dobeše 6. 9. 1706 se objevuje opravdu monstrózní barokní výbava: 6 křížal, zajíc, oharky (okurky), petrželi salát a ocet, sůl, chléb, máslo a špek, perníčky ?, vánočky masné, melóny, jabka, karlátka, malé a velké ořechy, koření, víno (35 mázů od primátora a 7 mázů od jiných), pivo (24 čtvrtků) a guřalka (kořalka). Většina návštěv byla tradičně uctívána vínem jako dvakrát v r. 1706 krajský hejtman (13 a 11 mázů), r. 1707 hukvaldský hejtman (7,5 mázů) a starojičínský hejtman (3 mázy). Ale hostilo se i obědy, večerami a dokonce snídaněmi jako 21. 12. 1708 při návštěvě pana obročního a jiných.³³¹

Zdá se, že regresivní nevolnický systém spojený s úpadkem ekonomiky napomáhal rozvoji všemožné parazitní byrokracie. To potvrzují i záznamy z let 1738 - 1740. K r. 1738 se v kolonce poct a prezentů kromě obvyklých štedrovečerních žemliček setkáváme s již známou tentokrát rozdělenou pozorností buchhalterii 3 zl. a registratuře též 3 zl., sekretáři se darovalo 2 zl. a písaři 1 zl. Za zaznamenání stojí následující zápis: „15. Augusti 1738 dle znešení p. starších dáno za máslo hla/vni/ registratuře v přičině, aby nám náchylni byli v obecních věcech... 2 R. 30 kr.“³⁴¹

Z městských účtů se ale nedovídáme jen o hostinách, darech a válečných událostech, nalezneme se tu i řada zpráv o širších kulturních poměrech ve městě. Například cena papíru na tři knihy obecních register a desek k nim obnášela v r. 1599 5 gr. 3 den., město zakoupilo i knihu přípovědí za 14 gr. a knihu papíru a pečetní vosk za 6 gr. Z r. 1603 máme zprávu o ceně samotného zachovaného rejstříku: „Od založení registru vydali sme i za papír“ 9 gr. 2 den. a o ceně prázdné knihy pro výpovědi do radnice (zřejmě útrpné) 27 gr. V r. 1617 poznáváme další drobné okolnosti udělení velkého Ditrichštejnova privilegia městu Příboru - v r. 1615, jímž se Příbor vyjímá z ostravského a přeřazoval do olomouckého právního okruhu. Nalézáme tu výdaje 10 gr. na kladívko a plech na městskou pečeť, 27 gr. za 1,5 lotu hedvábi na šňůru k pečetí listu na vyšší olomoucké právo a 2 zl. 9 gr. za tři archy pergamenu po 27 gr. Snad za literátské bratrstvo zaplatilo město 7 zl. 17 gr. 3 den. „Za 20 exemplářů písní od pátra Martina z Olomouce poslaných, zaplaceno za ně i poslu za cestu“. V r. 1618 „Za rámce na nový darovaný auřadu kalendář dáno 2 gr.“ Téhož roku bylo vydlážděno dřevěnou dlažbou (155,2 síhy) náměstí a prostor u kostela Sv. Valentina, byla postavena obecní stodola a „plevěreň“ zřejmě pro celé hukvaldské panství, které Příbor od r. 1617 spravoval. Město v předbělohorském období využívalo námezdní práce, když „Dělníkům všelikým při orání, vláčení, klizení rži, ovsa na Fifejdích podle sečení zaplaceno 16 R. 10 gr.“ a nádeníkům za sečení trávy na Drahách 12 gr. (r. 1618). Staralo se i o své řemeslnické tovaryše, jež každoročně uctivalo v době masopustu jako r. 1603: „Thovaryšům všem podle snešení vši obce aby tím pilnější a pomocníci strany nebezpečnosti ohně byli, dali sme za 2. achtele starého piva 5 R. 27 gr.“ Tento zvyk se v Příboře udržoval celá staletí, jak lze soudit ze zprávy z 21. 2. 1708, kdy bylo tovaryšům dáno vědro spáleného piva.³⁵¹

Po třicetileté válce v letech 1691 a 1704 - 1708 se tolik o kulturním a hospodářském životě nedovídáme. Většinu náplně oddílů „Porůzně vydáno“ tvoří různé pocty, hostiny pro návštěvy, cesty k vrchnosti na Hukvaldy a do Kroměříže, cesty pro písaře, k soudům (r. 1691 do Brušperka), na vinšování vrchnosti, předávání kontribucí a městských daní.³⁶¹ Porůzně vydání se objevují i v letech 1657/1658, 1738 - 1740 a 1756, ale ty jsme již podrobně nezkoumali.

Pravidelné zprávy poskytují početní rejstříky o městské kriminalitě, méně o hrdelním a více o nižším městském soudnictví. Příbor měl hrdelní právo a na počátku 16. stol.

vlastního kata, později po celé sledované období si kata a pomocníky zapůjčoval čtyřikrát ročně během suchých dní (soudní termín) na vyčištění města od psů z Lipníka. Je známo jen málo zpráv o naplnění příborského hrdelního práva. Jedna z nejstarších pochází z 27. 8. 1606, kdy slyšíme o popravě dvou Valachů v Příboře za vraždu důstojníka v Komárově u Opavy.³⁷⁾ Vydání čisticím, později mistru právnímu a vandrovním katům, ještě později a naposled (v l. 1704 - 1708) mistru popravnímu sledujeme od r. 1591 pravidelně, ale teprve r. 1642 se dovídáme jméno kata Martina Arnošta z Lipníka.³⁸⁾ V r. 1708 v Příboře zaúčinkovali zbojníci: „Dne 16. Januarii buduce někteří sausedé předešlého roku (na obci) při bránění velebného pana děkana od zbúnikův (!) zraněni, dáno jim na útraty dle svolení pániův starších totiž Janovi Holemovi 8 R., vdově po neb. (Měrkú?) 6 R., Havlovi Mošnovskému 5 R., Ondřejovi Stielkovi 3 R., Ondřejovi Šitavancovi 2 R.“ Zbojníci se v okolí města pohybovali ještě před 5. 7. 1739, kdy jsme zpraveni o kriminálních výdajích na odeslání chycených zbojníků do Olomouce.³⁹⁾

Na nižší trestně - právní přečiny si městská rada vedla v početních rejstřících zvláštní rejstřík pokut. Takových pokut se v r. 1591 vybralo 3 zl., r. 1592 11 zl. 14 gr. 1 den., r. 1599 14 zl. 12 gr., r. 1603 16 zl. 32 gr., r. 1617 51 zl. 33 gr. 1 den., r. 1618 46 zl. 4 gr. 3 den., r. 1627 pouze 3 zl. 20 gr., 1641 29 zl. 8 gr. 4 den., r. 1642 22 zl. 5 gr., r. 1657/1658 5 zl. 4 den., v r. 1691 2 zl. 34 kr. 3 den., v l. 1704 - 1708 78 zl. 16 kr., v l. 1738 - 1740 19 zl. 16 kr. a r. 1756 a 1782 se pokuty již neuvádí. Výnos z pokut určoval Ditrichštejn v řádu z r. 1615 na opravu města.⁴⁰⁾ Celkový přehled o počtu a druzích pokut v jednotlivých letech podává tabulka.

V následujícím přiblížíme nejzajímavější a nejvyšší pokuty. V r. 1592 vynesli radní největší tresty za dva přestupky: že Gořický „škodu v kázní udělal a železa polámal“ za 4 zl. a za „nenáležitě chování v šenkovním domě i pře/d panem rychtáře“ synů Dluhošových za 3 zl. 12 gr. R. 1599 se největší pokuty v celkové výši 9 zl. 26 gr. udělily sousedům za nepovolené chování holubů a celkem 6 měšťanů bylo pokutováno za zakázané cesty do Opavy, dohromady 6 zl. V r. 1617 městská rada udělila nejvíce pokut - 27 za celé sledované období, jež vynesly nejvyšší částku v jednotlivém roce. Nejvyšší pokuta 6 zl. byla vybrána od rychtáře a bývalého purkmistra Matěje Tlamičky za zmrhání dívky v jeho domě. Pozoruhodné jsou dvě pokuty udělené bratru svatého Jana Sarkandra Pavlu Sarkandrovi: „Ad 14. Julii. Od Pavla Sarkandera, že jsúc opilý Jakuba Kníra zlymi slovy ušeredil a na něho večerního čiasu vyvolával, což že i jiným sausedům činí, přijato 3 R 32 gr.“ a k 23. 11. „Od Pavla Sarkandera, že se od něho dívka s učněm jeho zmrhala 3 R.“ R. 1618 Mikuláš Petřvaldský „do budy na paseku v Luhu z Štramberka pivo bečici s jinými bral a tam pili k škodě města.“ Nejvyšší pokuty r. 1618 byly uděleny za nepřipravenost k šenku vína 13 měšťanům za 12 zl. 23 gr. a devatenácti měšťanům za chování holubů - 9 zl. 18 gr.⁴¹⁾

Zatímco v r. 1627 byly uděleny pouze 4 pokuty, vyznačoval se jiný válečný rok 1641 velkou pestrostí a zajímavostí přestupků a pokut. Např. 3. 6. museli zaplatit pokutné dohromady 30 gr. Pavel Škaredka, Jiřík Vesecký a Valdše Kresta, neboť přes zákaz úřadu „v řece do vršek ryby lovili a hajného zhydili a biti chtěli.“ 20. 9. zaplatil 18 gr. Ondra Weychle „strany vepře z šatlavy vzatého, co ditky kausal.“ 22. 11. je „Přijato pokuty od manželky Jiřího Matule o zhanění a hanlivými slovy zlehčení zdejšího rektora 1 R. 24 gr.“ Nejvyšší pokutu zaplatili měšťané, kteří se nezúčastnili volby nového úřadu - celkem 10 zl. 13 gr. 2 d., druhá nejvyšší pokuta byla udělena ze základu (majetku?) 7 zl. 18 gr. Z r. 1642 je nejzajímavější pokuta za prodej kořalky po domech v N. Jičíně (2 měšťané) a poprvé se vyskytuje pokuta „od Jiříka Hostka za neuctu /mista?/ posvátného u St. Kříže 2 R. 8 gr.“ Mezi 5 pokutami z r. 1657 / 1658 vyniká svou výší 2 zl. 18 gr. pokuta Matěje Bláhy, že se opilý míchal mezi „soldáty.“ V letech 1704 - 1708 se pouhých 7 určených pokut nesrovnává s velkou sumou vybranou na pokutách - 78 rak. zl. Rozpor vysvětluje poznámka, že 68 zl. 4 kr. bylo do početního rejstříku převedeno ze zvláštního rychtářského rejstříku. Nejzajímavější dvě pokuty z let 1705 - 1706 jsou od Jana Albrechta a Martina Monsporta z Věsky „že se opovážil do obecních lesův

2

 Namena se Rejstřek
 Obezni Polistov, Na
 Prizigem a Vydani Peniez
 Obeznic: Svrotizick:
 Kofelnic: Spitalnic:
 v meste Priziborsie.
 Za Miezradie,
 Primatora, Ondrise Kupiegovskera,
 Pači staršicki Purkmistru,
 Pavla Rofejny: Jakuba Kníra: Jakuba
 Rofejny: Štramaše Mikolášovce: Jana
 Protokla
 Mikolášky Pači Purkmistru,
 Maglara gurdovce: Aljšto Rofejny:
 Pavla Bečanka: Jana Valhrovce:
 Štefana Rofejny: Ondryše Rofejny.
 Za Miezradie,
 Jakuba Rofejny: Jakuba Rofejny:
 Jakuba Rofejny: a Magla
 Jana Bečanka.
 Lecha Janie.
 1. 6. 3. 8.
 Janul Rofejny

Počtení rejstřík města Příbora z roku 1618
(SOKA Nový Jičín, pobočka Příbor - foto Jan Čip)

jeti, dříví stinati a vyvážeti, přijato 1 zl. 30 kr." a od druhého 1 zl. 25 kr. Posledních 5 pokut (z toho 1 rozbroj) máme zaznamenáno v letech 1738 - 1740.⁴²⁾

Nejvíce pokut a s největším výnosem bylo uděleno v r. 1617 a vůbec v době předbělohorské, poté v letech 1641 a 1642 a podle vybrané sumy ještě v l. 1704 - 1708. Nejčastěji se pokutovaly svády, výstupky, výtržnosti a rozbroje, dále nedolování vína a piva při šenku, neposlušnosti městské radě, o něco méně nešetnost s ohněm, nedostatek vína a jiné přestupky při šenku, smilstvo a neposlání na robotu. Skupinu nedostatků při šenkování ale předčí skupina přestupků týkajících se městské rady - kromě neposlušnosti radě, pomlouvání, neúčast při volbě úřadu a neuctivost. Udělování pokut se stalo jednoznačně prostředkem mocenského posílení městské rady. Zatímco v Příboře stanovovala vyšší pokut rada, v N. Jičíně byly peněžní tresty za přestupky pevně stanoveny a v Ostravě je určoval rychtářský úřad.⁴³⁾

Analýza městského hospodaření a jeho rozpočtu ukázala různorodost příjmů a vydání v jednotlivých městských útech. Paradoxně největší příjmy nepřinášelo vlastní městské hospodářství (snad kromě městského dvora). V předbělohorském období převažovaly příjmy z uložených sirotčích peněz, z aktiv předchozího období a gruntovních peněz, za třicetileté války a v 2. polovině 17. století ze sbírek na kontribuci a až v 18. století se projevila výnosnost pálení kořalky a výroby cihlen. Z výdajů se uhrazovaly staré dluhy, různé městské potřeby a odměny městských úředníků, za třicetileté války a později válečné náklady, kontribuce a nová vrchnostenská daň. Výše městského rozpočtu kolísala od 1 000 zl. přes 3 000 zl. (od třicetileté války) až po 5 000 zl. (na počátku 18. stol.). Značnou peněžní rezervu až 5 000 zl. představovaly v 16. - 17. stol. sirotčí peníze.

Početní rejstříky přináší téměř nejvíce údajů k tzv. městské každodennosti. Zdá se, že zvláště po Bílé hoře postupně rostou výdaje na honosné hostiny, různé pozornosti a dary a tento trend podpořilo kořistění vojenských jednotek za třicetileté války. Úpadkový nevolnický systém nastolený po válce napomáhal rozvoji parazitní státní a vrchnostenské byrokracie. Z rozboru nižší městské kriminality vyplývá využití pokutního řízení k upevnění postavení městské rady - předně jsou stíhány přestupky proti městské radě, nedostatky při šenkování a různé svády a rozbroje.

Okruhy problémů a závěry publikované v této studii vychází především z rozboru příbořských městských účtů, jejichž uchování a bohatost přinášejících údajů lze označit za výjimečné i v celomoravských souvislostech. Ze 34 zachovaných početních rejstříků a registrů příjmů a vydání z let 1591 - 1782 jsme metodou výběrové časové sondy podrobili rozboru 14 rejstříků - z toho 6 předbělohorských, dva válečné (se třemi ročními rozpočty) a 6 poválečných. Pro léta 1591 - 1627 a 1691 - 1756 jsou námi získané údaje a trendy v podstatě konečné, z ostatního období z let 1627 - 1691 a 1756 - 1782 bude možno námi získané výsledky doplnit dalším výzkumem zbývající většiny početních rejstříků.

Poznámky:

1) Tento článek bezprostředně navazuje na mou studii: J. Jurok, Příbor v 16. - 18. století a piaristické gymnázium, in: Piaristé v Příboře, Nový Jičín 1995, s. 30 - 53. Ilustrativně se početními rejstříky zabývali: J. Kammerling, Die Geschichte der Stadt Freiberg, Hranice - Příbor, 1880, s. 12; Moravské Kravaňsko, Příbor 1898, s. 307, 310 - 311; F. Pokorný, Příbořský okres, Vlastivěda moravská, Brno 1917, s. 78, 84 - 85 (podle Mor. Kravaňska); M. Mocek, Příbor 1251 - 1650, N. Jičín 1992, s. 56, 60, 69, 75, 79. Nejvíce údajů zatím z početních rejstříků let 1599 - 1647 přinesl J. Hanuš, Hospodářský vývoj města Příbora v 16. a první polovině 17. století, diplomová práce, Ostrava s. d., passim, který vykreslil jednotlivá výrobní odvětví ve městě, nezabýval se ale ani městským rozpočtem, ani každodenními a kulturními aspekty.

2) Úplný výčet rejstříků v Státním okresním archivu Nový Jičín, pobočka Příbor, Archiv města Příbora: 1591, (1592 ?), 1599, 1603, 1617, 1618, 1627, 1628, 1630, 1633 - 1634, 1637, 1640, 1641 - 1642, 1647, 1648 - 1649, 1649 - 1650, 1650, 1653 - 1654,

1657 - 1658, 1669 - 1671, 1671 - 1673, 1674 - 1676, 1685 - 1688, 1691, 1704 - 1708, 1738 - 1740, 1756, 1757, 1760, 1763 - 1764, 1765 - 1766, 1780, registra na příjmy a vydání 1781, 1782. Jedná se o inv. č. 1078 - 1110 a 1903. Rejstřík z r. 1592 bez výslovné dace v prameni. Zjištění písaři jsou: Ondřej Fabián v l. 1591 (důchodní p. na Hukvaldech) a 1603 (městský p.), písař Mathyáš v r. 1599, Pavel Fabián v l. 1617 a 1618 (radní p., zvláštní sirotčí p. Jiřík Progkšovin), Marys Warkotch v r. 1627, Jiřík Chýla Bohumínský v l. 1641 - 1642 (radní p.), J. Meyr v r. 1657/1658 a kasíři: Fabián Frantz Foltin v l. 1704 - 1708, Václav Dobeš v l. 1738 - 1740 a Johann Georg Knaur v r. 1756. Platu měli ve zl.: 14 (1591), 20 (1599), 30 (1617), 60 (1627), 72 (1641 - 42), 54 (1657/1658), 78 (1738-40) a 60 (1756).

3) Tamtéž, inv. č. 109, fol. 246b, 247a, 248b, 249a.

4) J. Kammerling, cit. dílo, s. 12; Moravské Kravaňsko, s. 307; F. Pokorný, cit. dílo, s. 78.

5) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1078, fol. 38b, 57b, 31b, 32b, 52a; inv. č. 1903, fol. 17b, 19b, 22b, 23a, 43a, 37a; inv. č. 1079, fol. 63b, 64a, 72b, 84b, 80a. - Částky jsou zaokrouhlovány na celé zlaté.

6) Tamtéž, inv. č. 1078, fol. 3a - 57b; inv. č. 1903, fol. 6b - 43a; inv. č. 1079, fol. 3a, 23a, 39b, 40a, 51b - 63b, 72b - 84b.

7) Státní ústřední archiv Praha, fond Morava, inv. č. 1987.

8) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. listiny, inv. č. 21, fol. 11b.

9) Tamtéž, inv. č. 1080, fol. 15a, 35a; inv. č. 1082, fol. 15a, 32b, 51b, 59a, 66b, 68b.

10) Tamtéž, inv. č. 1083, fol. 33a - 57a, 65a, 70a.

11) Tamtéž, inv. č. 1080, fol. 2a - 15a; inv. č. 1082, fol. 2a - 15a; inv. č. 1083, fol. 2a - 13a. Podle privilegia biskupa Stanislava Pavlovského se z každého plného (víno, obilí, sůl, ryby, med, herynky, krámské věci, sukno) anebo prázdného vozu vždy vybíraly 3 bílé peníze, do r. 1589 2 bílé peníze. Tamtéž, listiny, inv. č. 21, fol. 8b, 9a - vidimus. Při přepočtu 1 zl. - 36 gr., 1 gr. - 7 bílých peněz (B. Spáčil, Česká měna, Praha 1973, s. 71 an., 82) můžeme zjistit přibližný, spíše maximální počet vozů projíždějících příbořským mytem oběma směry v l. 1591, 1592 (?), 1599, 1603, 1617, 1618, 1627, 1641, 1642 a 1657/1658: 2721, 2840, 4336, 1417, 5637, 4997, 1306, 6378, 3292 a 3031 vozů, tzn. denně nejvíce 18 a nejméně asi 4 vozy oběma směry. (Výpočty vychází z přesných částek peněz v pramenech.)

12) Tamtéž, inv. č. 1080, fol. 19a, 16a - 35a; inv. č. 1082, fol. 17a - 32b; inv. č. 1083, fol. 17a - 32a. Kromě toho podle smlouvy o pronájmu panství Hukvaldy z 28. 9. 1617 (Kroměříž) platil Příbor biskupovi mimo 9 000 zl. nájemného ještě platy a naturálie hukvaldskému hejtmánovi (600 zl. a 25 achtelů piva), 3 kněžím, olomouckému alumnátu, ostravskému rektorovi a oborníkovi. Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc, kopiař inv. č. 124, fol. 33 - 45.

13) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1084, fol. 14b, 30b, 46b, 48a, 43a.

14) Tamtéž, fol. 2a - 29b, 43a, 44a. Kontribuce stoupla v letech 1633 - 1634 na 1544 zl. J. Hanuš, cit. práce, s. 55. N. Jičín spravoval v letech 1590 - 1624 5 dvorů: Sakovský na Horním předměstí (1575), v Bernarticích, Šenově, Tánovicích u Štramberka a Libhošti. J. Beck, Geschichte der Stadt Neutitschein (Nový Jičín) und deren Umgebung, N. Jičín, 1854, s. 214 - 215.

15) F. Hrubý, Moravské korespondence, a akta z let 1620 - 1636, I., Brno 1934, s. 173, 200, II., Brno 1937, s. 38 - 39.

16) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1090, fol. 3a - 11b, 13a - 30a, 36a - 42a, 43a - 59a. V r. 1647 dosáhla kontribuce 3 650 zl. a v r. 1648 - 1649 6 700 zl. (z toho Švédům 3 615 zl. a 3 869 zl.). M. Mocek, Příbor 1251 - 1650, s. 80. Kromě šenku vína povolil kardinál Ditrichštejn svobodně šenkování a vaření sladkého pití - muškatele, malvazu a medu a svobodný prodej olivového a dřevěného oleje. SOA

N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, listiny inv. č. 21, fol. 16b.

17) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1094, 11a, 31a, 3a, 12a.

18) Tamtéž, inv. č. 1099, fol. 3b, 9b, 1a, - 3b, 4a - 8a.

19) Tamtéž, inv. č. 1100, fol. 23a, poslední neoznačené folium a průběžně.

20) Tamtéž, inv. č. 1101, nefol. - příjem zapsán v polovině a vydání na konci rejstříku.

21) Tamtéž, inv. č. 1102, fol. 10b, 33ab, 10ab, 32ab, 33a.

22) Tamtéž, inv. č. 1110, fol. 22b, 23a.

23) Tamtéž, inv. č. 1082, fol. 47b. Ditrichštejnovo privilegium z r. 1615 městu potvrdzovalo nakládání se sirotčími penězi. Tamtéž, inv. č. 21, fol. 11b. Dluh sirotků Jana Olšového nebyl splacen ještě r. 1627 a z těchže peněz se půjčovalo i biskupovi za „*rebellie*“.

24) Tamtéž, inv. č. 1082, fol. 63a - 68; inv. č. 1083, fol. 65a - 70a.

25) J. Beck, cit. dílo, s. 213, 214 an. Tamtéž, s. 216 - 217 o zdanění domů, šenků, zahrad, řemesel, polí a dlužích N. Jičina v 17. stol. (do r. 1618 23 950 zl., v r. 1624 již 147 351 zl.)

26) F. Hrubý, Ladislav Velen z Žerotína, Praha 1930, s. 105; B. Pitronová, Hospodářství Moravské Ostravy v letech 1662 - 1665, Sborník Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města, 5, 1969, s. 280, 282, 286, 293; F. Matějek, Život v Moravské Ostravě v první polovině 18. století, Sborník Ostrava, 14, 1987, s. 299-301.

27) SOA N. Jičín, pobočka Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1080, fol. 27a; inv. č. 1101, nefol., na konci rejstříku; inv. č. 1094, fol. 12a, 20ab, 30b.

28) Tamtéž, inv. č. 1099, fol. 5a v oddíle „*Na pocty a prasenty*“.

29) Tamtéž, inv. č. 1078, fol. 42b; inv. č. 1903, fol. 26b, 28a, 29b, 30a; inv. č. 1079, fol. 66a, 67a, 68a, 71a; inv. č. 1080, fol. 27a; inv. č. 1082, fol. 22ab; inv. č. 1083, fol. 22ab. K návštěvám v Novém Jičíně srv. J. Beck, cit. dílo, s. 233-234. K Pernštejnům naposledy J. Jurok, Pernštejnové a dvě vývojové etapy českého režijního velkostatku, Sborník Státního okresního archivu v Přerově, 3, 1995, s. 50 - 67. K určení polské královny B. Hamannová, Habsburkové. Životopisná encyklopedie, Praha 1996, s. 66, 399.

30) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1090, fol. 13a-21a, 28b.

31) Tamtéž, inv. č. 1090, fol. 13b, 15b, 27b. O bráně Sv. Kříže máme zprávu z l. 7. 1816 při vizitaci farního kostela a piaristů kardinálem Maria Tadeášem Trautmannsdorfem. Tamtéž, inv. č. 153, fol. 289b - 290a. K určení biskupských úředníků F. V. Peřinka, Dějiny města Kroměříže, Kroměříž, II., s. d., s. 176, 178, 184, 191, 214 an.

32) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1090, fol. 28b, 43a - 51b, 15b, 54b, 55ab. Značka R. označovala v pramenech zlatý. F. Dostál, Valašská povstání 1620/1644, Vsetín 1966, s. 38, 42. Srv. R. Žáček, Hrad Hukvaldy za třicetileté války, Těšinsko, 4, 1992, s. 7-9, B. Indra, Město a panství Hranice za třicetileté války, SbSOA v Přerově, 4, 1996, s. 17 - 80, zvláště s. 62.

33) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1100, nefol., oddíl „*Na pocty a prasenty*“ k r. 1705, 1706 a oddíl „*Autrata s vzácnými pány a hostmi*“ k r. 1706. V předbělohorské době je doloženo spíše dodávání krakovské černé soli, sukna pro alumny a zvěřiny a ptactva pro kuchyň biskupa od hukvaldského hejtmana Kryštofa Orlika z Laziska. ZA Opava, pob. Olomouc, f. AO, kopiář inv. č. 119, f. 12 - 13, datum 4. 2. 1615, Kroměříž.

34) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1101, nefol., oddíly „*Na pocty a praesenti*“, „*Autrata s vzácnými pány a hostmi*“. Minimálně jsou hoštěni piaristé. Lze tu připomenout, že založení piaristického kláštera předcházely dva pokusy o založení fundací nejprve kláštera františkánů a poté konventu paulínů v Příboře v letech 1639 a 1641. ZA Opava, pob. Olomouc, f. AO, inv. č. 2022 a 2084.

35) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1079, fol. 65a, 67b, 69b; inv. č. 1080, fol. 16a, 17b, inv. č. 1082, fol. 17a, 18b; inv. č. 1083, fol. 18ab, 19ab, 20a; inv. č.

1100, nefol., k r. 1708.

36) Tamtéž, inv. č. 1099, 7b; inv. č. 1100, nefol., oddíl „*Porůzně vydáno*“.

37) J. Zúkal, Paměti Opavské, Črty kulturní a místopisné, Opava, 1912, s. 192, 194. Naposledy k příborskému hrdebnímu právu v l. 1580 - 1600 ve frenštátské smolné knize T. Baletka, Kniha vyznání zločinců a prodejů obecních zahrad městečka Frenštátu pod Radhoštěm z let 1580 - 1626, Hlasy muzea a archivu ve Frenštátě pod Radhoštěm, XIII, č. 1 - 2, 1996, s. 41 - 50.

38) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1090, fol. 58b.

39) Tamtéž, inv. č. 1100, nefol., oddíl „*Porůzně vydáno*“, inv. č. 1101, nefol., oddíl „*Autrata s kriminálními vězni*“. První záznam se vztahuje k povstání? Valachů 30. 10. 1707. F. Pokorný, cit. dílo, s. 87.

40) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1078, fol. 34b; inv. č. 1903, fol. 20ab; inv. č. 1079, fol. 61a; inv. č. 1080, fol. 13b; inv. č. 1082, fol. 14a; inv. č. 1083, fol. 14a; inv. č. 1084, fol. 10b; inv. č. 1090, fol. 11a, 41b; inv. č. 1094, fol. 9a; inv. č. 1099, fol. 3b; inv. č. 1100, fol. 20a; inv. č. 1101, nefol. Řád obsažen v Ditrichštejnově privilegiu tamtéž, inv. č. 21, fol. 13b.

41) Tamtéž, inv. č. 1903, fol. 20ab; inv. č. 1079, fol. 60a - 61a; inv. č. 1082, fol. 13a; inv. č. 1083, fol. 13ab, 14a. Několik přestupků z r. 1617 uvedl M. Mocek, Příbor 1251 - 1650, s. 60. Pavel Sarkander s manželkou Salomenou se v r. 1622 obrátili na Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic se žádostí o náhradu, neboť při vpádu Valachů do města 10. 10. 1621 jej za přítomnosti Ladislava Velena z Žerotína, Adama z Víckova, Karla Pražmy, Václava Bitovského a Viléma Žernovského „*svázali, mučili a napoli mrtvého, oloupeného, odběhli*“ a syna prodali Turkům. F. Hrubý, Moravské korespondence, I, s. 200 an.

42) SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, inv. č. 1084, fol. 10b; inv. č. 1090, fol. 10b, 41b; inv. č. 1094, fol. 9a; inv. č. 1100, nefol., oddíl „*Příjem pokut od neposlušných*“, inv. č. 1101, fol. 6a (celé nefol.). Od r. 1615 zaváděl Ditrichštejnův řád pokutu 8 gr. bílých za neúčast při svolání obce k volbě nového úřadu. Tamtéž, inv. č. 21, fol. 11b.

43) J. Beck, cit. dílo, s. 214, 219 an. Kromě pokuty za napadení 8 gr. nenacházíme v našich rejstřících žádnou z těch, které upravoval starší řád biskupa Marka Khuena z r. 1554 a Ditrichštejnův řád z r. 1615. F. Pokorný, cit. dílo, s. 78; SOA N. Jičín, pob. Příbor, f. AM Příbor, listina inv. č. 21, fol. 9a - 18b. I v Ostravě nejvíce přestupků tvoří pomluvy a urážky, dále bitky, krádeže a dluhy, trestané vězením, pokutami a odprosy. F. Matějek, cit. studie, s. 295 - 298.

bláhové i na počátku století, kdy lokální patriotismus ovlivňoval hospodářské aktivity podnikatelů výrazněji než dnes.

Řadu let byly proto nejvýznamnějším zákazníkem Richtrovy tiskárny české spolky z Příbora a z okolních měst. Patnáct let prý tiskárna přežívala jen díky pomoci vedoucího pražské filiálky firmy Gebrüder Geel Guttenberg a díky benevolenci příbuzných. Po svatbě s Josefou Drmolovou, dcerou pomocného učitele na příborském učitelském ústavu, zredukoval J. Richter st. své dluhy na 15 tisíc rakouských korun. Jenže už na počátku války měl na podniku za 100 tisíc rakouských korun půjček, „dobrou polovici z toho jsem dlužen a ten dluh nesnese odkladu“, psal 15. 12. 1915 B. Jaroňkovi z vojny. Půjčkami od manželky a od švagra J. Kamelandra si pomáhal z finančních obtíží i později.⁶⁾

I J. Richter st. sám měl podíl na stálých finančních obtížích svého podniku. Když došel k názoru, že „...všechny listy bez rozdílu žijí uměle třídni zášť a nespravedlnost“, rozhodl se začít vydávat na svůj náklad nezávislý denník Radhošť. Když po dvou letech vydávání Radhoště zastavil, zůstalo mu na kontě 149 tisíc Kč dluhů.⁷⁾

Jeden důvod finančních obtíží Richtrova podniku si zasluhuje pochvalné zmínky: Už když r. 1905 přestěhoval tiskárnu ze Zámečnické ulice do č. 567 v Místecké ulici, koupil si od firmy B. F. Zrnka tzv. tyglovku. Na pozemku, který zakoupil po svatbě v nynější ulici T. G. Masaryka (čp. 542), začal v říjnu 1907 stavět novou budovu tiskárny, která byla dokončena v červnu 1908. K pohonu strojů si do nové budovy pořídil benzinový motor a k tyglovce zakoupil dvoumediánový tiskařský lis. Krátce po válce, r. 1922, svou tiskárnu elektrifikoval a namísto starého menšího mediánu zakoupil nový rychlolis za 82 tisíc Kč. Krátce před velkou hospodářskou krizí si za 149 tisíc Kč zakoupil nový „dvoumediánový“ stroj. Strojový park modernizoval Richter i po 2. světové válce, kdy zakoupil 2 nové stroje.⁸⁾

Tiskárna J. Richtra st. tedy nebyla tuctovou „venkovskou“ tiskárnou, jaké byly v každém městečku tehdejších Čech a Moravy. I když úroveň jejího strojového vybavení dlouho odpovídala, snad až na nové zdroje pohonu strojů, úrovni 2. poloviny 19. století a technologie používané v tiskárně (knihotisk, kamenotisk, dřevoryt) byly přinejlepším z 1. poloviny minulého století, práce Richtrovy tiskárny byla na úrovni velmi dobrého dobového průměru.⁹⁾

Skladba zákaznictva a struktura poptávky, podmíněná hospodářskou úrovní Příbora a jeho okolí, celkem jednoznačně určovaly výrobní profil Richtrova závodu. Mezi zákazníky Richtrovy tiskárny najdeme nejčastěji spolky (Sokol, DTJ, Klub českých turistů, později legionáře aj.). Richter jim tiskl plakáty, tiskopisy a čas od času i pamětní publikace, výroční zprávy nebo ročenky. Přehlédneme-li bibliografii jeho knižních tisků (viz. příloha), vidíme, že značnou část z nich vytiskl právě pro spolky. Místní úřady a továrny, školy, pojišťovny a záložny od něj potřebovaly především různé formuláře a jiné uživatelské tiskoviny. Nicméně i od nich dostal občas nějakou zakázku na větší tisk. J. Richter st. se dobře znal s mnoha příslušníky příborské inteligence (mj. s J. Kalusem, F. Gilarem, I. Košnarem, L. Štěpkou, J. Kálalem, F. Vojtěchovským). Z těchto kontaktů a z Richtrova politického angažmá povstaly i jeho pokusy o prosazení své tiskárny v lokální žurnalistice. Kromě již zmíněného Radhoště se u něj vytiskly Příborské noviny (1904), Lubina (1905 - 1907 ?) a Moravsko-slezský týdeník (1927 - 1929). Některým ze svých vzdělanějších přátel vytiskl Richter i knižní práce. Knihy, vydané na vlastní náklad J. Richtra st., příborského knihkupce Drdáckého a dalších jednotlivců, tvoří ne nevýznamnou položku v soupisu Richtrových knižních tisků. Z listů Richtrovy tiskárny vyšly také dodnes obdivované „štramberské“ dřevoryty B. Jaroňka. Richter st. samozřejmě nepohrdal ani drobným, ale stálým zdrojem příjmů, objednávkami na svatební či úmrtní oznámení, na pohlednice, pozvánky, navštívenky, písničky, texty pro ochotníky apod.¹⁰⁾

Mimo Příborsko se Richter podle vlastního tvrzení prosadil až v r. 1936, kdy získal velkou zakázku na tisk Adamcovy publikace Pohled do dějin Severní dráhy. Tento tisk

Jan Richter starší (1875 - 1958)
(OVM Nový Jičín, pobočka Příbor - reprofoto Rudolf Jarnot)

mu vskutku získal jistou proslulost. Analýza neúplného soupisu jeho knižních tisků však ukazuje, že na Ostravsko a Místecko pronikal již od konce 20. let. Ale počet obcí Ostravska a Místecka, ve kterých si u něj nechávali tisknout knihy, brožury, plakáty apod., vskutku vzrostl teprve v polovině 30. let. Do té doby tiskl ponejvíce pro Příbor, pro Štramberk (už od r. 1903), pro Kopřivnici¹¹⁾, pro Frenštát a občas i pro Starý Jičín Hukvaldy, Rožnov, Ostravu a Vítkovice. Pro místeckou záložnu vyrobil od konce 20. let několik výročních tisků. Od poloviny 30. let se mezi jeho zákazníky objevují i instituce a jednotlivci z Těšína, Zábřehu, Jablunkova.

Jen ojediněle tiskla jeho tiskárna knihy i pro nakladatele mimo severovýchodní Moravu: pro Čin z Prahy (1929), pro Moravské kolo spisovatelů v Brně (1912, 1926) a pro Josefa Floriana ze Staré Říše (1923). Rychtrův podnik se nikdy nestal kmenovou tiskárnou nějakého významnějšího nakladatelství. V Sáníkově soupisu bibliofilských knih se z jeho tisků uvádějí jen 4 tituly. Tiskové práce, které vyšly z jeho tiskárny, odpovídaly dobrému dobovému průměru, i když jej až na výjimky (Jaroňkovy dřevoryty, některé plakáty) nepřekračovaly. Tak platil J. Richter st. za přizpůsobení produkce své tiskárny potřebám poměrně malého města, za přizpůsobení, které dalo jeho podniku sdostatek pevnou půdu pod nohama, aby bez úhony přežil i velkou hospodářskou krizi.¹²⁾

J. Richter st. si uvědomoval hrozící nebezpečí tvůrčí stagnace: „Ty mi „musíš“ být nápomocný pozvednouti můj závod na jakousi svéráznou uměleckou výši - tím, že mi laskavě navrhneš písmo i s iniciálami“, napsal 14. 8. 1924 B. Jaroňkovi. „Chci se specializovat v plakátech ... neboť jen touto specializací se mohu v Příboře hospodářsky zajistit. Tvůj návrh jedné abecedy si již pak já zvětším nebo zmenším sám. Vyřežu si ho ve všech možných velikostech. Iniciály však pouze v jedné nebo nejvýš ve dvou ...“ A opět vypočetl, že z Příbora má jen 10 % zakázek. Zda mu Jaroňek vyšel vstříct, nevím. Ale J. Richter st. od svého předsevzetí neupustil, jak svědčí brožura „Plakát, zhotoven v tiskárně J. Richtra v Příboře zaručuje zdar Vašeho podniku.“¹³⁾

J. Richter st. neměl podmínky, běžné pro dobové velkotiskárny a asi ani nadání novojičimských tiskařů Kryla a Scottiho. Velký vliv na umělecké ztvárnění jeho tisků měla neschopnost či nemožnost překonat lokální omezenost. To jej totiž odkazovalo na místní uměleckou produkci, která obvykle přejímala nové kulturní podněty mechanicky a se značným zpožděním. Projevovalo se to i v podobě jeho knižních tisků. Při srovnání produktů tiskárny Kryla a Scotti v Novém Jičíně nás zarazí často přehnaná zdobnost Richtrových prací. Zatímco v knihách od Kryla a Scottiho zajišťovali výzdobu přední umělci na vymezeném prostoru mimo stránky s textem, J. Richter st. se ji pokoušel suplovat pomocí množství ornamentů a grafických ozdob.

Z doby Richtrova působení v Příboře není známa žádná konkurenční tiskárna. Jen v zemských soupisech tiskáren, které od r. 1911 vycházely v Ročence českých knih-tiskařů, se uvádí, že v letech 1912 - 1913 působila v Příboře ještě tiskárna J. Haina.¹⁴⁾

O svém příbořském působení J. Richter st. později neradostně napsal: „Po celých 36 let jsem žil na dluh ... stále jsem vytloukal klin klinem a stále byl odkázán na směnečný úvěr.“ Ale asi to nebylo tak zlé. Vždyť dokázal přežít hospodářskou krizi (i když v l. 1932 - 1933 byl pasivní), splatil nový stroj a udržel dokonce i své zaměstnance, byť je musel poslat na placenou dovolenou.¹⁵⁾ Šest tisíc hodin zaplacené dovolené je svědectvím o jeho silném sociálním citění, které bylo jak následkem poměrů, z nichž vyšel, tak projevem osobního politického přesvědčení.

Základem jeho politických názorů byla idea, že „národ - toť největší hodnota pod Sluncem“. V zájmu tohoto národa, pod heslem „jeden druhého potřebujeme“, vyzýval v úvodnicích pro Radhošť ke vzájemné solidaritě českých podnikatelů a dělníků i k boji proti „cizím buržoustům“, za „české komíny“ továren. Byl pokrokový - v tom smyslu, že chodil do Sokola, podporoval umírněné sociální reformy a ctěl zásluhy T. G. Masaryka na vytvoření samostatné ČSR (tím se příznivě odlišil od svého stranického vůdce K. Kramáře). Byl pokrokový i v tom smyslu, že nevybíravě odsuzoval všechny „klerikály“. Zvláště Československou stranu lidovou, která vzdor agitaci jeho Radhoště získávala

Tiskařská dílna Jana Richtra staršího v Místecké ulici
(OVM Nový Jičín, pobočka Příbor - reprofoto Rudolf Jarnot)

v Příboře stále větší politický vliv, zatímco význam Richtrovy vlastní strany, Československé národní demokracie, upadal.¹⁶⁾ K charakteristice osobnosti J. Richtra st. lze dodat dva úryvky z jeho dopisů. „Já štěstí nemám,“ tvrdil B. Jaroňkovi 10. května 1911. „...- byl jsem vždy přesvědčen, že poctivě sloužím a mám za to nepřátele a zatím tolik tepla se ozývá v tak krátké době ... Nyní již začínám pomalu věřit, že přece jsem člověkem, o jehož přátelství někdo stojí“, napsal po oslavách 25. výročí založení své tiskárny.¹⁷⁾

Jan Richter starší a Bohumír Jaroňek

Se známým rožnovským výtvarníkem B. Jaroňkem a jeho sourozenci Aloisem a Julií¹⁸⁾ navázal J. Richter st. styky v prvních letech svého působení v Příboře. Již r. 1903 vytiskl B. Jaroňkovi výstavní plakát. Od r. 1910 se v Jaroňkových záznamech objevují i poznámky o tisku dřevorytů Štramberka a Valašska v příbořské tiskárně.¹⁹⁾

Obchodní vztahy mezi tiskařem a jeho slavným zákazníkem se obvykle obešly bez peněz. B. Jaroňek dodával na tisk svých dřevorytů papír, za barvy a tisk si Richter st. „účtoval“ 20 exemplářů od každého dřevorytu, který tiskl. Pro Jaroňky, pro jejich dílnu a skanzen však Richter tiskl i mnoho dalších, převážně užitkových věcí. I ty se občas splácely „v naturáliích“. Například před vánocemi r. 1931 požádal J. Richter st. Aloise Jaroňka o dvě majolikové vázy po 250 Kč. Za jejich zaslání poděkoval a zaplatil

nějakých 300 Kč. Zbytek si strhl na jakousi pohledávku ve výši 209 Kč.²⁰⁾

Nejužší vztahy existovaly pochopitelně mezi J. Richtrem starším a B. Jaroňkem. J. Richter st. se svému „Mistrovi“ svěfoval se svými plány a problémy. Několikrát se na něj obrátil i se žádostí o intervence na úřadech či o osobní pomoc. Nezachovala se však ani jedna zpráva o vyřízení některé z Richtrových žádostí. Po smrti B. Jaroňka udržoval J. Richter st. písemné a obchodní styky s jeho sourozenci až do r. 1943.²¹⁾

Jan Richter ve Frýdku - Místku (1939 - 1958)

Průnik na sever se Richtrovi podařil právě včas. Když byl Příbor po mnichovské kapitulaci připojen k nacistickému Německu, potřeboval národně exponovaný Richter najít nové působiště. Již v prvních dnech po okupaci přišel o telefon i o poštovní příhrádku a „dočkal“ se noční prohlídky svého domova a podniku. V lednu 1939 proto Jan Richter st. natrvalo opustil Příbor. Do přemístění tiskárny do Frýdku ji řídil jeho syn Jan, který u něj po vyučení a po několikaletém pobytu v Praze působil nejen jako tiskař, ale i jako schopný grafik a umělecký návrhář.²²⁾

J. Richtrovi st. nejvíce nadchly nabídky z okolí Frýdku, kde mu frýdlantská firma Ferrum a válcovny plechu Karlova huť slibovaly pravidelné objednávky tiskopisů a jiných spotřebních tiskovin. Opět po „sokolské lince“ a s pomocí frýdeckého starosty R. Kaluse i tamního okresního hejtmána dr. K. Mohelnického získal potřebné provozní prostory v továrně bývalé firmy J. Munk. V r. 1938 ji vlastnilo Družstvo tiskařů látek, které chtělo budovu prodat jen vcelku za 600 tisíc Kč. Při jednání u hlavního zástupce družstva dr. Pařeza ve Dvoře Králové dosáhl svého, až když vyzkoušel „jeho (Pařezův - pozn.) osobní vztah k češtví. A štěstí nám přálo, když jsme zjistili, že dr. Pařez je místostarostou sokolské župy.“ Díky starostovi, hejtmánovi a předsedovi Grémia knihtiskařů v Olomouci také rychle překonal odpor frýdeckých a místeckých konkurentů a získal koncesi.²³⁾

J. Richter st. opouštěl Příbor se 160 tisíci korun dluhů, ale i s 90 tisíci korun pohledávek. Ve Frýdku se mu podařilo získat ještě 300 tisíc korun úvěru. Počátky jeho nového podniku byly krušné. Z Příbora dostal svůj podnik až po mnoha měsících sporů a hádek s okupačními celními úřady, které za povolení přestěhování podniku požadovali clo ve výši 240 tisíc korun. Richtrovi dlouho nepomáhala ani pomoc německého advokáta z Opavy, dr. Schneeweise. Po neúspěšných cestách dr. Schneeweise do Opavy, do Liberce a do Berlína pomohl až pobuřující dopis, který Richter st. na Schneeweisovu radu zaslal okresním úřadům v Novém Jičíně. Ihned poté dostal Richter lhůtu 3 dny na vystěhování z Příbora. Tiskárnu ve Frýdku uvedl do provozu 19. května 1939. Problémy však nebraly konce. Během války byl zatčen jeho syn Jan. V r. 1943 vyvlastnili Němci Richtrovi usedlost v Příboře. Za majetek v hodnotě více než 400 tisíc Kč dostal J. Richter st. jen 242 tisíc protektorátních korun. Jeho tiskárně bylo také zakázáno tisknout pro úřady. Richter přesto nepropustil nikoho ze svých zaměstnanců.²⁴⁾ Uvolnění po válce trvalo jen krátce. V květnu 1948 byla jeho tiskárna znárodněna a i když 3. června bylo znárodnění odvoláno, ztratil J. Richter st. veškerý elán. Jeho tiskárna byla definitivně znárodněna v létě 1948.²⁵⁾ O 10 let později, 25.6. 1958, první příborský tiskař zemřel.²⁶⁾

Poznámky:

1) Richter, J.: Drobtzy z mého života. Frýdek - Místek 1958. Fotokopie, uložená v OVM Nový Jičín, pob. Příbor, s. 4 an.

2) Tamtéž, s. 2, s. 4, 13 - 16. Zapletl se mj. do protiněmecké demonstrace v Krásné, která skončila protižidovským pogromem.

3) Tamtéž, s. 21 - 23. Remeš, M.: Knih-tiskárna J. Richtra v Příboře. Strojopis, 2 s. Uloženo v SOA Nový Jičín (SOA NJ), pob. Příbor, č. 73. V únoru 1928 se obsáhle

slavilo 25. výročí založení tiskárny.

4) Richter, J.: c. d., s. 33, 34 - 36. Podobně si stýskal i v r. 1924, i tehdy tvrdil, že z Příbora má jen 10 % zákazníků. Viz. Muzeum v přírodě Rožnov pod Radhoštěm, fond Pozůstalost rodiny Jaroňkových (dále MvP, f. PRJ), karton. E 07, č. 2760, 2767.

5) V r. 1911 existovaly v nejbližším okolí města tyto tiskárny: Hoschova a Schlei-fova (Endersova) a Kryla a Scottiho v Novém Jičíně, Kochova v Odrách, Kleppic-hova v Bílovci, Kubikova ve Frenštátě pod Radhoštěm. Řada tiskáren působila i ve Valašském Meziříčí, v Hranicích, v Místku a v Ostravě. Viz Ročenka českých knihtis-kařů I., Praha 1911, s. 286 an. Z nich v r. 1903 už existovaly dvě tiskárny v Novém Jičíně a tiskárny v Místku, v Hranicích, ve Valašském Meziříčí, v Ostravě a v Odrách, v r. 1908 již tiskl V. Jarolimek ve Frenštátě pod Radhoštěm. Kunštátský, C.: Čeští knihtis-kaři novojičtí. Nový Jičín 1931. Baláš, M.: Z minulosti tiskařské výroby ve Valašském Meziříčí. Val. Meziříčí 1972. Kramoliš, Č.: Nynější průmysl v Hranicích. In: Záhorská kronika 1931 - 1932, s. 4 - 7.

6) Richter, J.: c. d., s. 34, 36. Richter rukoval na konci r. 1915, přestože byl r. 1896 superarbitrován a v květnu 1915 při „prezentaci“ propuštěn. Po narukování k 31. pluku zeměbrany musel uzavřít svůj závod, který v té době už pracoval jen pro „Arméliefieranty“. V r. 1916 jej nalézáme u rekonvalescenčního oddělení 13. pěšího pluku, v r. 1917 sloužil u správy budov olomoucké posádky. Ke konci r. 1918 už znovu tiskl. Viz MvP, f. PRJ, kart. E 07, č. 2742 - 2750.

7) Tamtéž, s. 30 - 31. Na jiném místě svých pamětí však Richter uvádí, že Radhošť začal vydávat kvůli nedostatku jiné práce, aby nemusel propouštět. Tamtéž, s. 37, 38. Radhošť zveřejňoval úvodníky, zprávy a verše z jeho pera. Vedle Richtra přispíval do Radhoště především J. Andrys a J. Kalus, občas i B. Jaroňek a E. Stoklas. List se označoval za „nezávislý“, byl však od počátku považován za orgán Československé národní demokracie. Richter sám žádal 18. 11. 1924 B. Jaroňka, aby „...laskavě svým vlivem působil v místní (tj. rožnovské - pozn.) organizaci „Nár. Demokracie“, aby se snah našich ujali a je spolupracovníctvím podporovali.“ Viz MvP, f. PRJ, kart. E 07, č. 2769. Při volbách r. 1925 zapojil Richter svůj list činně do stranické volební agitace.

8) Tamtéž, s. 35, 36, 37, 38. O umístění tiskárny viz SOA NJ, fond Archiv města Příbora, karton 384, 385 (písemnosti o kolaudaci provozních prostor r. 1905 a 1908), též Richter, J.: c. d., s. 34. Podle vzpomínek jeho vnuka J. Richtra zakoupil v r. 1946 nebo 1947 mj. švýcarský stroj Milch.

9) Hoffmannová, : Tiskařství. In: Studie o technice v českých zemích 1800 - 1918. Sv. III., s. 173 - 174, 182. Sv. IV., s. 187 - 191. SOA NJ, pob. Příbor, Richtrova sbírka, album typografa J. Hrnčíře. Richter, J.: c. d., s. 35, 36, 37, 38. Viz též Remeš, M.: Knih-tiskárna J. Richtera v Příboře. Strojopis, 2 s. „Venkovské“ tiskárny charakterizoval malý počet strojů, obvykle na ruční pohon, malý výběr písmen a špatný tisk na špatném papíře.

10) Tamtéž, s. 22, 23, 39., M. Baláš přisuzuje Richtrovi i tisk časopisu Moravsko-slezské revue. Viz Baláš, M.: Kulturní místopis okresu Nový Jičín. Nový Jičín 1967, s. 182.

11) Za přijímání zakázek od barona Ringhoffera, majitele Tatry, jej napadala a odsuzovala redakce sociálnědemokratického časopisu Rudý kraj. Viz Radhošť I/1924.

12) Richter, J.: c. d., s. 38. Tisk uveden pod č. 2207 v Sánka, A. - Bubla, F.: Soupis českých tisků bibliofilských, sv. 1 - 5. Brno - Praha 1923 - 1971. Jiné bibliofilské tisky z Richtrovy tiskárny jsou v tomto soupisu pod č. 730, 990, 2542. Z frýdeckých tisků se tu uvádí jeho tisk Gawreckého Nebe v Beskydách (č. 5949). Dílčí sbírka Richtrových tisků je v SOA NJ, pob. Příbor, Sběrka tisků J. Richtra. Za své práce obdržel J. Richter st. mj. 1. cenu na Krajinské výstavě v Hodoníně, na průmyslové výstavě v Moravské Ostravě r. 1923, na výstavě v Příboře r. 1930, na výstavě Valaška a Pobežkydi v Rožnově pod Radhoštěm r. 1932, na výstavě Bezručova kraje ve Frenštátě pod Radhoštěm r. 1935. Viz Radhošť, č. 1/1924. I před 1. světovou válkou slavil řadu úspěchů na místních

výstavách v Kroměříži (1908), Dobré, ve Vítkovicích, v Příboře (1911) a na výstavě České výroby v Brně r. 1911. Viz MvP, f. PRJ, kart. E 07, č. 2757. Viz soubor medailí ve vlastnictví paní J. Richtrové.

13) MvP, kart. E 07, č. 2767.

14) Ročenka českých knihtiskařů I. Praha 1911. O existenci nějaké jiné příborské tiskárny před r. 1938 však nejsou v příborské pobožce SOA NJ žádné doklady.

15) Richter, J., s. 23, 37, 38.

16) Viz Richtrovy úvodníky v Radhošti (1924 - 1926), především jeho redakční program „*Co chceme*“ a závěrečnou „*Zpověď pokrokového reakcionáře*“. Viz též jeho příspěvky v Moravsko-slezském týdeníku.

17) MvP, f. PRJ, č. 2756, 2771.

18) Bohumír Jaroněk (1866 - 1933) - malíř, řezbář, grafik, modelér a návrhář, spolu- zakladatel umělecké dílny (ve Valašském Meziříčí, pak v Rožnově pod Radhoštěm) a skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm. Proslavily jej zejména akvarely z cest po Evropě a Blízkém východě a dřevoryty, v nichž se projevila inspirace lidovým uměním, dobová secese i vliv koloritu japonských grafik. Alois Jaroněk (1870 - 1943), bratr B. Jaroňka, keramik, sběratel, spoluvůrce umělecké dílny a skanzenu. Julie Jaroňková se v umělecké dílně sourozenců Jaroňkových věnovala tkaní gobelínů. Viz Cahel, F.: Bohumír Jaroněk. Katalog výstavy. OVM Nový Jičín 1986. Baláš, M.: c. d., s. 57.

19) MvP, kart. E 07, č. 2762, E 21/2, č. 10719, E 31, č. 4288 - 4289.

20) MvP, kart. E 31, č. 6817, 6818, 6822.

21) Tamtéž, č. 2744, 2749, 2757, 2760, 2767, 6819 - 6821, 6823 - 6825. Například již r. 1911 jej Richter žádal o návrh čtyřbarevného sokolského plakátu. Stejnou prosbu opakoval ještě v r. 1924. Tamtéž, č. 2757, 2760, 2767.

22) Richter, J.: c. d., s. 38.

23) Richter, J.: c. d., s. 39 - 40.

24) Richter, J.: c. d., s. 40 - 42.

25) SOA NJ, pob. Příbor, Richtrova sbírka, album typografa J. Hrnčíře. Richter, J.: c. d., s. 42 - 43.

26) SOA NJ, pob. Příbor, Richtrova sbírka, album typografa J. Hrnčíře, úmrtí oznámení J. Richtra st.

NOVOJIČÍNSKÉ OBDOBÍ MĚSÍČNÍKU KATOLICKÉ MODERNY NOVÝ JIČÍN

Jiří Urbanec

Devadesátá léta 19. století dodnes poutají naši pozornost, protože tehdy se rodily téměř všechny tendence, které pak utvářely profil a vývoj evropské společnosti a kultury v našem století dvacátém. V podmínkách českých zemí v té době již byl završen impozantní proces národního obrození, projevující se v osmdesátých letech nástupem artistických lumírovců v literatuře a vybudováním symbolů národního sebevědomí, jakými bylo Národní divadlo, Národní muzeum, Rudolfinum - Dům umělců, a rozdělením Karlo-Ferdinandovy univerzity na školu německou a školu českou, čímž byl položen základ rozvoje české vědy. Typickým reprezentantem kritické generace byl T. G. Masaryk, projevem nesmlouvavé společenské kritiky v umění realismus, výrazně protitradiční a zčásti proticírkevní, jehož nejbojovnějším představitelem byl J. S. Machar.

V devadesátých letech, charakterizovaných prudkým rozvojem techniky a na druhé straně prohlubováním sociálních rozporů, šlo vše za sebou v náhlých vlnách, také umělecké manifesty, generační boje, almanachy, vstřebávání zahraničních vlivů, a to vše na pozadí tzv. „smutku z konce století“, kdy mnozí vyjadřovali tušení budoucích převratných dějů. Výrazem nespokojenosti s dosavadním stavem českého umění byl v roce 1895 Manifest české moderny, koncipovaný jako rozchod se starší generací právě J. S. Macharem.

Přirozeně centrem všeho intenzivního dění byla Praha, na poměrně konzervativní Moravu doléhaly jen vzdálené ozvěny a Slezsko bylo ještě v zajetí národní stagnace českého obyvatelstva. Ale Nový Jičín se stal v té době místem, odkud vycházely impulzy nekonvenčního umění, kde byl vydáván umělecký měsíčník *Nový život* a kam se obracela pozornost mnoha pražských publicistů a literátů.

Nositelům tohoto dění v Novém Jičíně byl katolický kněz Karel Dostál, který používal pseudonymu nebo přídomek Lutínov podle otcova rodiště Lutína u Prostějova.¹⁾ Narodil se v Prostějově 22. září 1871, zemřel též v Prostějově 29. listopadu 1923. Chodil do gymnázia v Kroměříži a už tehdy psal básně. Vystudoval bohosloví v Olomouci a poté od roku 1894 byl kaplanem v Loučné nad Desnou, v letech 1895 až 1904 duchovním správcem polepšovny v Novém Jičíně. Od roku 1905 až do své smrti působil jako farář v Prostějově. Jako aktivní literát a organizátor byl velmi plodný (včetně publikací určených k církevní potřebě), v letech 1919 - 1923 byl předsedou Družiny literární a umělecké v Olomouci. Většina knih mu vycházela v Olomouci nebo v Prostějově, ale za pobytu v Novém Jičíně zde vydal v roce 1900 básně a povídky *Království boží na zemi* a roku 1903 operní libreto *Honza hrdina*. Kromě vlastní tvorby překládal z latiny, polštiny, slovinštiny, italštiny, němčiny a angličtiny.

Karel Dostál Lutínov byl hlavním představitelem Katolické moderny,²⁾ jejímž orgánem se stal umělecký měsíčník *Nový život*. Tato skupina se nejprve představila veřejnosti v roce 1895 almanachem *Pod jedním praporem*, od roku 1896 pak vydávala měsíčník *Nový život* (zanikl v roce 1907). Vedle Dostála stáli v popředí ještě básníci Sigismund Bouška (1867 Příbram - 1942 Náchod) a Xaver Dvořák (1858 Hostivař - 1939 Praha). Katolická moderna vycházela z podnětů papeže Lva XIII., chtěla smířit náboženství s prudkým rozvojem vědy a techniky a s rychlým vývojem nekonvenčního moderního umění, jež se často odvracelo od církve. Kromě obrody umění příklonem k víře a kromě odmítání dosavadních jen didakticko - moralistických tradic katolických autorů Katolická moderna začala zasahovat i do otázek reformy církve, čímž zčásti narážela na striktní postoje hierarchie (jeden proud kněží - sympatizantů s Katolickou

modernou pak po první světové válce vyústil do založení církve československé).

Časopis Nový život měl ve své době významné postavení ve spektru českých periodik a na konci svého novojičimského období dosahoval 2000 předplatitelů (byl odebírán na téměř polovinu českých far). Než si všimneme obsahového profilu tohoto uměleckého orgánu, je nutno popsat nejprve jeho vnější osudy v letech 1896 - 1904.

První ročník 1896 měl v tiráži : „*Vychází v Praze dne 8. každého měsíce. Ročně stojí 2 zl. Příspěvky přijímá Karel Dostál, Nový Jičín, Morava. Administrace : J. Al. Koráb, Praha I - 189 (Karlova ul. č. 2).*“ A dále : „*Za redakci odpovídá X. Dvořák. Knihkárna B. Grunda a V. Svatoně na Král. Vinohradech.*“ Autorem obálky byl S. Bouška, na ní sv. Jan a Dante. Od 3. čísla však již byla administrace v Novém Jičíně, prováděl se zde i tisk (Umělecký ústav L. V. Endersův, Hosch a Schleif), i za redakci odpovídal Karel Dostál. V srpnu pak měl Nový život novou obálku s heslem Odi profanum. V závěru roku byla otištěna hodnotící glosa s názvem Na konci prvního ročníku, v níž se připomínalo, že na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895 se sešlo na dvacet mladých katolických spisovatelů : „*Všemi námi hrála nespokojenost se stávajícím šosáctvím katolické literatury a radost, že jsme se našli. Vzduch! Nový, volný, svěží, vonný vzduch do katolických niv!*“ Založili proto časopis, ale bez peněz. Ze starších katolických spisovatelů věnoval B. M. Kulda 100 korun, olomoucký arcibiskup Kohn 100 zlatých.

Druhý ročník 1897 měl na obálce : „*Nový život vychází v Novém Jičíně dne 15. každého měsíce.*“ Nyní tiskl Prokop Zapletal v Hranicích. Na konci třetího ročníku o 300 stranách otiskl Dostál závěrečné slovo s názvem Douška. Přiznává, že se někdy potácel v pochybách, kdy s malou dušičkou hleděl k příštímú číslu : „*Nevykonali jsme, ani co jsme chtěli, ani co jsme slíbili. Ale prosím Vás : Kulturní střed vzdálen, tiskárna vzdálena, peníze vzdáleny, pracovníci vzdáleni, rozstříkání po zapadlých Kocourkovech, kde není ani nábadného styku osobního ani literárního, redaktor v německém městě a první řadě duchovním správcem polepšovny, a pak teprv-, zbudě-li času a síly, - literátem.*“

Ve čtvrtém ročníku 1899 se na obálce uvádělo : „*Měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu. Vede a vydává Karel Dostál Lutínov. Nový Jičín.*“ I v dalších ročnících tomu bylo stejně, jen tiskárna byla od roku 1901 označena : „*Družstvo knihtiskárny v Hranicích.*“ Od sedmého ročníku 1902 byla na obálce kresba sv. Jiří od Zdeny Vorlové. Na konci roku pak vydavatel psal : „*Když prohlížívám dokončený ročník, jest mi, jako bych chodil troskami svých snů. Není to to, co jsem chtěl.*“

V následujícím roce 1903 se ocitla na obálce kresba tehdy módního Felixe Jenewei-
na, tiskla knihtiskárna Rudolfa Válka v Novém Jičíně. A v redaktorově doslovu roku 1904 (devátý ročník měl již 368 stran) bylo vlastně rozloučení s Novým Jičínem, protože 24. října 1904 byl redaktor Nového života zvolen obecním zastupitelstvem města Prostějova za faráře (29 hlasů, 1 listek prázdný).

I když další ročníky vydávané mimo Nový Jičín již nejsou předmětem našeho zájmu, pro srovnání dodáme, že v r. 1906 se v tiráži uvádělo : „*Vede a vydává Karel Dostál Lutínov v Prostějově, za redakci odpovídá a administruje Eduard Číp ve Valašském Meziříčí.*“ Tisklo družstvo knihtiskárny v Hranicích. Konec Nového života v roce 1907 stál ve znamení encykliky papeže Pia X. proti modernistům. Ačkoliv v listopadovém a prosincovém čísle tohoto posledního ročníku byl učiněn pokus interpretovat tuto encykliku v tom smyslu, že není namířena do českých poměrů, přece Doslov Dostála Lutínova na poslední straně 438 uvádí : „*Být či nebýt? - Starci nedočkavě čekají na náš skon, lidé budoucí doby chtějí život.*“ Nový život měl nadále vycházet jako čtvrtletník, ale skončil. Začal jako orgán uměleckého hnutí, ovšem postupně se stal symbolem novodobých reformních proudů, což se projevilo zvláště na třetím sjezdu Katolické moderny v Přerově 31. července 1906. Tam 150 kněží a laiků jednomyslně odhlasovalo rezoluci, v níž se požadovala volba církevní hierarchie kněžstvem, laikové měli mít více vlivu na církevní záležitosti, v cyrilometodějském duchu se žádalo zavedení slovanského jazyka do bohoslužby, celibát měl doznat časové úpravy, vyjadřovaly se sympatie s pracujícím

lidem a vyzvedávala důležitost sociální otázky, požadovalo se svobodné sdružování kněží a kromě dalších apelů na národní spravedlnost (včetně poměrů na Slovensku) měli i studenti bohosloví mít volnost při sledování všech časových proudů a měli být vedeni k publicistické činnosti.

Závěrem této části, v níž jsme sledovali vnější osudy Nového života, nutno uvést, že tato tradice české Katolické moderny už neměla přímo mezi katolíky po založení Československa pokračování (vznik československé církve dnes přídomkem husitská je jinou záležitostí), naopak katoličtí intelektuálové a spisovatelé se velmi výrazně přikláněli k tradicionalismu až konzervatismu. Teprve druhý vatikánský koncil v šedesátých letech dal v mnohém za pravdu Katolické moderně i leccemu z toho, co před mnoha desetiletími propagoval Nový život.

Jaké místo v české kultuře a především v literatuře zaujímal Nový život ve svém novojičimském období? Začínal nejprve s neličeným idealismem, ačkoli později se stával terčem ostrých útoků ze strany katolických konzervativců (především časopis Vlast pátera Škrdle) a na druhé straně byl širavě napadán orgány Masarykovy družiny. Budeme citovat úryvky z provolání na obálce 1. čísla : „*Nový život! Pod tímto názvem počíná r.1896 vzházeti v Praze péči básníkův a umělcův katolických nový měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu. Úkolem listu jest pěstovati rozkvět poezie a umění českého, pokud odpovídá katol. světovému názoru našeho národa.*“ - „*Že by nám povstalo více nepřátel než přátel, nemyslíme, neboť vystupujeme s palmou míru v ruce.*“ - „*Katolickou modernou jsme v tom smyslu, že chceme vyvážit nesmírně bohatství poetických pokladů z katol. umění, dějin, života, že chceme ukázat, jak lze i nejnovějším ideám a myšlenkám srovnati se s učením tímto, jsou -li opravdu čisty a vznešeny, a že ideám svým dáváme výraz moderní a umělecký.*“ A v 1. čísle je dále několik slov úvodem, odkud opět vyjímáme : „*nám žádný ze stávajících katolických listů nevyhovuje a nerozumí, v žádném se necitíme úplně doma.*“ - „*Nestavíme se na vysoký papírový piedestal k České moderně, jež ve svém prohlášení nadouvá se s buldocksým výrazem ve tváři a přemýšlí, jakým nejopovrhlivějším gestem by vyjádřila své nekonečné a nevýslovné pohrdání generací starších pracovníků, na jejichž ramena se vyšplhala.*“ - „*Chceme mužnou a podnikavou dobrotu místo mrzutého pesimismu. Chceme umění místo literárního řemesla a suchého moralizování.*“

Základní východisko Katolické moderny a jejího Nového života tedy byla úcta k literární tradici, ale odpor k didaktickému konzervativismu, a zároveň nesouhlas s vypjatým individualismem mladých českých literátů. Svůj katolicismus chápali příslušníci Katolické moderny jako velikou vnitřní duchovní sílu, která vede nadaného tvůrce i k velikým výkonům uměleckým.

Ale brzy Nový život poznal, že je trnem v oku pro dvě skupiny nepřátel. V druhé polovině prvního ročníku již se musel bránit proti útokům družstva katolické Vlasti, která žádala, aby její protivníci v katolickém táboře byli potřeni. Na druhé straně proti Novému životu útočil časopis Rozhledy, který měl pokrokařské sociálnědemokratické zaměření. Na str. 84 publikuje Dostál noticku s názvem Rozhledům a jejím Katonům a katům Katolické moderny, kde ostře konstatuje : „*Je to až dojemné, jak se tu scházejí na jedné harfě prsty ultraradikálů s prsty ultraklerikálů a drnkají svorně jednu písničku!*“

Nový život viděl inspiraci svého snažení v osobě papeže Lva XIII. a v ročníku 1897 Sigismund Bouška v polemice s Rozhledy (str. 107 - 109) přímo o něm uvádí : „*duch tak eminentně moderní, tak sociálně mladý a svěží, tak umělecky nadšený!*“ Když se v Praze konal 25. srpna 1897 sjezd přátel Nového života, zahájený Dostálem a řízený Bouškou, účastnili se ho Arnošt Procházka a Jiří Karásek ze Lvovic, protagonisté české literární dekadence a jejího orgánu Moderní revue. Dostál ve svém zahajovacím projevu charakterizoval současné české nekatolické písemnictví jako „*literaturu hřichu*“ a viděl ostrý předěl mezi sociální demokracií a křesťanským lidem.

Česká nekatolická inteligence měla být izolována od Nového života, jak o tom čteme v pravidelné rubrice Forum v ročníku 1898 (str. 83): „*Inkviziční tribunál postavili*

moderní páni liberálové pro nekněze spolupracovníky Nového života. V listech svých a osobně, neštítíce se ani lži ani podezřívání, jako školáčkům jim domlouvají, aby s námi nešli." Nový život musel stále obhajovat své stanovisko a své poslání, nejen vůči liberální inteligenci a sociálnědemokratickým kruhům, k nimž měl blízko i Masaryk, ale též ve vlastním katolickém prostředí. Některé katolicky orientované časopisy, zvláště už zmíněná Vlast, byly v Novém životě kritizovány, např. v ročníku 1899 pod názvem Interview a s pseudonymem Impavidus o nich stálo: „zanedbávají moderní inteligenci. S pohrdáním ignorovali moderní četbu, vývoj moderního umění a člověka, vývoj moderního výrazu, takže neznajíce moderního jazyka a nitra, nerozumějí inteligenci a inteligence nerozumi jim - jsou jí příliš naivní a nechápavými pro její bolesti." Otázkou soudobé inteligence se Nový život zabýval mnohokrát a zároveň poukazoval na to, jak tehdejší církevní představitelé (téměř většina z nich nebyla české národnosti) s nelibostí sledují volnější vyjadřování spojené s Novým životem. Když byl 2. a 3. srpna 1899 na Velehradě druhý sjezd Nového života, byl po něm za aktivní účast vyloučen z královéhradeckého semináře bohoslovec Inocenc Arnošt Bláha, dosavadní častý přispěvatel měsíčníku Katolické moderny a pozdější známý český sociolog a filozof. Nicméně když se 2. března 1901 konal první přátelský večírek Nového života, svolavatelem byl právě Inocenc Arnošt Bláha. Výslovně odmítavý postoj k Novému životu měl královéhradecký biskup Brynych, který zakázal bohoslovcům číst tento časopis a oběžníkem varoval před ním i kněžstvo. A když Nový život začal otiskovat realistické prózy kněze Jindřicha Šimona Baara, vicesuperior olomouckého alumnátu zastavil odběr časopisu pro čítárnu a alumnát.

Nový život se přitom pevně držel základních věroučných zásad katolické církve a chtěl náboženstvím obrodit celou společnost. Tak to vyjádřil Dostál Lutinov v ročníku 1901 ve stati Život - náboženství - umění (str. 179): „Rozdělte od sebe Život - Náboženství - Umění, můžete-li. Musili byste rozdrtit strom, jehož kmenem je Život, jehož listím je Náboženství, jehož květem je Umění." - „Není Života bez Náboženství a není Umění bez Náboženství." - „Není umění jiného, leda umění náboženského." A přece kněžstvo některých děkanátů, zvláště na Brněnsku, bylo vyzýváno, aby posílalo protesty proti Novému životu (např. Jedovnice, Letovice, Lomnice, Slavkov).

Dostál Lutinov za svého novojičinského působení téměř heroicky držel Nový život nad vodou a jediný symbol, jenž podporá jeho vratké postavení, viděl v papeži Lvu XIII. V roce 1902 uveřejnil nadšenou apostrofu k 25. výročí jeho pontifikátu (str. 71), v níž byl tento papež označen jako „moderní", zároveň jako papež Slovanů, papež dělníků, papež demokracie, papež vědy: „Naši radost z jubilea sv. Otce kali jen to tíživé vědomí, že jisté kruhy katolické usilují, aby právě tato čtyři lvi světla zhasili." Několikrát Dostál Lutinov také rozvíjel myšlenku, že by se jako protiváha bohosloveckých učilišť v českých zemích, vedených zčásti Němci a navíc v zastaralém duchu, měla zřídít Akademie cyrilometodějská, tj. ideálně obsazená teologická fakulta. Dnes jistě můžeme konstatovat, že v některých ideích Nového života bylo příliš naivního, i když dobře míněného radikalismu, který nedoceňoval sílu konzervativní tradice.

Nejostřeji vystoupil rozpor mezi Novým životem a oficiálními církevními kruhy v roce 1903, o čemž psal Dostál Lutinov v článku Pro domo nostra (str. 161 - 163), z něhož nutno pro autentičnost vyličení tehdejší situace ocitovat delší pasus:

„Katolická moderna chce, aby církev katolická (světová!) byla ve všem vzorem světu, aby vedla duchovní život národů, ne aby vlečena byla od nich za sebou, aby předcházela na poli každé práce kulturní, aby pomáhala osvobodovat lid, ne poutat, neboť Kristus sestoupil na svět, aby jej osvobodil od tyranie všeho druhu." Dále uvádí Dostál, že dokud se Nový život zabýval reformou umění, měl záštitu v olomouckém arcibiskupu Kohnovi. Když však obrátil zřetel i k církevním reformám, nastala změna: „Vyšetřování, protokolování před děkany, faráři a před Arcibiskupem samým, vyhledávání, přístřování paragrafů starých a dělání nových Třikrát byl redaktor Nového života internován k exerciciím (r.1901 dvakrát a r. 1903), dvakrát

Karel Dostál - Lutinov (1871 - 1923)
(reprofoto Muzeum Prostějovska v Prostějově)

suspendován, Nový život sup poena dimissionis³⁾ zapovězen bohoslovcům, v alumnátě zavedena nejpřísnější censura proti všem moderním myšlenkám a knihám (p. Al. Demel, dr. Cyr. Sladeček), ba šlo se tak daleko, že činěn úřední nátlak na spolupracovníky Nového života, aby doň nepsali. Tím způsobem měl být redaktor osamocen, přátelé zastarání a Nový život ubit." 23. dubna 1903 byl mu na novojičinském děkanství rozpečetěn latinský reskript od olomoucké konsistoře (podepsán generálním vikářem Janem Weinlichem a sekretářem Leopoldem Prečanem). Píše se tam, že Dostál byl po léta napominán a kárán, ale nyní se vyzývá, aby se do tří měsíců snažil dostat do jiné diecéze. Pokud ho ovšem jiný biskup nepřijme, bude provedeno to, co prospěje olomoucké diecézi (zřejmě nářezka na možnost zbavení kněžské služby vůbec). Protokolárně má odpovědět, zda bude poslouchat či nikoliv. Dostál nechal zaprotokolovat, že odkládá odpověď, až se utiší jeho rozčilené srdce. Navíc považuje pokyn k odchodu z diecéze za protiprávní. „Když Hlas dne 25. dubna 1903 přinesl telegrafickou zprávu o vykázní redaktora Nového života z diecéze, povstalo vzrušení v českém lidu v Novém Jičíně a předáci z Kravařska, kteří se sešli toho dne právě k poradám o jiných věcech, usnesli se,

že vyzvou obce, farnosti, spolky atd. k podání protestu pap. nunciatury ve Vídni, k a. konsistoři v Olomouci a J. Em. kardinálu Rampollovi v Římě." 28. dubna byl Dostál přijat od nuncia Talianiho ve Vídni a vyzván, aby podal do Říma obžalovací spis: „Je to trpké, že o svém biskupu, kterého jsem upřímně miloval, nucen jsem kvůli svaté věci psát stížnosti.“

Na obálce toho čísla, z něhož jsme citovali, je uvedeno v Listárně: „Nový život bude vycházet dále. Na zastavení nemáme ani pomýšlení.“ Dále je na obálce protest takového postupu, podepsaný jménem spolupracovníků Nového života J. Š. Baarem a Františkem Holečkem.

Nelze vyloučit, že tyto postihy vůči Novému životu a jeho redaktorovi mohly být zčásti inspirovány i německými kruhy v Novém Jičíně, kterým jistě nebylo vhod, že redakce Nového života zde soustředila pozornost části inteligence z celých českých zemí.

V roce 1904 se Nový život dostal do paradoxní situace, když po rezignaci arcibiskupa Kohna (byl českého lidového původu, s židovskými předky) otiskl nejprve (str. 101) manifest kněží spisovatelů, v němž v osmi bodech shrnuli, jaké vlastnosti má mít příští olomoucký arcibiskup, jejich očekávání ale bylo zklamáno, když byl zvolen Němec František Bauer, dosavadní biskup v Brně.

Zatím jsme vymezili, jaké postavení zaujímal Katolická moderna vůči té části naší společnosti, jež byla orientována katolicky (ovšem s vědomím její v lecčems podstatné diferenciaci). Nyní musíme na několika příkladech ukázat, jaký byl vztah Nového života k okruhu v podstatě protestantsky orientovaných „realistů“ kolem Masaryka.

Nejprve měl Dostál pro Machara slova uznání. V roce 1897 psal o tom (str. 32 - 25), jak Machara ve Vídni navštívil a jak se mu básník zdál milý. Dostálovi věnoval svou sbírku 1893 - 1896 a redaktor Nového života sice odmítá její protikristovský tón, ale obdivuje formu. Následuje nadšená adorace: „Jaký je to rozdíl od řemeslného nadšení (Machar tomu říká: umělecká onanie) p. Vrchlického, jenž ve dne vidí hvězdy, jemuž v noci svítí slunce, jenž i za sucha chodí na vysokých koturnech a hřměním skřivanů, hroznými anekdotami a pointami straší malé děti! Macharovi je každý verš pointou, každý má svůj vlastní hrot.“ Když nadšeně přivítal Pohádku máje Viléma Mrštíka (str. 158 - 160) a přitom odsoudil Vrchlického a Šaldu, že jsou orientováni příliš kosmopolitně, pochvaloval si: „Děje se náprava. Sova, Machar, Kaván atd. saji z české půdy. Nejustilovněji však bratři Mrštíkové.“

V dalších ročnících byly ovšem tištěny velmi vážné ideové výhrady k Macharovým sbírkám Golgata a Jed z Judey. V roce 1902 čteme na stránkách Nového života ostrou polemiku s Masarykem a Macharem. Masarykův Čas a časopis Naše doba soustavně útočily proti všemu katolickému. Pod názvem Otevřený list profesoru T. G. Masarykovi v Praze (str. 28 - 29) vytýká mimo jiné, že Masarykova obecná humanita a toužení po náboženství bez církve jsou nereálné. Následuje druhý otevřený list p. prof. T. G. Masarykovi (str. 35 - 36), pak Zavřený dopis p. Macharovi a jeho trpělivým čtenářům a redaktorům, obsahující ostrou odpověď na článek v Naší době: „Měl bych Vám ještě mnoho povědět, ale huusí se mi opravdu mluvit s českým „básníkem“, který troufá si padoušsky tupit i slepého kmeta Kuldu, který stojí stranou moderních zápasů literárních.“ Další obranu proti masarykovcům najdeme pod názvem Realismus a realisté (str. 227 - 228).

Ale nejostřeji se polemizuje s Macharem v roce 1902 v článku Jak byl J. S. Machar v Novém Jičíně. V Naší době v rámci útoků proti Katolické moderně totiž Machar napsal, jak v září 1899 spolu s Masarykem navštívili Nový Jičín a zastihli tam kněze Dostála Lutinova, který hrál karty a měl již vypito pět pív. Redaktor Nového života se důrazně ohrazuje, že není pijákem ani karbaníkem, a trumfuje: „mohu říci, že jsem se nesetkal dosud s padouchem, který by tak drze lhal a tak surově tupil, jak činí famulus humanitářů ve „vědecké“ revui.“ I na str. 264 - 265 opět je parodie na tento spor a výtky, že Machar dostal zdarma 7 ročníků Nového života, kdežto revanžoval se jen 3 svazky: „Škrble a Machar - nobile par! - jak se jen sešli - kamarádi - bratři? Láska ke Katolické moderně přivedla je k nám ruku v ruce.“ I v rubrice Forum (str. 265 - 268) je

několik šízravých glos proti Macharovi, mimo jiné: „Odvolat se na svědky, že pívám pouze 2 - 3 piva, zdá se mi příliš ponižující.“

Při ideovém vymezování pozice Nového života sehrála svou úlohu i postava Jana Husa, kterého se dovolávali (i jako národního symbolu) především liberálové a masarykovci. I Nový život přinesl několik článků sympatizujících s Husem, nejprve v ročníku 1897 od Josefa Svozila (tento kněz ovšem později vystoupil z církve a oženil se), a když Katolické listy napadly tuto Svozilovu stať, na jeho obranu vystoupil Jan Šrámek (str. 291 - 294, článek Distinguo), pozdější známý přední katolický politik. Ostatně Šrámek patřil po několik let k hlavním autorům Nového života (např. 1898 K dějinám našeho nejnovějšího bádání o myšlenkové povaze středověku, 1901 Křesťanská demokracie, 1903 Dnešní stadium křesťanské demokracie v zemích českých, aj.). Zásadní stanovisko k Husovi otiskl Nový život v roce 1901 (str. 208): „Ale hlavně jedno Mene tekel píše nám katolíkům památku Husovu do duše: Totiž tu historickou Nemesis, že každé násilí se mstí. Za to, že Husa nechal upálit, musí církev ještě po pětistiletí tolik potupy snášet často od individuí zvrhlých a ničemných.“ - „Jen myšlenkou lze čelit myšlence, ne hranicí.“ I když ve své době skupina Nového života takto musela narazit na oficiální stanovisko katolické církve, přece o 60 let později na II. vatikánském koncilu kardinál Beran promluvil podobně, jako někdejší Katolická moderna.

Nový život ovšem neměl v některých ohledech jasně vyhraněné stanovisko. Zatímco v roce 1897 psal Dostál (str. 158 - 160): „Slovanský Východ je pro nás katolíky mrtvý, nemáme tam bratři, všechna naše mlad' hrne se do škol románských“, později naopak otiskoval články o slovanské bohoslužbě. V roce 1898 pak tentýž Dostál (zde s pseudonymem Karel Skřivan) otiskl hned na první straně prvního čísla nadšené vyzvání Slovanům, jež bylo odpovědí na nenávidný útok Theodora Momse na Čechům. Čteme zde mimo jiné tato vznícená slova: „Jsme bratři! Jsme sestry! Pryč se zástím a nízkostí, Čech budiž apoštolem lásky, sbratření to znamená: Bud' Kristem!“ - „Slováci, Poláci, Rusíni! Podejte ruce, řetěz sepněme! Nebojme se! Strom, na němž rostou Momse- ni, ten umírá. Spojme se, bratři! Obzvláště ty náš posledněčku, Slovači opuštěná, smutná, pojď' na srdce!“ V dalších ročnících si pak Nový život dosti pozorně všiml slovenských poměrů, zvláště v katolické církvi, i v článcích tištěných slovensky.

Musíme si ještě všimnout, jaké spektrum slovenských autorů se objevilo v Novém životě. Nejvíce a soustavně tiskl Karel Dostál Lutinov, Sigismund Bouška, Jindřich Šimon Baar, Jan Karník - Svitil, F. B. Daněk, Xaver Dvořák, později František Holeček, Jakub Deml, R. B. Mácha, Alois Musil. Hodně obdivu bylo zde věnováno Juliu Zeyerovi a Otakarů Březinovi (oba také publikovali v Novém životě), ale zvýšené pozornosti se těšil i František Bílek, nejen jako výtvarník, ale též jako publicista. Mezi autory Nového života se objevili i Růžena Svobodová a F. X. Svoboda, Jiří Sumín, Zdenka Braunerová, Ferdinand Pěčka Místecký, Karel Kálal, Marie Kavánová, Adolf Kubis, Emanuel Lešehrad, Josef Merhaur, Petr Bezruč, Václav Flajšhans, Emanuel Chalupný, Josef Nešvera a Ignát Wurm. Z cizích pak: Maeterlinck, F. Mistral, J. Verdaguer, P. Altenberg, G. Leopardi, L. Rydel, H. Heine, K. J. Huysmans, M. Zdziechowski, G. D'Annunzio, P. Verlaine.

Nedá se říci, že by Nový život plně dostal po umělecké stránce svým radikálním proklamacím, s nimiž začínal. Rozhodně eliminoval dekadenci a erotismus, jež ovládly část tehdejších literátů, ani nepřipouštěl projevy anarchistického odporu k měšťáckým konvencím, jak bylo na přelomu století typické u Šrámka, Tomana, Gellnera. Ale přitom neprezentoval nové moderní umění katolické, jež by mohlo přesvědčit velkou část liberá- lizující inteligence. Katolická moderna obdivovala ze starších Julia Zeyera a Nový život tiskl jeho Zahradu mariánskou, ale zde šlo o autora tihnoucího k romantizujícímu exotismu. Vůdčí osobnosti Katolické moderny Bouška, Dostál a Dvořák zůstali z hlediska uměleckého výrazu tradicionalisty. Baar sice mohl námětově šokovat velmi otevřeným zachycováním poměrů na různých farách, ale v otázce uměleckého podání zůstal žánrovým figurkářem. Nejprogresivnější typ umění v této souvislosti představoval

František Bílek, nejen jako výtvarník, ale též svými texty, ovšem Bílek sám později skončil v církvi československé. Široce byl obdivován rovněž secesní výtvarník Felix Jenewein. Můžeme odpovědně prohlásit, že Nový život měl nakonec větší význam jako modernistické diskuzní fórum, než jako revue reprezentující nová moderní umění. Tak to cítili i protivníci Nového života z řad masarykovců a sociální demokracie.

Velké poslání měl Nový život jako glosátor kulturního a společenského dění, k čemuž v každém čísle sloužila rozsáhlá rubrika Forum. Všímal si téměř veškeré významné umělecké produkce v českých zemích, rovněž v širším rámci, především na území Rakousko-Uherska, ale také Německa, Itálie, Francie, Ruska aj. Glosy ve Foru byly velmi pestré a rozmanité, od recenzi soudobé literární produkce, přes velmi pravidelné hodnocení inscenací Národního divadla v Praze až po zprávy o výstavách v českých zemích a jinde v Evropě, hodnocení a výňatky z českých i cizích periodik atd. V tomto všem byl redaktor Nového života velmi iniciativní a dovedl kolem sebe soustředit velký a reprezentativní okruh dopisovatelů.

Ve Foru nacházíme glosy, jimiž se Nový život chce vědomě odlišit od časopisů dekadentů Moderní revue, a na druhé straně je trvalým obdivovatelem umělecké tvorby Otakara Březiny. Např. v ročníku 1897 čteme (str. 295) o jeho sbírce Větry od pólů: „Jeho nová kniha je jistě nejmělečtější věc letos vydaná a je to jedna z nejobsáhlejších, nejpěknějších věcí ve světové literatuře vůbec.“ - „Jeho verš, toť granátové jablko plné zrn“ - „Březinova doba ještě nepřišla, on je tak spirituální, tak absolutně nehmotný, že žádá jen čistých duší za průvodce svých vizí. Naše doba požitkářská jej pochopit nemůže a ti, co o něm psali, nepochopili jej. Březina je duch naprosto jedinečný v našem světě literárním a přitom tak aristokratický umělec, že celá současná poezie vedle něho mizí.“ Na druhé straně o sbírce S. K. Neumanna Satanova sláva mezi námi v roce 1898 čteme (str. 84): „Je to vrchol zvrácenosti, dekadence a rouhavé prózy, ač autor tvrdí, že u něho lidské a umělecké intence jsou nerozlučně spojeny.“

V rubrice Forum byly velmi soustavně sledovány také aktivity katolických modernistů v jiných zemích, i když šlo více o pozice církevně reformní, než o snahy obrodit umění v duchu katolické víry.

Závěrem můžeme říci, že měsíčník Katolické moderny měl své významné místo ve spektru tehdejších kulturních časopisů, vedle Procházkovy Moderní revue a Neumannova Nového kultu. Jistě nesplnil Nový život to, co dalekosáhle deklaroval ve svém počátku. Ale i toto kulturně - společenské periodikum, po větší část svého vycházení svázané s Novým Jičínem, bylo v těchto provoláních a často hektickém sledování rychle se střídajících intelektuálních proudů typickým produktem své doby, nicméně počínem takového přelomového významu, že stojí za to i po uplynutí jednoho sta let se k němu vracet a obdivovat intelektuální sílu obrozujícího se křesťanství, jenž z něho i dnes vyzařuje.

Poznámky:

1) Monografii o něm napsal Vilém Bitnar (1934). Blíže také v Lexikonu české literatury, 1. díl, A - G, Praha 1985, str. 589 - 590.

2) O dění v literatuře devadesátých let včetně Katolické moderny psal mimo jiné Kudrnáč Jiří: Z typologie literárních let devadesátých, Sborník prací filozofické fakulty brněnské university, D 34, 1987, str. 25 - 35. Viz též heslo Katolická moderna v Lexikonu české literatury, 2. díl (II), K - L, Praha 1993, str. 680 - 681.

3) Pod trestem vyloučení.

V devadesátých letech minulého století patřil Nový Jičín mezi rozvíjející se města severní Moravy. Ze statistických údajů zjistíme, že zde v roce 1890 žilo 13 667 obyvatel v 1 064 domech.¹⁾ Město bohatlo z prosperujícího textilního průmyslu, ať již se jednalo o kloboučnické továrny Hükelovy, Böhmovy či Peschlovy, nebo výrobu látek firem Preisenhammerů, Czeicznera, Czeike a synové, W. Grohmana, Ant. Liewehra, Ant. Seiberta či Fr. J. Weisse. Mezi přední strojírenské podniky patřily firmy R. Kloss a syn, Novojická továrna zemědělských strojů J. Werner a syn, především však firma Rotter. Město vzkvétalo dobře zavedenými živnostmi, ale také hustou obchodní sítí, množstvím restaurací a menších hotelů. Od roku 1892 měl Nový Jičín vodovod, městská plynárna byla založena v roce 1869. Spojení s městem zajišťují železniční přípojky do Suchdolu (1880) a do Hodslavic (1889). Nový Jičín se stal na sklonku 19. století trvale sídlem okresního hejtmanství pro soudní okresy Fulnek, Nový Jičín a Příbor a zároveň sídlem okresního i krajského soudu.²⁾

Spolu s průmyslovým a architektonickým rozmachem,³⁾ rozvojem německého školství, kultury a pěstováním vlastivědy, začíná si koncem minulého století v našem téměř německém městě uvědomovat svou národní a kulturní existenci i zdejší české obyvatelstvo. V té době žilo v Novém Jičíně 1 095 Čechů a jejich počet se zdvojnásobil až v prvním desetiletí našeho století.

Byla to doba rozvoje spolkového života. Německé spolky v Novém Jičíně vyvíjely svou činnost již od šedesátých let, české vznikaly právě až okolo roku 1890. Tak zde od roku 1894 působil český hospodářský spolek Novojičínský, Česká beseda a Družstvo národního domu.⁴⁾ Velký a rozhodující vliv na rozvíjející se spolkový život novojičínské menšiny měla zdejší inteligence - úředníci, advokáti, soudci, lékaři a kněží.⁵⁾

V únoru 1893 přichází do Nového Jičína P. Jan Šrámek (1870 - 1956), který byl ustanoven kooperátorem na zdejší faře. Pocházel z chudé malozemědělské rodiny z Grygova u Olomouce, otec mu zemřel již ve třech letech a jen díky obětavosti své matky a šlechtnosti některých kněží, kteří poznali jeho nadání, mohl vystudovat na duchovního. Jeho původ přispěl k vytváření vlastního sociálního citění a zájmu o problémy chudých lidí. Proto se již v dobách svých olomouckých studií živě zajímal o myšlenky křesťanskosociálních teoretiků u nás i v zahraničí.⁶⁾ Velký vliv měla na Šrámka encyklika papeže Lva XIII. Rerum novarum z roku 1891, která kritizovala těžké postavení dělnictva a vybízela k organizování křesťanských spolků a organizací pro věřící dělníky, tovaryše, služebné a ostatní chudý lid.

V Novém Jičíně vykonával Šrámek vedle svých základních povinností kaplana dočasně také duchovní služby ve zdejší polepšovně a ve věznici novojičínského krajského soudu. Doprovázel jednou i odsouzence, který šel na popraviště.⁷⁾ Záhy se však ukázal i jako talentovaný organizátor spolkového života, zapálený pro sociální spravedlnost v duchu křesťanských zásad, leč zároveň jako odvážný bojovník za národnostní práva české menšiny v Novém Jičíně. Z jeho podnětu vzniká 3. února 1895 Katolický spolek dělnický, a to pouze z mužských členů. Předsedou spolku byl zvolen, po osobním Šrámkově návrhu, novojičínský kaplan P. Vincenc Lázeňský. Ale poté, co byl jmenován farářem v Křenovicích, stal se na mimořádné valné hromadě spolku 3. listopadu téhož roku předsedou P. Šrámek a zůstal jim až do svého odchodu v roce 1901.

Vedle tohoto mužského Katolického spolku dělnického založil P. Šrámek 5. července 1898 křesťanskosociální ženský spolek Budoucnost. Na ustavující valné hromadě byl jednomyslně zvolen předsedou a zůstal jim až do splnutí se Svazem katolických žen a dívek. Z činností obou spolků se nám dochovaly knihy zápisů.⁸⁾ Při studiu archivních

dokumentů před námi ožívají mnohé události té doby. V obou početně silných spolcích se konaly přednášky, výlety, hrála se divadla, především se tu ale rozvíjely křesťanskosociální principy. V tom smyslu seznamuje P. Šrámek členy s programem křesťanskosociální strany a spolu s P. Karlem Dostálem-Lutinovem připravuje v r. 1896 zřízení krajské organizace křesťanskosociální pro severovýchodní Moravu. Již v roce 1895 sice vznikla na Starém Jičíně Katolicko-politická jednota pro politický okres Novojičínský⁹⁾, ale Novojičické okresní sdružení křesťanskosociálních spolků bylo v Novém Jičíně ustaveno v roce 1897.⁹⁾ Ze zápisů obou spolků se dále dovídáme, že byla zřízena i nemocenská pokladna, byl sestaven „Řád pro udělení podpor v nezaměstnanosti členům spolku“. Z podnětu P. Šrámka byl organizován hromadný nákup látek, prádla, ručníků apod. u českých křesťanských firem v Hronově, později Frenštátě pod Radhoštěm a Brušperku. Zároveň byly pořádány kurzy českého jazyka pro členky spolku Budoucnost, které vyšly z německých škol, kurzy ručních prací a vaření. Zásluhou P. Šrámka došlo k zřízení společných nocleháren pro české dělnice, dojíždějící do Nového Jičína za prací z okolních obcí. První taková útulna pro 10 dělnic vznikla v Kostelní ulici v soukromém domě německého učitele. Záhy nestačila, a tak se stěhuje v roce 1899 do domu českého lékaře MUDr. Dvořáka na náměstí. Tam již měla dvě místnosti s kuchyní a mohlo tu nocovat 23 dělnic. Pochopitelně, že byly tyto podniky přísně sledovány úředníky městského a okresního úřadu. Řešení se našlo výstavbou vlastní budovy na Růžičkově ulici, která byla dokončena až v roce 1902, kdy P. Šrámek již v Novém Jičíně nebyl.¹⁰⁾ Ukázka ze zápisů z jednání ženského spolku Budoucnost ilustruje národnostní poměry doby, i když tu zároveň postřehneme i kus českého nacionalismu. Po volbách do nemocenské pokladny v tabákové továrně v roce 1901, kdy jeho zásluhou získali čeští dělníci převahu, chtěli P. J. Šrámka neměchtí výrobci fyzicky napadnout. A tady už čtème autentický zápis: „*Městská luza v čele s několika všenněmeckými továrníky a úředníky šla dělat dp. (důstojnému pánu) předsedovi (je miněn právě P. Jan Šrámek, předseda spolku Budoucnost) kočičnu před faru. Ve faře zvěděli, že není doma, a šli rovnou do spolku (bylo to ve středu). Dorazivše, hnali se za hluku a pískotu do místnosti. Členky se rozutí-kaly a zůstal dp. předseda sám se správcem bytu. Násilím se chtěli vládat do místnosti, ale že to nešlo, odtáhli s nadávkami "českých psů". Aby se uklidnil, odejel dp. předseda druhý den k svému příteli a vzal si zpáteční lítek na dráhu, z čehož Němci vypátrali, že se vrátí večer domů. Sehnali několikastový demonstrační zástup na nádraží, chtěly si tak zchladit záhu a ztýrat bezbranného. Leč černý čin se nezdařil. Členky "Budoucnosti" vypátraly, co se kuje, a rozběhly se oznámit to členům mužského spolku, by p. předsedu včas varovali. Dva členové běželi do Šenova na zastávku, vyvolali ho z vlaku a sdělili krátce, co ho na novojičíněm nádraží čeká. Tak unikl rozeštvanému davu přes pole do Starého Jičína a teprve o půl třetí hodině v noci vrátil se oklikami a s velkou námahou domů. Brodě se sněhem - bylo to v zimě - nastudil se a těžce roznemohl. Potom odjel na zotavenou do Itálie a když se vrátil, byl nám odňat.*“¹¹⁾

V Novém Jičíně J. Šrámek úzce spolupracoval se známým představitelem Katolické moderny, básníkem Karlem Dostálem - Lutinovem (1871 - 1923). Ten ve městě působil v letech 1894 - 1904 jako duchovní správce zdejší polepšovny (po jeho příchodu již Šrámek nemusel tuto funkci suplovat). Lutinov začal vydávat v Novém Jičíně od roku 1896 nejvýznamnější časopis Katolické moderny Nový život.¹²⁾ Do časopisu přispíval Šrámek řadou příspěvků, neboť modernismus mu byl blízký. Psal především o problémech moderního křesťanství a uveřejnil v něm i několik literárních příspěvků. Polemizoval mimo jiné i se známým realistou, Masarykovým spolupracovníkem, dr. Františkem Drtinou (1861 - 1925), především o jeho heslech o křesťanství a katolické církvi v Ottově slovníku naučném.¹³⁾ Ve spolupráci s Dostálem-Lutinovem pokračoval Šrámek i po svém odchodu z Nového Jičína.

V posledních letech novojičíněského pobytu již politická a organizační činnost Šrámka výrazně překročila rámec zdejšího regionu.

V roce 1896 se zúčastnil zakládajícího sjezdu Moravské katolicko-národní strany

v Přerově, kde se seznámil s jejím vedoucím činitelem dr. Mořicem Hrubanem (1862-1945), svým pozdějším dlouholetým spolupracovníkem. Šrámkovy aspirace však byly poněkud jiné, neboť konzervativní ráz katolicko-národní strany nevyhovoval jeho modernějšímu křesťanskosociálnímu pojetí. Proto přikročil k založení druhého proudu českého politického katolicismu na Moravě. Došlo k tomu ve dnech 3. - 4. září 1899 na Velehradě, kde se konal první sjezd Křesťanskosociálního hnutí pro Moravu a Slezsko. Šrámek se stal předsedou zemského výkonného výboru této strany a ještě v době svého pobytu v Novém Jičíně řídil i druhý sjezd v srpnu 1900 na Velehradě. Je zajímavé, že mezi delegáty byla i řada Šrámkových spolupracovníků z Nového Jičína, např. dělnice tabákové továrny a členka „Budoucnosti“ Magdalena Krkošková, která měla jeden z hlavních referátů. V debatě vystoupili i kovář Josef Jurek, sedlák Josef Hanák a Anežka Myšková.¹⁴⁾

Politická činnost Šrámka však nenašla zalíbení u vládních kruhů a ani u mnohých církevních činitelů. Ostře proti němu vystupovala novojičíněská radnice a také okresní hejtman, který ho přezdíval „*Hetzkaplan*“ - kaplan štváč a posílal na něho neustálé stížnosti arcibiskupské konsistoři v Olomouci. Činností v Katolické moderně, spoluprací s Lutinovem a svou politickou aktivitou si Šrámek navíc znepřátelil i olomouckého arcibiskupa dr. Theodora Kohna. Nebylo proto divu, že po svém návratu z cesty do Itálie a dnešního Slovinska¹⁵⁾ zjistil, že již není kaplanem v Novém Jičíně, nýbrž byl přeložen do nedalekých Živic. Vzdal se proto předsednictví Katolického spolku dělnického, nicméně byl na mimořádné valné hromadě 24. srpna 1901 jmenován čestným členem. S jeho jménem se pak v dochovaných zápisech spolku již neseťkáme. Jinak tomu bylo u ženského křesťanskosociálního spolku Budoucnost, kde se v zápisech objevují informace o Šrámkových přednáškách či jiných jeho návštěvách valných hromad spolku až do roku 1912/1913. Katolických spolků v Novém Jičíně se po Šrámkovi ujal Karel Dostál-Lutinov, a to až do svého odchodu z města roku 1904.

Šrámek se svou politickou činností neustál ani v Živicích, kde působil jako administrátor. Zorganizoval třetí sjezd moravské křesťanskosociální strany, opět na Velehradě. Roku 1902 však byl znovu přeložen a odešel trvale z Novojičína, jsa ustanoven kaplanem ve Všechovicích, nedaleko Bystřice pod Hostýnem.¹⁶⁾

Druhé přeložení během jednoho roku a informace, které Šrámek získal o nepřízni olomouckého arcibiskupa vůči jeho osobě mu dokázaly, že v arcidiecézi ho nic dobrého nemůže čekat. Navíc byly Všechovice odlehlou záhorskou obcí, odkud bylo těžké organizovat celomoravské hnutí. Jen na vlak bylo pět hodin pěšky. Šrámek proto rezignoval na činnost v olomoucké arcidiecézi a odešel do Brna. Tady se postupně vypracoval na nejvýznamnější osobnost českého katolického politického hnutí.

Do Nového Jičína Šrámek ještě přijížděl, jak již bylo výše uvedeno, přednášet ženskému spolku „Budoucnost“. Jeho poslední návštěva starobylého města se uskutečnila v červenci 1945 při triumfální cestě Moravou, na níž byl jako bývalý předseda londýnských emigračních vlád a místopředseda tehdejší vlády bouřlivě vítán a oslavován. V Novém Jičíně pak převzal z rukou zástupců města čestné občanství.¹⁷⁾

Poznámky:

1) Státní okresní archiv Nový Jičín (dále SOKA N.J.), fond Okresní úřad Nový Jičín (1820) 1850-1945 (1950), inv.č. 626, Sčítací operáty z r. 1890; viz též Retrospektivní lexikon obcí okresu Nový Jičín 1850-1986, Okresní oddělení českého statistického úřadu v Novém Jičíně a Okresní archiv v Novém Jičíně, 1988, p. 21, 36.

2) SOKA N.J., fond Archiv města Nového Jičína 1566-1945; Hosák, Ladislav a Hanák, Jan: Historický místopis, in Novojičko, okresní vlastivědný sborník, sv. 4/1961, p. 2 - 4; Hanák, Jan: Česká společnost v Novém Jičíně na přelomu století, in Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín (dále VSONJ), sv. 44/1989, p. 1 - 17; Bouda, Tomáš a Kraváček, František: K výstavbě materiální a sociální vybavenosti Nového Jičína na přelomu

19. a 20. století, in VSONJ, sv. 40/1987, p. 35 - 42.

3) V té době již byly vystavěny všechny významnější budovy v blízkém okolí městského centra: okresní hejtmanství, okresní i krajský soud, dívčí i chlapecká obecné a měšťanské německé školy, nižší a vyšší reálka, německý spolkový dům. V podstatě se jedná o stavby na dnešních ulicích Tyršova a Divadelní. Stály již rovněž i první Hückelovy vily. K architektuře viz studie: Bouda, Tomáš: Architektura v Novém Jičíně na přelomu 19. a 20. století, in VSONJ, sv. 37/1986, p. 31 - 39.

4) Moravský zemský archiv v Brně, fond B 40/437, spolkový katastr okresu Nový Jičín.

5) Podrobný rozbor viz Hanák, Jan: c.d., in pozn. č. 2.

6) Byly to především myšlenky německých a rakouských katolických myslitelů a zastánců křesťanskosociálních teorií, jako byli Wilhelm E. Ketteler, Karl von Vogelsang, z českých pak hlavně Matěj Procházka.

7) Jan Šrámek, Životní data, dokumenty, vzpomínky, úvahy, Brno 1930, p. 43.

8) SOKA N.J., fond Katolický spolek dělnický v Novém Jičíně 1901 - 1914, zápisy ze schůzí výboru, fond Křesťanskosociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně 1898-1915, pamětní kniha; viz též brožura MSGRE Dr. Jan Šrámek 1870-1945, Okresní a místní organizace Československé strany lidové v Novém Jičíně, 1945.

9) Viz pozn. č. 4.

10) Viz pozn. č. 4.

11) SOKA N.J., fond Archiv fary v Novém Jičíně 1624 - 1928, inv. č. 68, pamětní kniha. O události je též řada vzpomínek v publikaci: Jan Šrámek. Životní data, dokumenty, vzpomínky, úvahy. Brno 1930. Šrámek svou rekonvalescenci neprožil v Itálii, ale především ve Slovinsku.

12) Mandatář národa, Sborník k 75. narozeninám Msgr. Jana Šrámka, Praha 1946, p. 60.

13) Tamtéž.

14) Druhý moravskoslezský sjezd křesťanskosociální na Velehradě 26. a 27. srpna 1900, Moravská Ostrava, b.d.

15) Ve Slovinsku Šrámek získal mnoho podnětů pro svou práci od zakladatele tamního křesťanskosociálního hnutí dr. Janeze Kreka.

16) O příčinách Šrámkova přeložení podrobněji Trapl, Miloš: Monsignore Jan Šrámek, Olomouc 1995.

17) Národní obroda, 8. 7. 1945.

POZNÁMKY K OHROŽENÝM ROSTLINÁM V OKRESE NOVÝ JIČÍN

Marie Sedláčková

V současné době byla dokončena 2. verze celostátního Červeného seznamu (ČS) ohrožených taxonů květeny České republiky (H o l u b a k o l. 1995) a je připravena pracovní verze regionálního ČS pro území severní Moravy a Slezska (bývalý kraj Severomoravský), jež byla konzultována na semináři botaniků počátkem března letošního roku v Olomouci (T r á v n í č e k, D e y l a S e d l á č k o v á 1996). Proto je možno přistoupit k sestavení obdobného materiálu i pro menší region, kterým je v tomto případě administrativní území okresu Nový Jičín.

Vzhledem k připraveným podkladům z většího území by sestavení takového seznamu nemělo být příliš problematické, neboť jde o převzetí příslušných taxonů, jejichž výskyt se vztahuje na vymezené území. Protože však z hlediska stanovených kritérií musí seznam zahrnovat nejen současný výskyt ohrožených druhů, ale i taxony, které zde rostly v minulosti, je zcela zřejmé, že se při této práci již nelze obejít bez důkladné znalosti často nejstarších literárních pramenů, regionálních publikací nebo herbářových dokladů. Zatímco pro potencionální výskyt ohrožených taxonů umožňují zpravidla počty lokalit zařazení do čtyř kategorií C 1 - kriticky ohrožené, C 2 - silně ohrožené, C 3 - ohrožené a C 4 - taxony vyžadující pozornost, poskytují literární a herbářové údaje základní informace pro kategorie taxonů vyhynulých - A 1 nebo neznámých - A 2. Rozhodnutí o zařazení určitého taxonu do kategorie vyhynulých vyžaduje již speciální znalosti o celkovém rozšíření a zvláště porovnání ekologických podmínek stanovišť s časovým intervalem posledního udávaného výskytu na lokalitě. Za neznámé lze zpravidla považovat taxony s širší ekologickou a fytoecologickou vazbou stanovišť, které byly poměrně nedávno zachyceny v terénu.

Pro rozpracovaný regionální ČS okresu Nový Jičín, který vychází z botanických průzkumů posledních let, je možno k definitivnímu uzavření jednotlivých kategorií ještě přispět konkrétní aktualizací navržených taxonů novým ověřením v terénu. I když na tomto místě nelze uvést úplný soupis, přesto je možno připomenout některé známější v terénu dosud nenalezené taxony s udáním lokality, data posledního výskytu (literární nebo herbářové údaje) a celorepublikové kategorie stupně ohrožení.

A 1	<i>Artemisia scoparia</i>	Štrambersk, Starý Jičín (S a p e t z a 1865), C 1
	<i>Asperula arvensis</i>	Fulnek (O b o r n y 1882 - 1886), A 1
	<i>Bupleurum rotundifolium</i>	Sedlnice, 1938 L e i d o l f, NJM, C 1
	<i>Camelina sativa</i>	Děrné (O b o r n y 1882 - 1886), C 1
	<i>Centunculus minimus</i>	Odry (P o d p ě r a 1949), C 2
	<i>Chimaphilla umbellata</i>	Nový Jičín (S a p e t z a 1865), C 1
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> subsp. <i>incarnata</i>	Nový Jičín (S a p e t z a 1865), C 2
	<i>Filago lutescens</i>	Petřkovice, Petřkovická hůrka (S a p e t z a 1865), C 1
	<i>Gentianella amarella</i> subsp. <i>amarella</i>	Štrambersk, 1938 L e i d o l f, NJM, C 2

<i>Geranium lucidum</i>	Štramberk (O t r u b a 1930), 1936 Krischke, OP, A 1
<i>Lathyrus aphaca</i>	Hodslavice, starý údaj, (Ch r t k o v á in Květena ČR 4), C 1
<i>Liparis loeselii</i>	Bilovec (W i m m e r 1832), C 1
<i>Lolium temulentum</i>	Štramberk (O t r u b a 1930), A 2
<i>Malaxis monophyllos</i>	Trojanovice, Radhošť (S c h l o s s e r in O b o r n y 1882 - 1886), C 1
<i>Marrubium vulgare</i>	Nový Jičín, Žilina u N. J., Hodslavice (S a p e t z a 1865), C 1
<i>Misopates orontinum</i>	Frenštát p. R. (K a j d o š 1957), C 2
<i>Nigella arvensis</i>	Sedlnice, 1937 L e i d o l f, NJM, C 1
<i>Pulmonaria angustifolia</i>	Štramberk (S a p e t z a 1865), C 2
<i>Pycreus flavescens</i>	Studénka n. O. (O t r u b a 1926), C 1
<i>Rhodax rupifragus</i>	Štramberk, Kotouč, 1956, K i l i á n, OP, A 1
<i>Scandix pecten-veneris</i>	Sedlnice, 1938 L e i d o l f, NJM, A 2
<i>Spiranthes spiralis</i>	okolí N. Jičína: Skalky, Svinec, Libotín (S a p e t z a 1865), C 1
<i>Stachys germanica</i>	Štramberk, 1963 R á l i š, NJM, C 1
<i>Thymelaea passerina</i>	Kojetín u N. Jičína, Svinec (S a p e t z a 1865), C 2
<i>Triglochin palustre</i>	Kojetín u N. J., Svinec a Čerták (S a p e t z a 1865), C 2
<i>Trinia glauca</i>	Štramberk (S a p e t z a 1865), C 1
<i>Vaccaria hispanica</i>	Nový Jičín, Skalky, 1964, S e, A 2
<i>Valerianella rimosa</i>	okolí Nového Jičína (S a p e t z a in O b o r n y 1882 - 1886), C 2
<i>Veronica dentata</i>	Štramberk, Kotouč, 1937, L e i d o l f, NJM, C 2
A 2 <i>Agrostemma githago</i>	Petřvald na Mor., 1985 S e, C 1
<i>Blysmus compressus</i>	Kojetín u N. J., Svinec (V i c h e r e k 1957), C 2
<i>Campanula cervicaria</i>	Trojanovice, K a j d o š, 60. léta, NJM, C 2
<i>Chaiturus marrubiastrum</i>	Štramberk (O t r u b a 1930), C 2
<i>Coeloglossum viride</i>	Kojetín u N. J., Svinec (S a p e t z a 1865), C 2
<i>Dactylorhiza sambucina</i>	Nový Jičín, okolí (S a p e t z a 1865), C 2
<i>Epipactis microphylla</i>	Štramberk (J e d l i č k a 1953), C 1
<i>Galium tricorntum</i>	Nový Jičín (S a p e t z a 1865), C 1
<i>Hippuris vulgaris</i>	Studénka n. O., 1937 L e i d o l f, NJM, C 1
<i>Kickxia elatine</i>	

subsp. <i>elatine</i>	Příbor (O b o r n y 1882 - 1886), C 1
<i>Kickxia spuria</i>	mezi Hostašovicemi a Jasenicí, 1985, S e, NJM, C 2
<i>Orchis morio</i>	Nový Jičín, okolí (S a p e t z a 1865), C 2
<i>Pulicaria dysenterica</i>	Suchdol n. O., T e l t c h r i k 1879 m.s. a Starý Jičín (O b o r n y 1882 - 1886), C 1
<i>Pulicaria vulgaris</i>	Sedlnice, 1929 L e i d o l f, NJM, C 2
<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>	Studénka n. O., Jistebník, Polanka n. O. (O t r u b a 1926), C 2
<i>Sisymbrium orientalis</i>	Štramberk (O t r u b a 1930), C 2
<i>Traunsteinera globosa</i>	Frenštát p. R., Horečky, S e, 1968, C 2
<i>Vicia pannonica</i>	Tichá a Frenštát p. R., 1976, S e, NJM, C 2
<i>Vignea davalliana</i>	Nový Jičín, Svinec (S a p e t z a 1865 a V i c h e r e k 1957), C 2

Rozmanitost přírodních podmínek a celkové ekonomické využívání krajiny patří k hlavním faktorům ovlivňujícím současný stav flóry a vegetace. Geografická poloha administrativního území okresu Nový Jičín zřetelně obráží území s poměrně širokou ekologickou pestrostí zachovalých stanovišť a zároveň představuje i území zajímavé po stránce fyto geografické. V rámci fyto geografického členění ČR (Skalický 1988) zasahuje do okresu Nový Jičín celkem 7 fytochorionů, což je nejvíce na severní Moravě. V návaznosti na zvláštní geologické, geomorfologické a klimatické podmínky a celkový charakter potencionální vegetace (S e d l á č k o v á 1996 a) je zřejmé, že v území lze očekávat i široké spektrum ohrožených taxonů s rozdílnou ekologickou vazbou stanovišť. Příkladem jsou mnohé význačné druhy květnatých bučin, suťových lesů, dubohabřin a údolních luhů, nebo řada druhů vázaných na výškový stupeň vegetace - horské elementy (oreofyty), případně druhy teplých a suchých stanovišť (subtermofyty i termofyty). Vzácné jsou i mnohé druhy úzce specializovaných biotopů, k nimž lze v současné krajině přiřadit zbytky rašelinných a prameništňích luk, vegetaci jurských štramberských vápenců nebo semixerotermní vegetaci bazických substrátů těšinitových vyvěřelin v Moravské bráně.

Hlavní zdroj informací k sestavení, aktualizaci a kategorizaci ČS zájmového území poskytují přehledy literárních pramenů a zejména dobrá znalost terénu, která je podmíněna praktickými zkušenostmi systematického terénního průzkumu. V mnoha případech se ověření, zvláště u vzácných druhů, neobejde bez spolupracovníků z řad amatérských botaniků a profesionálních pracovníků rezortu ochrany přírody. Při realizaci botanického průzkumu málo známého území je nález vzácného druhu většinou zcela náhodný a úzce souvisí s existencí vhodných biotopů v krajině. Ověřování starších údajů může být úspěšně převážně jen tehdy, prochází-li se územím "v pravý čas", pokud určitý druh kvete nebo je alespoň plodný. Obecně lze konstatovat, že shromažďování podkladů k vyhodnocení ohrožených taxonů určitého území je časově náročné a vzhledem k probíhajícím změnám přírodního prostředí do jisté míry pouze relativní. Podle zkušeností lze za aktuální výskyt považovat ještě údaje za posledních 10 let.

Pokud se naskytne možnost realizace botanického průzkumu menšího území ve všech vegetačních obdobích, pak výsledky umožňují vyhodnotit toto území nejen z hlediska floristického, případně fytoecologického, ale i z hlediska aktuálního výskytu ohrožené vegetace. Příkladem je na Novojičínsku atraktivní oblast jurských vápenců v okolí Štramberka (S e d l á č k o v á 1995 a), která byla na základě intenzivního terénního průzkumu zvláště v posledních dvou letech zhodnocena i z hlediska ochrany

fytofenofonu (S e d l á č k o v á 1996 b). Širší okolí Štramberka zahrnuje celkem 125 taxonů ohrožených vyšších rostlin, z nichž je do kategorie pravděpodobně vyhynulých zařazeno 24, do nezvěstných taxonů 31 a v terénu bylo zachyceno 70 taxonů v kategoriích C 1 - 4.

Další část příspěvku je již zaměřena na aktuální výskyt ohrožených taxonů v okrese Nový Jičín, který sice vychází z nejnovějšího návrhu II. verze ČS květeny ČR (H o l u b a kol. 1995), avšak vzhledem k rozdílným ekologickým, fytogeografickým i florogenetickým vlivům působícím na tomto malém území může být regionální hodnocení u mnohých druhů již odlišné. Stupeň ohroženosti, tedy zařazení do stanovených kategorií C 1, C 2, C 3 a C 4 může sice vycházet z významného ukazatele tj. počtu lokalit. Přitom obecně platí, že výskyt do 3 lokalit má řazení C 1, do 10 lokalit C 2 a u více než 10 lokalit C 3. Zároveň je však třeba přihlížet k řadě dalších aspektů, z nichž lze např. uvést celkový areál a rozšíření v ČR, stav populací na zkoumané lokalitě, vazba na speciální biotopy, případně ohrožená společenstva nebo i celková vzácnost v regionu. S ohledem na rozpracovaný materiál ČS okresu Nový Jičín jsou v jednotlivých kategoriích uvedeny příklady vzácných a taxonomicky bezproblémových druhů s udáním lokality (katastr obce), posledního záznamu v terénu a jména autora podle následujících zkratk (He = J. H e r y á n, Hr = S. H r a b o v s k ý, Ja = M. J a š k o v s k ý, K = J. K a h á n k o v á, Ne = Š. N e u s c h l o v á, Se = M. S e d l á č k o v á, So = O. S o b e k a kol.). U vybraných příkladů jsou uvedeny nejnověji ověřené lokality, případně přibližný počet lokalit zachycených z posledních let.

Nejzávažnější kategorie kriticky ohrožených taxonů (C 1), která v ČR zahrnuje 353 taxonů, z nichž se na území severní Moravy (bývalý Sm kraj) vztahuje 192 taxonů, je v okrese Nový Jičín zastoupena 46 taxony. Přestože je obtížné u některých starších literárních pramenů bez doložených herbariových údajů prokázat jejich původní výskyt, je nutno považovat zvláště již v minulosti mnohé vzácné druhy za pravděpodobně vyhynulé (srovn. přehled nenalezených druhů). Z této kategorie bylo na území okresu v posledních letech ověřeno pouze 9 následujících taxonů:

C 1	<i>Caulinia minor</i>	Studénka n. O., rybník Bažantula, 1994, Ne + Se
	<i>Diphasiastrum alpinum</i>	Trojanovice, Velká Polana, 1995, Ja + Se
	<i>Diphasiastrum x zeileri</i>	Trojanovice, Velká Polana, 1995, Ja + Se
	<i>Nyphoides peltata</i>	Studénka n. O., rybník Kozák a Velký Okluk, 1993, Ne + Se
	<i>Phyllitis scolopendrium</i>	Hodslavice, Trojačka, 1993, Se
	<i>Poa crassipes</i>	Štramberk, Kotouč, 1996, Se
	<i>Scabiosa lucida</i> subsp. <i>calcicola</i>	Štramberk, Kotouč, Skalky, 1995, Se
	<i>Silene nemoralis</i>	Štramberk, Zámecký vrch, 1995, Se
	<i>Trapa natans</i>	Studénka n. O., rybníky Kozák, Bažantula, Velký a Malý Okluk, 1993, Ne + Se

V kategorii silně ohrožených taxonů (C 2), zahrnující v celostátní verzi 353 taxonů květeny ČR a v severomoravském regionu 152, připadá na území okresu 71 taxonů, které se na tomto území ještě v nedávné minulosti vyskytovaly. V posledních 10 letech byla téměř polovina z tohoto počtu v terénu nově ověřena (31). Informace o některých vzácnějších druzích podává následující přehled:

C 2	<i>Achillea nobilis</i>	Štramberk, Skalky, 1996, Se
	<i>Aconitum firmum</i> subsp. <i>moravicum</i>	Trojanovice, Velký Javorník, 1992, Se; Radhošť, 1993, Se
	<i>Alisma gramineum</i>	Studénka n. O., 1993, Ne + Se
	<i>Allium victorialis</i>	Trojanovice, Radhošť, 1994, Ja + Se
	<i>Botrychium lunaria</i>	Fulnek, Jerlochovické stěny, 1993, Se + So
	<i>Carex distans</i>	Životice u N. J., svahy pod Jedlí, 1995, Se
	<i>Centaurium pulchellum</i>	Trojanovice, úpatí Noříčů, 1995, Ja + Se
	<i>Chenopodium vulvaria</i>	Fulnek, 1992, Se
	<i>Epipactis albensis</i>	Albrechtický, 1993, Se, Příbor, 1994, Se
	<i>Epipactis palustris</i>	Trojanovice p. J., 1994, Se, Pindula, 1995, Ja + Se, Na dolině, 1996, Ja + Se
	<i>Gladiolus imbricatus</i>	Hostašovice, Domoraz, 1994, Se, Trojanovice, Bystré, 1994, Se, Petrolejka, 1996, Ja + Se
	<i>Lonicera caprifolium</i>	Kletné, 1989, Se, Žilina u N. J., 1991, Se
	<i>Luzula luzulina</i>	Trojanovice, skupina Radhoště, více lokalit, 1992, Se
	<i>Ononis arvensis</i>	Frenštát p. R., 1989, Se Trojanovice, 1995, Ja, Vlčovice, 1995, Ka
	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Studénka n. O., 1994, Ne, Životice u N. J., 1995, Se
	<i>Orchis pallens</i>	Kojetín u N. J., Životice u N. J., Ženkla, 1996, Se, více lokalit (cf. S e d l á č k o v á 1994)
	<i>Parietaria officinalis</i>	Štramberk, Kotouč, 1995, Se
	<i>Parnassia palustris</i>	Trojanovice, louka Na dolině, 1996, Ja + Se
	<i>Phyteuma orbiculare</i>	Kaménka, 1994, Hř, Spálov, Něčinský potok, 1995, Se
	<i>Polystichum braunii</i>	Trojanovice, Velký Javorník, 1992, Se, Radhošť, 1995, Se, Hodslavice, Trojačka, 1995, Se, Bartošovice, 1993, Se, Studénka n. O., rybník Bažantula, 1994, Ne + Se
	<i>Salvinia natans</i>	Libhošť, 1990, Se, Petřkovice, 1992, Se
	<i>Swida australis</i>	Libhošť, 1990, Se, Petřkovice, 1992, Se
	<i>Tretorrhiza cruciata</i>	Kojetín u N. J., Svinec, 1994, Se, Veřovice, Štramberčik a úhor u Jičínky, 1995, Se
	<i>Valeriana simplicifolia</i>	Libhošť, 1992, Se, Bartošovice, 1993 Se, Trojanovice, více lokalit, 1988 - 1995, Ja + Se

Do kategorie ohrožených taxonů (C 3) s celostátním zařazením 312 taxonů, z nichž 188 se vztahuje na severní a severovýchodní Moravu, je možno v okrese Nový Jičín zahrnout 112. Více než 50% taxonů nově ověřených v terénu (67) dokládá nejen ekologickou stabilitu území, ale také odráží rozmanitost přírodních podmínek v souvislosti s existencí

dosud zachovalých přirozených stanovišť rostlinných společenstev (cf. S e d l á č k o v á 1996a). Z této kategorie jsou z nově ověřených lokalit uvedeny následující taxony:

C 3	<i>Aconitum variegatum</i>	Mořkov, Huštýn, 1990, Se
	<i>Adonis aestivalis</i>	Příbor, Hončova hůrka, 1988, Se
	<i>Antennaria dioica</i>	Životice u N. J., Jedle, 1995, Se, Trojanovice, Bystré, Peklisko, 1995, Se
	<i>Aphanes arvensis</i>	Frenštát p. R., Tížová, pole u potoka Rakovec, 1995, Se, NJM, více lokalit (cf. S e d l á č k o v á 1992)
	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Kojetín u N. J., Svinec, 1996, Se, více než 10 lokalit
	<i>Biscutella laevigata</i>	Štramberk, Zámecký vrch, 1996, Se, jediná lokalita s. Moravy
	<i>Calla palustris</i>	Jestřábí, Stříbrné jezírko, 1989, Se
	<i>Cephalanthera damasanium</i>	Kojetín u N. J., Svinec, j. svahy, 1996, Se
	<i>Cephalanthera longifolia</i>	Životice u N. J., údolí jz. Jedle, 1994, Se
	<i>Chrysaspis spadicea</i>	Spálov, Králová, 1995, Se
	<i>Dactylorhiza fistulosa</i> subsp. <i>fistulosa</i>	Hostašovice, Domorazské louky, 1996, Se, více než 10 lokalit
	<i>Dentaria glandulosa</i>	Trojanovice, údolí Radhoštnice pod Solárkou, 1996, Se, více než 50 lokalit
	<i>Dryopteris pseudomas</i>	Hodslavice, Trojačka, 1993 Se, více než 10 lokalit
	<i>Galanthus nivalis</i>	Hodslavice, kóta 627, 1996, Se
	<i>Galeopsis angustifolia</i>	Štramberk, Kotouč, 1995, Se
	<i>Gentianopsis ciliata</i>	Veřovice, úvoz polní cesty j. od Jičinky, 1993, Se
	<i>Gymnadenia conopsea</i> subsp. <i>conopsea</i>	Frenštát p. R., Horečky, 1991, Se
	<i>Hottonia palustris</i>	Studénka n. O., slepá ramena Pustějovského potoka, 1988, Se
	<i>Hypericum humifusum</i>	Frenštát p. R., Dlouhý potok, 1995, Se
	<i>Isolepis setacea</i>	Lichnov, v. úpatí Červeného kamene, 1989, Se
	<i>Jovibarba globifera</i>	Štramberk, Kotouč, 1995, Se
	<i>Juniperus communis</i>	Frenštát p. R., Horečky, 1995, Se
	<i>Laserpitium latifolium</i>	Štramberk, Kotouč, 1995, Se
	<i>Laserpitium prutenicum</i>	Hostašovice, Domorazské louky, 1994, Se
	<i>Leopoldia comosa</i>	Kojetín u N. J., Svinec, j. svahy, 1996, Se
	<i>Limosella aquatica</i>	Odry, obnažené dno Vráženského rybníka, 1993,

		Se
	<i>Logfia arvensis</i>	Fulnek, Jelení vrch, 1987, Se
	<i>Lycopodium annotinum</i>	Trojanovice, s. svahy mezi Radhoštěm a V. Polanou, 1995, Ja + Se
	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Studénka n. O., les Bažantnice, 1994, Ne
	<i>Medicago minima</i>	Štramberk, Zámecký vrch a Skalky, 1996, Se
	<i>Melampyrum arvense</i>	Veřovice, Štramberčák, 1994, Se, do 10 lokalit
	<i>Melica ciliata</i>	Štramberk, Skalky, 1995, Se
	<i>Melilotus altissimus</i>	Trojanovice, s. úpatí Nořičí, 1995, Ja + Se
	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Trojanovice, údolí potoka jv. od rekreačního střediska Banka, 1995, Se, více lokalit (cf. S e d l á č k o v á 1995b)
	<i>Monotropa hypopitys</i>	Trojanovice, Bystré, Peklisko, 1995, Se
	<i>Myosurus minimus</i>	Jílovec a Kujavy, 1994, He + Se
	<i>Myriophyllum verticillatum</i>	Studénka n. O., rybník Bažantula, 1993, Ne + Se
	<i>Orchis mascula</i>	Štramberk, s. úpatí vrchu Kotouč, 1996, Se, více než 30 lokalit
	<i>Pedicularis sylvatica</i>	Spálov, Králová, 1994, Se + So
	<i>Platanthera bifolia</i>	Trojanovice, Petrolejka, 1996, Ja + Se, více než 10 lokalit
	<i>Polemonium caeruleum</i>	Štramberk, Skalky, 1995, Se
	<i>Populus nigra</i>	Hladké Životice, břeh Odry, 1995, Se
	<i>Potamogeton lucens</i>	Studénka n. O., rybníky Kozák a Malý Okluk, 1993, Ne + Se
	<i>Ranunculus arvensis</i>	Lichnov, Březiny, 1994, Se
	<i>Rhinanthus alectorolophus</i>	Lichnov, Závřší, 1994, Se
	<i>Salix rosmarinifolia</i>	Štramberk, u Černého lesa, 1995, Se
	<i>Saxifraga paniculata</i>	Štramberk, Kotouč, Zámecký vrch a Skalky, 1995, Se
	<i>Saxifraga tridactylites</i>	Štramberk, Kotouč, Zámecký vrch a Skalky, 1996, Se
	<i>Scorzonera humilis</i>	Spálov, Králová, 1995, Se
	<i>Scrophularia scopolii</i>	Frenštát p. R., V. Javorník, 1992, Se
	<i>Spiraea salicifolia</i>	Frenštát p. R., břeh Lubiny, 1994, Se
	<i>Stachys alpina</i>	Štramberk, Kotouč, 1996, Se, více než 30 lokalit
	<i>Staphylea pinnata</i>	Štramberk, Libotín, údolí s. od vrchu Hlásnice, 1995, Se
	<i>Taxus baccata</i>	Štramberk, Libotín, 1995, Obrk
	<i>Thalictrum lucidum</i>	Odry, Vráženský rybník, 1993, Se

<i>Thalictrum minus</i>	Veřovice, Tománkův kopec, 1995, Se, jediná lokalita s. Moravy
<i>Thelypteris palustris</i>	Studénka n. O., rybník Patevník, 1994, Ne
<i>Tithymalus serrulatus</i>	Hájov, 1993, Se
<i>Trifolium ochroleucum</i>	Štrambersk, Bílá hora, 1995, Se
<i>Utricularia australis</i>	Studénka n. O., rybníky Velký Okluk a Bažantula, 1994, Ne + Se
<i>Valeriana dioica</i>	Spálov, Králová, 1995, Se
<i>Viscum abietis</i>	Frenštát p. R., Horečky, 1996, Se, více než 10 lokalit

Do kategorie C 4 zahrnující taxony vyžadující pozornost jsou zařazeny rostliny relativně dobře známé po stránce taxonomické i ekologické s předpokládaným ohrožením jejich biotopů, což vyvolává reálné nebezpečí, že by mohly být v brzké době ohroženy. Zároveň jsou zde zařazeny taxony, jež jsou v rámci ČR málo známé z hlediska rozšíření, ekologie a v mnohých případech i po stránce taxonomické, a proto dosud nelze stanovit stupeň ohrožení. Jedná se např. o dosud taxonomicky nejasné a v terénu přehlížené mikrospecie, u nichž je podezření, že by mohly být ohroženy, byť třeba jen tím, že jsou vzácné. Tyto taxony vyžadují další zkoumání, aby v budoucnu mohly být zařazeny do určité kategorie ohrožení (C 1 - 4), případně mohou být z ČS vypuštěny.

V této kategorii je v celostátním návrhu 2. verze ČS zahrnuto 308 taxonů, z nichž 170 se vztahuje na region severní Moravy a Slezska. Na území okresu Nový Jičín připadá 110 taxonů, z nichž 80 je v současné době v terénu ověřeno. Jejich celkový počet však lze i v rámci Sm regionu očekávat ještě vyšší, neboť se dosud nelze jednoznačně vyjádřit k předpokládanému zastoupení mnohých obtížných a taxonomicky problematických rodů (např. *Alchemilla*, *Hieracium*, *Pilosella*, *Prunus*, *Rosa*, *Rubus*), v seznamu neuváděných.

Zatímco řada taxonů této kategorie svým výskytem na Novojičínsku většinou odpovídá celostátnímu hodnocení, např. u druhů *Arum alpinum*, *Arunco vulgaris*, *Centarium erythraea*, *Daphne mezereum*, *Dentaria enneaphyllos*, *Isopyrum thalictroides*, *Lilium martagon*, *Listera ovata*, *Lunaria redivia*, *Tithymalus amygdaloides*, *Veronica montana* a *Viscum album*, jsou v následujícím přehledu uvedeny pouze taxony velmi vzácné, o nichž je zřejmé, že v rámci okresu budou náležet do kategorie vyššího stupně ohrožení.

C 4	<i>Aconitum vulparia</i> subsp. <i>vulparia</i>	Libhošť, les Roveň, 1993, So, Petřkovičká hůrka, 1994, Se
	<i>Allium senescens</i> subsp. <i>montanum</i>	Štrambersk, Kotouč a Zámecký vrch, 1996, Se
	<i>Anthericum ramosum</i>	Štrambersk, Kotouč, 1995, Se
	<i>Botriochloa ischaemum</i>	Štrambersk, Zámecký vrch, 1995, Se
	<i>Campanula moravica</i>	Štrambersk, Kotouč a Zámecký vrch, 1995, Se
	<i>Carex pseudocyperus</i>	Albrechtický, 1993, Se
	<i>Carex riparia</i>	Hostašovice, Domorazské louky, 1993, Se
	<i>Cerinth minor</i>	Stachovice, 1994, He + Se, Kojetín u N. J., Svinec, 1995, Se

<i>Chondrilla juncea</i>	Stachovice, 1994, Se
<i>Cotoneaster integerrima</i>	Kopřivnice, Raškův kámen, 1993 a Štrambersk, Kotouč, Jurův kámen, 1996, Se
<i>Eleocharis acicularis</i>	Frenštát p. R., Štěrbův rybník, 1994, Se
<i>Festuca pallens</i>	Štrambersk, Kotouč, Zámecký vrch a Skalky, 1996, Se
<i>Phleum phleoides</i>	Štrambersk, Kotouč, pouze Jurův kámen, 1995, Se
<i>Primula veris</i> subsp. <i>veris</i>	Fulnek, Stříbrná hůrka, 1987, Se, Lichnov, 1995, Se, Kojetín u N. J., Svinec, 1996, Se
<i>Ranunculus cassubicus</i>	Libhošť, les Roveň, 1994, So
<i>Veronica scutellata</i>	Spálov, Králová, 1995, Se
<i>Veronica teucrium</i>	Životice u N. J., Jedle, 1995, Kojetín u N. J., Svinec, 1996, Se
<i>Vignea bohemica</i>	Odry, Vráženský rybník, 1993, Se, v okrese dosud jediná lokalita

ZÁVĚR

Příspěvek podává informace k aktuální problematice ochrany fytozoozofonu v okrese Nový Jičín. V návaznosti na rozpracovaný celostátní materiál ČS květeny ČR a pracovní verzi ČS severomoravského regionu upřesňuje podklady k sestavení obdobného materiálu pro administrativní území Novojičínského okresu.

Na základě současných poznatků terénního výzkumu konfrontovaných s literárními prameny jsou předběžně rozlišeny kategorie pravděpodobně vyhynulých (A 1) a neznámých taxonů (A 2), které v posledních letech nebo i dříve dosud nebyly v terénu zjištěny. V souladu s celostátním hodnocením jsou uvedeny příklady nejnověji ověřených taxonů v kategoriích C 1 - 4.

Pracovní rozbor této problematiky zaměřený na zvláště známé a snadno určitelné rostliny může být podnětem ke spolupráci zájemců o květeny regionu, zejména z okruhu dobrovolných i profesionálních pracovníků rezortu ochrany přírody při dopracování a aktualizaci ČS v okrese Nový Jičín.

Literatura:

- H o l u b J. a kol. (1995): Červený seznam ohrožené květeny ČR 2. verze. -28 s., Čes. Bot. Společ., Praha.
- J e d l i č k a J. (1953): Příspěvek k poznání mechorostů Kotouče u Štramberska a okolí. -Přírod. Sborn. Ostrav. Kraje, Opava, 14:333-367.
- K a j d o š V. (1957): Příspěvek ke květeně Frenštátska. -Ibid., 18:579-582.
- O b o r n y A. (1882 - 1886): Flora von Mähren und Österr. Schlesien. Pars 1 - 4. -Verh. Naturforsch. Ver. Brünn, 21(1882) : 1-268, 1883, 22(1883) : 269-636, 1884, 23(1884) : 637-888, 1885 a 24 (1885) : 889-1285, 1886.
- O t r u b a J. (1926): Úvod ku květeně československého Slezska. -Vlastivědný Sborn. Slez., Opava, 2:283-396.
- O t r u b a J. (1930): Květena Štramberska. -117 s., Příbor.

- Podpěra J. (1949): Jak proniká teplobytná květena do údolí jesenických a beskydských. -Přírod. Sborn. Ostrav. Kraje, Opava, 10:81-95.
- Sapetza J. (1865): Die Flora von Neutitschein. -Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz, 12:1-56.
- Sedláčková M. (1992): Poznámky k rozšíření *Aphanes arvensis* na severovýchodní Moravě. -Čas. Slez. Muz. Opava (A), 41:69-76.
- Sedláčková M. (1994): Rozšíření *Orchis pallens* na severní Moravě a ve Slezsku. Ibid., 43:219-223.
- Sedláčková M. (1995a): Štramberk, zhodnocení aktuální vegetace a květeny. -74 s., ms. uloženo: Okresní úřad v Novém Jičíně, referát Živ. prostředí.
- Sedláčková M. (1995b): Vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) na Frenštátsku. Hlasy Muz. a Archivu ve Frenštátě p. R., 12:13-15.
- Sedláčková M. (1996a): Rostlinstvo. - In: Okres Nový Jičín, Místopis obcí, I. sv., Příroda, 1: 24 - 40.
- Sedláčková M. (1996b): Poznámky k ohroženým rostlinám v okolí Štramberka. -Acta Univ. Palac. Olomouc, (v tisku).
- Skalický V. (1988): Regionální fyto geografické členění. -In: Hejny S. a Slavík B. [red.] Květena České socialistické republiky, 1:103-121, Academia Praha.
- Slavík B. a kol. (1995): Květena České republiky, 4. -532 s. Academia Praha.
- Trávníček B., Deyl Č. a Sedláčková M. (1996): Červený seznam cévnatých rostlin Severomoravského kraje - prac. verze. -17 s., ms.
- Vicherek J. (1957): Poznámky ke květeně okolí Nového Jičína. -Přírod. Sborn. Ostrav. Kraje, Opava, 18:400-416.
- Wimmer F. (1832): Flora von Schlesien. -400 s., Berlin.

LITERATURA

Erich Šefčík, Pronikání falešné žywiecké mince na Moravu a Slezsko v roce 1611 (Osud obchodníka s falešnou mincí Kašpara Rota z Kežmarku), Numizmatické listy, XLIII, 1993, s. 33-38.

Známý opavský historik a numizmatik dovršil tímto článkem objasnění ražby falešné mince v polském Żywieci u Krakova a jejího rozšiřování do Slezska a na Moravu. Navázal tak na své dva předchozí články: Falešné těšínské ražby z let 1611 a 1614 a polský Żywiec, Časopis Slezského muzea, sér. B, Opava 1989, s. 69 - 75 a Špatný konec novojičínské měšťanky Ludmily Schwarzové, Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, 47, 1991, s. 31 - 33. V anotovaném článku autor opětně rekonstruuje odhalení falešných mincí v hodnotě 16 - 18 tisíc zlatých a jejich rozšiřovatele Kašpara Rota v Novém Jičíně v září 1611. Oproti předchozím dvěma článkům využívá navíc nových pramenů z Žerotínovy pozůstalosti v Zemském archivu v Opavě, zvláště záznamů vyslechů Kašpara Rota a jeho služebníka Josua Heringa před zemským soudem v Olomouci a některých drobností ze Státního ústředního archivu v Praze z fondu Moravika. Možno tu připomenout, že za falešným mincováním v Żywieci stála tamní vrchnost - pan Mikuláš Komorowsky (1578 - 1633), který si tímto způsobem odpomáhal od svého hrozivého zadlužení údajně ve výši 600 000 zlatých (roku 1618). Z výslechů Komorowského služebníků se dovídáme jak o jejich osobním přístupu k celé aféře, tak o dalších zajímavých okolnostech - o velkém zájmu o falešnou minci v Novém Jičíně, o řadě dalších měšťanů nejen z Nového Jičína, ale i z Valašského Meziříčí, Příbora, Fulneku, Lipníka, Těšína, Kežmarku a Levoče (většinou nejmenovaných), kteří byli zapojeni do

obchodu s falešnou mincí. Přitom samotný Rotův služebník Josua Hering kromě pobytu ve Vídni a Kežmarku pobýval rovněž 7 let u obchodníka Kryštofa Steina v Příboře a s Rotem se seznámil v Levoči. K tomu jen poznámku: všechna vyjmenovaná místa jsou dobře známa odjinud jako střediska obchodu se sukem mezi Moravou, Polskem a Uhrami. Zdá se, že shoda nebude náhodná - ať už se týče četných zapojených obchodníků, tak toho, že sukno či vlna byly často nakupovány na dluh. Zvýšená poptávka po zvýhodněné falešné minci by naznačovala četné finanční potíže v tomto obchodě. - Z fondu Moravika E. Šefčík zjistil udělení trestu smrti Kašparu Rotovi králem Matyášem II. 4. 6. r. 1612, vystřídané po Matyášově zvolení římským králem udělením milosti. Nicméně ta se již Rota nedotkla, neboť v červnu 1612 utekl z vězení v Brně, aby se šťastně dostal do Żywieci, kde byl zanedlouho ne náhodou zavražděn. Za jeho smrtí stál s největší pravděpodobností jeho pán Mikuláš Komorowsky, o kterém je každopádně známo, že nechal povraždit své vlastní minciře a svého služebníka Grochalského, když falšování mince prozradil královskému úřadu. V celé aféře byli dále popraveni brněnský žalávník a rychtářský posel Kryštof Šolz, novojičínská měšťanka a Rotova milenka Ludmila Schwarzová a pravděpodobně i vdova po zlatníkovi Josefa Kaiserová, popravená v Odrách za falšování mincí 2. 12. r. 1612.

Dodat lze zajímavou drobnost z městské knihy příborské inv. č. 109, fol. 217b - 218b, uložené v SOA N. Jičín, že Jan Slavík, poddaný Mikuláše Komorowského ze Živce podal v r. 1602 nespravedlivou žalobu na Martina Ciuřkového z Fryčovic o ztracené peníze, když jel v r. 1601 z Příbora.

Šefčíkův příspěvek tak nevypovídá jen o poměrech v předbělohorském mincovnictví, ale šířeji i o společenských a ekonomických poměrech v moravských, polských a uherských městech.

Jaromír Kalus, Jiří Pernes, Vladimír Tkáč, *Muzea na Moravě a ve Slezsku*, 1. vydání, Ostrava 1988, 2. vydání Ostrava 1994.

V letech 1988 a 1994 vyšlo 1. a 2. vydání již delší čas s pomocí jednotlivých muzeí připravovaného průvodce po moravských a slezských muzeích. Kniha podává první podrobný přehled o dějinách muzejnictví na území Moravy a Slezska a současně přehled 170 moravskoslezských muzeí z tehdejších 700 československých muzeí, které ve svých sbírkách ochraňovaly přes 10 milionů sbírkových předmětů.

Po nezbytném úvodu následuje obecná kapitola o vývoji muzeí na Moravě a ve Slezsku od prvních počátků českých muzeí v Čechách r. 1722 (matematické muzeum v Klementinu) a r. 1755 (České muzeum F. J. Kinského), přes první novodobé muzeum v českých zemích - soukromé - městske muzeum v Těšíně Leopolda Jana Šeršínka zal. r. 1802, Gymnázijní muzeum v Opavě zal. r. 1814, Františkovo muzeum v Brně zal. r. 1817 až k současnému rozvoji muzejnictví v Československu a ve 2. vydání v České republice. Zde je třeba poznamenat, že ještě před největší vlnou vzniku novodobých muzeí od 60. - 80. let 19. století jsou zde zachyceny tři další nejstarší moravské pokusy o městska muzea - v Olomouci kolem r. 1848, Kattauerovo muzeum v Novém Jičíně v r. 1849 (v publikaci se uvádí počátek 50. let 19. stol.) a Wankelovo muzeum v Blansku v r. 1854. Zvýrazněn je i význam prvního českého muzea na Moravě - v Olomouci v r. 1883. Závěrečná část přehledu historického vývoje zachytila i změny v poválečném čs. muzejnictví včetně nezbytné úlitby tehdejšímu ideologickým hlediskům v čs. muzejnictví. Užitečný přehled rozdělení muzeí podává stručná kapitola o oborových tématech zastoupených v muzejních expozicích.

Největší část knihy tvoří abecední přehled muzeí, památníků a objektů s muzejními expozicemi. Zachycuje nejen státní síť muzeí, ale i jednotlivá

institucionální a soukromá muzea (včetně muzeí podniků, zemědělských družstev, městských úřadů). Záznamy o jednotlivých muzeích jsou řazeny podle jednotné struktury - název, adresa, telefon, geografická poloha, historie objektu a muzea, přehled jednotlivých expozic, případně přehled hlavních sbírek a exemplářů, u větších muzeí i pojednání o metodické a ediční činnosti. Kladem této části práce jsou četné barevné reprodukce sbírkových předmětů, muzejních objektů a záběrů z expozic, včetně barevných mapek. Autoři citlivě vybrali opravdu to nejpodstatnější, co bylo možno získat, a dokládá to i ilustrační vybavenost obálky, předšádek a úvodních částí knihy. Možno připomenout, že pěkného zhodnocení a čelného titulního umístění se zde dostalo pozdně-gotické madoně z poč. 16. stol. z Městského muzea v Příboře (titulní strana knihy) a na čestném úvodním místě je zařazen záběr Městské památkové rezervace Štramberk apod. V této části je znovu nutno vyzvednout organizační práci, již autoři vykonali tím, že soustředili četné dotazníky ze všech moravskoslezských muzeí. Kniha tak zachycuje nejnovější aktualizované údaje.

Na závěr knihy jsou připojeny seznamy jednotlivých muzeí podle krajů a okresů, s uvedením návštěvní doby, se zachycením slavných osobností a k nim se vztahujících expozic a konečně s přehledem změn v síti muzeí po r. 1986 a ve 2. vydání po r. 1990. Stručný seznam literatury podává přehled vybraných prací o muzeích na Moravě a ve Slezsku, kterému je nutno kriticky vytknout, že nepřihlíží k více muzeologickým pracím J. Špěta a Z. Z. Stránského (např. základní práce J. Špět, Přehled vývoje českého muzejnictví do roku 1945, I, Praha 1979) a pro naši oblast nezachycuje sborník vydaný ke 100. výročí muzea v N. Jičíně (Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, 39, 1987) a ve 2. vydání ani nový článek podepsaného o přesné dataci a nejstarších archivních dokladech k počátkům Kattauerova muzea v N. Jičíně

(Vlastivědný věstník moravský, 42, 1990). Práci o muzeích na Moravě a ve Slezsku konečně uzavírá trojjazyčné resumé v ruštině, němčině a angličtině (v 2. vyd. v obráceném pořadí). Geografický přehled muzeí poskytuje užitečná souborná mapa na předšádce.

Knihu o moravskoslezském muzejnictví lze pro vzpomenuuté přednosti - jasné uspořádání, bohatá dokumentace a přes nedostatek alespoň rámcovější bibliografie, hodnotit jako další přínos k poznání historie a uspořádání moravských a slezských muzeí. (Tato recenze 1. a 2. vydání doplňuje recenzi A. Turka ve VSONJ č. 45, 1990, s. 77 - 78.)

Jiří Jurok

Balling, Mads Ole : Von Reval bis Bukarest, I - II. Kopenhagen, Dokumentation Verlag 1991. 989 s.

Poněkud nejasný název v Dánsku vydané knihy v němčině je blíže charakterizován až v podtitulu. Jde o statisticko-biografickou příručku o zástupcích německých menšin v parlamentech středovýchodní a jihovýchodní Evropy v letech 1919 - 1945. Po úvodních partiích o struktuře, pramenech a metodách je v prvním díle této rozsáhlé publikace pojednáno o německých členech v parlamentech Estonska, Lotyšska, Litevska, Polska a Československa, v druhém díle pak Maďarska, Jugoslávie, Rumunska a dalších poměrně dočasných státních útvarů, mezi něž bylo zařazeno také Slovensko v letech 1939 - 1945 a Podkarpatská Rus v mezidobí 1938 - 1939. Závěr práce je věnován srovnávacím analýzám, seznamu pramenů i literatury a několika rejstříkům.

Je to kniha doslova „nabitá“ mimořádně cennými informacemi, pro Československo o to důležitějšími, oč méně byly a jsou známé a přístupné badatelům a dalším zájemcům. V publikaci je u každé země zveřejněna napřed charakteristika německých i dalších politických stran, pokud v nich působili

parlamentní zástupci z řad německého etnika. Následuje jmenovitý seznam všech členů parlamentu v příslušném období, tj. v našem případě poslanců a senátorů německé národnosti. Nejcnější jsou však stručné životopisy těchto politicky významných osob podle jednotlivých volebních krajů, protože obsahují v mnoha případech u nás neznámé, zapomenuté či jinak zasuté informace o životních osudech historicky důležitých politiků, a to i pro období před vznikem Československa a na druhé straně po roce 1945.

Podívejme se nyní stručně na ty poslance a senátory, kteří měli vztah k Novojičínsku. Je jich relativně dost - a často málo známých. Nejvíce byl doposud u nás v literatuře zmiňován středoškolský profesor, dlouholetý starosta Nového Jičína a čelní představitel Německé nacionální strany (DNP) dr. Ernst Schollich (1882 - 1945), který později vstoupil do Henleinovy Sudetendeutsche Partei (SdP) a za války i do organizace SS. Podobně tomu bylo s bývalým finančním úředníkem, fulneckým starostou a mimořádně důležitým a aktivním funkcionářem Německé nacionálně socialistické dělnické strany (DNSAP) v Československu Leo Schuberterem (1885 - 1968), který po rozpuštění této nacistické strany odešel v roce 1935 do Německa, kde byl pověřen funkcí starosty města Kladska a po vzniku protektorátu Čechy a Morava působil v letech 1940 - 1942 jako zemský viceprezident v Čechách, než upadl do nemilosti.

V seznamech a v životopisných črtách o poslancích a senátorech ČSR je však uvedeno i několik dalších, tentokrát již méně známých osobností z Novojičínska. Z politiků, jejichž kariéra patří spíše do období před první světovou válkou, se na krátkou dobu po roce 1918 uplatnil zejména dr. Moritz Vetter-Lilie (1856 - 1945), velkostatkář z Nové Horky, který navazoval na dráhu svého otce a vykonával v letech 1901 - 1903 dokonce i funkci předsedy říšské rady ve Vídni, a vedle něj Heinrich Fritsch (1859 - 1920), zemědělec ze Suchdolu.

Oba byli v roce 1920 zvoleni senátory, první za Německou sociální lidovou stranu (DCSVP) a druhý za Svaz zemědělců (BdL).

V Novém Jičíně se narodil Hieronymus Schlossnikel (1868 - 1942), který ale působil téměř celý svůj život jako odborový sekretář a funkcionář Německé sociálně demo-kratické dělnické strany (DSAP) ve Štramberku, v obci Jičina zase textilní dělník Franz Link (1869 - 1937), který vykonával obdobné funkce v Křmově; šlo opět o funkce senátorů, u prvního jenom krátce v roce 1935, u druhého ve volebním období 1920 - 1925.

Za Henleinovu SdP byli v roce 1935 zvoleni do senátu mj. zemědělec ze Suchdolu a zdejší rodák Max Fritsch (1881 - 1961) a z Kojetína u Nového Jičína pocházející ostravský důlní inspektor Ing. Gustav Mayr (1872 - 1936), kterému však bylo dopřáno působit ve funkci senátora jenom necelý rok. Nepřímý vztah k Novojičínsku měl dr. Friedrich Zippelius, který sice působil až do roku 1938 jako aktivní přívrženec K. Henleina v severních Čechách, ale potom byl pověřen funkcí vládního prezidenta v Opavě, což byla nejvyšší správní instituce ve východních Sudelech. A tam, jak známo, patřila v letech 1938 - 1945 i podstatná část Novojičínska.

Charakteristickým rysem recenzované příručky je její mnohostranná použitelnost, a to z hlediska časového i územního. Autor se snažil o maximální kompletnost, takže uvádí i řadu bývalých poslanců a senátorů ČSR, kteří nejsou uvedeni ani v rozsáhlém a na pokračování od roku 1974 vycházejícím slovníku Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder (Mnichov). Je třeba si jen přát, aby se v budoucnu objevilo více podobných biografických pomůcek i u nás.

Josef Bartoš

Karel Chobot - Jaroslav Zezulčík:
Co skrývala schránka na kostelní věži.
Vydali: město Nový Jičín, farnost římsko-katolické církve, Státní archiv v Novém Jičíně. Nový Jičín 1994, 48 str.

Bývá pravidlem při opravě kostela a rekonstrukci věže kostela vložit do schránky, která jí zdobí, nejrůznější doklady o době, kterou právě současníci žijí pro paměť dalším generacím. Nebývá však zcela běžné vydat při takovéto příležitosti pamětní publikaci jako v Novém Jičíně. Půvabná knížka vznikla z iniciativy zainteresovaných vydavatelů pod zkušeným vedením odpovědného redaktora dr. Karla Chobota, ředitele Státního okresního archivu v Novém Jičíně.

Publikace má dvě základní části. První část textová obsahuje úvod z pera K. Chobota, v němž autor čtenáře seznamuje s důvody, které vedly k vydání publikace a dále následuje nástin dějin kostela Nanebevzetí Panny Marie v Novém Jičíně. Autorem je dr. Jaroslav Zezulčík, historik novojičínského muzea a rodák z Nového Jičína. K dějinám chrámu připojil autor i podrobný popis interiéru chrámové budovy a konečně nárys dějin věže.

Zezulčíkův text doprovází šest ilustračních obrázků, které velmi vhodně čtenáři doplňují zážitek z četby. Půvab obrázků spočívá v tom, že jsou všechny dobové. Na tomto místě je však nutno poznamenat, že jistým nedostatkem je skutečnost, že autor až na výjimku obrázku o sňatku ve farním kostele z Novojičínské matriky z roku 1680, která je uložena v Zemském slezském archivu v Opavě, neuvedl, odkud ilustrace přejal. Obdobou jsou i citace pramenů. V textu jsou sice vyznačeny jiným písmem, ale bez uvedení, z čeho je autor přetiskuje. A tak se čtenář může jen domnívat, že dr. Zezulčík čerpal z Bartoloměje Pa-prockého z Hlahol, Zrcadlo slavného markrabství moravského z roku 1593 a snad z biskupských kopií uložených v Zemském archivu v Olomouci. Tedy stručně řečeno: velmi dobře a čtivě

zpracovanému textu chybí poznámkový aparát.

Druhá část publikace obsahuje edici pramenů, které osvětlují opravy a osudy kostela. Za velmi významný považují soupis novojičínských katolických farářů od roku 1366 do roku 1916. Soupis je důležitý nejen proto, že se čtenář seznámí s jejich jmény, ale u většiny z nich i odkud pocházeli, kde zemřeli a kde a v jaké funkci ještě působili.

Po seznamu kněží následuje pět pamětních listů a kupní smlouva z roku 1927. Pamětní listy, z nichž nejstarší je z roku 1866, obsahují informace vztahující se nejen ke kostelu, ale i k dějinám města, k dějinám Rakouska a dokonce i k dějinám celé Evropy. Z textu pamětních listů se dovidáme jména představitelů města, jména mistrů, kteří se na opravě kostelní věže podíleli, jaké ladění měly zvony a co stála v roce 1927 jejich instalace, co způsobila hospodářská krize v letech 1933 - 4 v Novém Jičíně v oblasti nezaměstnanosti a řadu dalších zpráv. Poslední, v pořadí pátý pamětní list nese letopočet 1994. Zatímco předcházející čtyři listy byly napsány v němčině, pátý je již česky. Vznikl z pera dr. Karla Chobota. Vedle důležitých informací o nákladech na opravu kostela a věže, včetně jmen restaurátorů různých profesí, obsahuje i textovou část. Za pozornost čtenáře stojí závěrečné slovo autora, který v málo slovech půvabně vyjádřil dalším generacím v daleké i blízké budoucnosti přání šťastného a spokojeného života.

Drobná publikace vydaná v Novém Jičíně u příležitosti obnovy kostela Nanebevzetí Panny Marie je nejen o jedné kapitole dějin půvabného města Nového Jičína. Zasluhou obou autorů i překladatelky německých textů dr. Zorky Kudělkové, ale i ostatních, kteří se na přípravě podíleli, se dostává do rukou čtenáři knížka, jejíž obsah dokáže natolik upoutat, že ji přečte snad jedním dechem. Do budoucna je si přát, aby podobných publikací vydali v Novém Jičíně více.

Jiřina Holinková

Pavel Bělina, Generál Laudon. Praha, Panorama 1993, 216 str.

Knihou nesoucí podtitul „Život ve službách Marie Terezie a Josefa II.“ je vlastně druhou příležitostí pro naši veřejnost seznámit se s pohnutými životními osudy proslulého rakouského vojevůdce Gideona Ernsta Laudona (nar. 1717 v Tootzen na území Lotyšska, zemř. 1790 v Novém Jičíně). Tou první byla výstava u příležitosti dvouletého výročí Laudonova úmrtí, kterou v roce 1990 připravilo Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně.

Teprve politické změny po roce 1989 umožnily historikům zpracovat taková témata jako život Laudona bez ideologických zátěží a předsudků. Nutno uznat, že Pavel Bělina se chopil této příležitosti velmi úspěšně. Zaslíbenou a zároveň čtivou formou líčí pohnuté události evropských dějin a samozřejmě, jak název knihy předesílá, pestré životní osudy G. E. Laudona od jeho vstupu v patnácti letech do ruské armády přes peripetie, které ho přivedly do služeb Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Bělina zde představuje Laudona jako vojevůdce, který rušil navyklá schémata zkosnatělé taktiky a strategie 18. století a tím vítězil ve všech výjimkách své úspěšné kariéry (s jednou výjimkou, kdy musel z bitevního pole ustoupit).

Poutavou knihu Pavla Běliny doplňuje 28 dobových grafik a obrazů, z nichž většina byla již publikována dříve v katalogu úspěšné novojičínské výstavy Generál Laudon. Co však bohužel autor ve své knize neuvádí, je skutečnost, že řada osobních památek po G. E. Laudonovi se nachází v řadě depozitářů muzeí a zámků v Čechách a na Moravě. Čtenář se například vůbec nic nedozví o tom, že Laudonovi potomci (lépe řečeno potomci Laudonova adoptivního syna Alexandra) žili v průběhu 19. a 20. století na Moravě, a to na nedalekém zámku v Bystřici pod Hostýnem. Slavného vojevůdce zde připomíná socha v zámeckém parku, ale našli bychom zde rovněž i úchvatný laudonovský hřbitov na úpatí posvátného Hostýna. A právě

z tohoto zámku pochází rovněž četná sbírka laudonik. Tak například unikátní Laudonova knihovna, kterou Bělina považuje za ztracenou, dnes tvoří rozsáhlý soubor zámecké knihovny Bystřice pod Hostýnem o 14 000 svazcích (v tom i Laudonova sbírka plánů a map), uložený na moravském hradě Bítově. Velkou část Laudonových sbírek dnes uchovává rovněž muzeum ve Žďánicích na jižní Moravě, které byly poslední zastávkou rodiny Laudonů na Moravě před rokem 1945. Zkrátka: autor, který jinak pečlivě mapuje vztah G. E. Laudona k Čechům a Moravě, zcela opomenul tuto nesporně významnou část.

Na jednom místě své knihy Bělina připomíná rozdělení tehdejší společnosti na laudoniány a lacyány. Je proto škoda, že se v této souvislosti nezmínil například o soše generála Laudona v zámeckém parku hraběte Ignáce Chorynského ve Veselí na Moravě či o Laudonově chrámu v zámeckém parku ve Veltrusích. Dodatků by bylo zcela jistě více. To však cenu této knihy nijak nezmenšuje. Všem zájemcům o vojenskou historii lze tuto výbornou monografii jen doporučit.

Jan Číp
Jaroslav Zezulčík

Jaroslav Selner, Velitel wingu. Praha, X-Egem 1995, 165 str.

Příběh Jaroslava Hlad'a - posledního velitele čs. stíhací skupiny ve Velké Británii, takový je podtitul knihy, která se čte doslova jedním dechem. Na 165 stranách zde nechává autor knihy vyprávět dramatický životní příběh generálmajora In memoriam Jaroslava Hlad'a.

Rodák z Nového Jičína, který prožil své dětství a mládí v rodině školníka české menšinové školy, spojil po maturitě natrvalo svůj život s čs. armádou. V jedenadvaceti letech se stal nejmladším poručíkem našeho letectva, v roce 1937 se velkou měrou zasloužil o úspěch čs. letectva na mezinárodním leteckém

závodě v Curychu. Pak dostává život Jaroslava Hlad'a dramatický spád: Mnichov 1938, 15. březen 1939, odbojová činnost v Obráně národa, úlet před zatčením do Sovětského svazu, pobyt v komunistických vězeních a táborech. Následovala dvojitá strastiplná cesta po moři do Anglie, kam dorazil v květnu 1942. V další části knihy J. Hlad'o sugestivně popisuje vzdušné boje nad okupovanou Evropou, smrtelně nebezpečné útoky na pozemní cíle. Připomeňme pouze, že Jaroslav Hlad'o nalétal 281 hodin nad nepřátelským územím, a to je nejvíce ze všech československých letců ve 2 světové válce.

Knihou je proložena vzpomínkami na některé kamarády: Jiřího Maňáka, Hugo Hrbáčka, Jiřího Mikuleckého. Přílohu tvoří 33 černobílých fotografií, z nichž některé jsou publikovány poprvé, a dále seznam typů letadel, s nimiž Hlad'o létal. Neméně zajímavý a úctyhodný je soupis jeho vyznamenání s daty udělení, služební postup s daty povyšování a ukázka hlášení z leteckého boje 13. 5. 1943.

Knihou Jaroslava Selnera Velitel wingu je prvním knižním zpracováním pohnutých životních osudů Jaroslava Hlad'a, významné osobnosti našeho letectva a jistě bude přínosem pro bližší poznání čs. odboje za 2. světové války. (O Jaroslavu Hlad'ovi viz také článek Jan Číp - Karel Chobot, Bojovník za svobodu plukovník Jaroslav Hlad'o, VSONJ, 45, 1990, str. 1 - 3.)

Jan Číp

NOVÝ JIČÍN. Městský úřad Nový Jičín a Repronis Ostrava 1996, 97 str., text Jaroslav Zezulčík a kol., foto Ladislav Šmitke a Martin Vyoral, 1. vydání, náklad 2700 ks.

Znalí návštěvníci Nového Jičína vědí, že podobu města s bohatou historií spoluurčovali vedle příčinlivých rukou Novojičínských rovněž věhlasné moravské rody, jakými byli Kravařové,

Cimburkové a především od roku 1500 noví majitelé Žerotínové. Ambice obyvatel města, založeného koncem 13. století, šly ještě dále. Hospodářská - soukenická - prosperita dovolila městu vykoupit se roku 1558 z poddanství a cesta vzhůru byla završena roku 1620, kdy král Fridrich Falcký povýšil město na královské.

Sestup z výsluní falcké přízně byl až příliš rychlý. Bílá hora a následné mocensko politické proměny v české a moravské společnosti předurčily Novojičínským staronovou podobu závislosti; nově ustanovenou vrchnost od poloviny 20. let 17. století, a to na dobu dlouhých stopadesát let, představovali jezuité. Teprve proměna duchovního klimatu, spjatá v evropském kontextu s epochou osvícenství, přinesla tolik očekávané změny. Roku 1775 vyvedla císařovna Marie Terezie město z poddanství a prohlásila Nový Jičín svobodným municipálním městem. Tento akt posílil sebevědomí města koncentrované v hospodářském podnikání do textilní výroby a obchodu. Ostatně textilní průmysl stanul u ekonomických aktivit Nového Jičína i v 19. a 20. století.

Méně znalým návštěvníkům Nového Jičína je určena fotografická publikace, která byla iniciována Městským úřadem Nový Jičín za vydavatelské spolupráce firmy Repronis Ostrava. Obsahovou podobu garantoval za dílčí spolupráce obyvatel města Jaroslav Zezulčík, obrazovou podobu ztvárnil za přispění Martina Vyorala objektív Ladislava Šmitkeho. Právě krajina města a okolí, viděná fotokamerou, propůjčuje publikaci podobu Šmitkeho autorského profilu. Vydání fotografického „průvodce“ minulostí a současností kulturní historie Nového Jičína a Novojičína doplňuje obraz aktivit Městského úřadu, Okresního vlastivědného muzea, Státního okresního archivu či Agentury pro regionální rozvoj, jejichž společným zájmem je prezentovat co nejširšímu okruhu zájemců tuto partii severovýchodní Moravy. Připomeňme v této souvislosti odborně profilovaný OKRES NOVÝ JIČÍN. MÍSTOPIS OBCÍ. I. svazek, Okresní úřad Nový Jičín 1996.

Topograficky upoutává Nový Jičín jako město založené na zeleném drnu střízlivostí městské komunikační sítě; návštěvníka o tom názorně poučí Vyoralův pohled z ptačí perspektivy - letecký snímek městského historického jádra údajně s nejkrásnějším náměstím severně od Alp; bezesporu propůjčují náměstí jedinečnou atmosféru prosluněná loubí. Ve vlastním městském areálu jsme pak provázeni gotickými počátky (původně kamenný dům pánů z Kravař se proměnil v renesanční rezidenci Žerotínů), renesancí (Stará pošta), barokním vnímáním novojičínského horizontu, který do města vnesli jezuité (farní chrám Nanebevzetí Panny Marie), až po historizující slouhy 19. století (Spolkový dům) a účelově koncipovanou architekturu mezi dvěma světovými válkami (přestavba radnice) ...

Propojení minulosti a současnosti, dokumentované objektivem, je v širších souvislostech doložitelné obnovovanou tradicí Novojičínských upomínat na významné kapitoly z dějin města a jeho okolí. Jedno z takových propojení nabízejí osudy Španělské kaple, kterou jejím původním účelům navrátilo až 19. století. Konec 20. století pak zájemcům o poznávání nabízí zdařile koncipovaného fotografického „průvodce“ městem, kterému svými verši vzdává hold Jaroslav Merenda. Publikace NOVÝ JIČÍN náleží ke zdařilým podnikům Novojičínských konce 20. století, který jakoby navazoval či byl „pokračováním“, mladší obdobou, známého obrazu Nového Jičína z roku 1744 od Jana Ignáce Čapka.

Ivo Barteček

ZPRÁVY

K událostem a výročím roku 1993

Onoho roku se v našem novojičinském regionu udála spousta zajímavostí, jak dokumentuje denní okresní tisk. Z historického a archivního pohledu neunikly naší pozornosti především obce či města, které objevující taje vlastní historie pro současnost, si připomínaly výročí vlastního založení nebo první dochované písemné zmínky. A takových obcí bylo v roce 1993 několik.

Velmi důstojně si připomínala 700. výročí trvání obec Lichnov, a to po celý rok. Místní občané i návštěvníci z okolí se tak mohli na několika výstavách seznámit s historií obce, vystěhovalectvím prapředků do Ameriky, lidovými zvyky a dalšími zajímavostmi minulých století. Hlavní oslavy byly připraveny na konec srpna a vydařily se. V průběhu všech organizovaných akcí bylo znát, že občané Lichnova rádi objevují historii obce a jsou na ni hrdí.

Podobnou atmosférou se vyznačovaly oslavy sedmi století první písemné zmínky města Fulneku a obcí Děrného, Jerlochovic, Jilovce, Stachovic a Kujav. Fulnecká městská slavnost zaujala bohatým programem a to nejen při samotném dni oslav 29. května 1993. Fulneckým se zdařilo vhodně zapojit školní děti formou soutěže, občany pak zajímala mimo jiné výstava archiválií k dějinám města, včetně nejstaršího pergamentu, který je dnes uložen v Zemském archivu v Brně. Připomeňme jen, že se jednalo o listinu Oldřicha z Lichtenburka, který ve Fulneku dne 26. února 1293 udělil podle hlubčického práva svému fojtovi Štědroňovi v Jilovci za kupní sumu 10 hřiven a roční plat 1 hřivny šestý svobodný lán k fojstství, krčmu, právo si držet některé řemeslníky a další privilegia, jak o tom píše ve svých studiích archivář a přední znalec historie našeho regionu

dr. Adolf Turek. Menší oslavy proběhly ve dnech 2. - 3. července v Děrném a Stachovicích, které tak prokázaly zájem občanů o historii a současnost svých obcí, místních částí Fulneku. Je chválné, že se podařilo péčí města Fulneka vydat při této příležitosti malou historickou brožurku, nazvanou Děrné 1293-1993.

Velkou oslavu zorganizovalo v tomto pozoruhodném roce okresní město Nový Jičín. Připomenulo si 680 let první dosud známé písemné zmínky o existenci. Již 8. května odhalilo město svému velkému rodáku generálu Hladovi u příležitosti 80. výročí narození pamětní desku, která má být jednou umístěna na rozestavěném obchodním domě v Novém Jičíně, právě v místech, kde dříve stávala česká škola a kde se generál Hlad o v rodině školníka narodil. Hlavní oslavy výročí města se konaly ve dnech 18.-20. června. Dá se říci, že jimi žilo celé město, které si tak připomenulo nejen listinu krále Jana Lucemburského z roku 1313, ale vůbec dějinný vývoj Nového Jičína. V bohatém programu se představily mimo jiné již tradiční novojičinské soubory Ondráš, Ondrášek, dechová hudba při Základní umělecké škole. Taje historie bylo možno objevovat jak v muzejních expozicích, tak na výstavě v síni městské radnice. Zde k návštěvníkům promlouvaly nejcennější dochované archiválie minulých staletí a těšily se velkému zájmu domácích občanů i návštěvníků z ciziny. V páteční podvečer při neoficiální vernisáži pro městské radní a hosty z přátelených měst bylo zdůrazněno, že dějiny Nového Jičína jsou dějinami tří žvlů: českého, německého a židovského. Toto konstatování ocenili zvláště hosté z německého Ludwigsburgu, kteří očekávali, že skutečné národnostní složení Nového Jičína v minulých staletích bude zamlčeno. Večer se rozeznělo Beskydské divadlo tóny opery Bedřicha Smetany Prodaná nevěsta. V úvodu před slavnostním představením prohodili k občanům starosta města Nového Jičína ing. Ladislav Gróf a autor těchto řádků, okresní archivář. Uvedení Prodané nevěsty souborem Národního

divadla z Olomouce bylo zároveň připomenutím stého výročí od prvního provedení opery v Novém Jičíně. V sobotu ráno byli občané zcela zaujati historickou rekonstrukcí udělení městských práv s příjezdem krále Jana Lucemburského podle scénáře dr. Jaroslava Zezulčika, odpoledne pak mimo jiné svěcením praporu 20. pěšího pluku Kaunitz-Rittberg, křtem novojičinského piva Baron, večer rejem barokní slavnosti na náměstí, nočním divadelním představením a velkolepým barokním ohňostrojem. V průběhu odpoledne besedovali se starostou města Nového Jičína a jeho zástupci významní historici či vlastivědní a kulturní pracovníci, kteří Nový Jičín ve svých studiích, článcích a knihách propagují a objasňují jeho historii a současnost. Mnozí z nich zemřeli a na jejich místech seděly životní partnerky nebo děti. A tak zde besedovali a vzpomínali např. prof. Jan Hanák, Ervín Bártek, PhDr. Adolf Turek, jména vlastivědných pracovníků dr. Karla Otto, dr. Miloslava Baláše, Jaroslava Štindla, Josefa Lankočího připomínali jejich rodinní příslušníci. Dojemné bylo přivítání po téměř padesáti letech paní Charlotty Zieglerové a jejich dvou dcer, které zastupovaly dr. Paula Zieglera, novojičinského archiváře z konce první republiky, autora významných statí z dějin Nového Jičína, zemřelého ve Vídni v roce 1947.

V neděli ráno v hlavním chrámu Nanebevzetí Panny Marie ekumenickou bohoslužbou slavnosti skončily. A snad bylo i něco symbolického v tom, když na sklonku tohoto roku Léta Páně 1993 došlo k jiné pozoruhodné události: právě při opravě hlavního farního chrámu Nanebevzetí Panny Marie byla ve věži nalezena schránka s dokumenty, připomínajícími minulá století a úsilí Novojičinských o údržbu duchovního centra starobylého města. Byl listopad 1993, rok, kdy se psala historie

Karel Chobot

300 let piaristického gymnázia v Příboře - zpráva o průběhu odborného sympózia

V roce 1694 bylo v Příboře založeno piaristické gymnázium, podobně jako v některých dalších moravských a českých městech 17. století. Rok 1994 byl tedy rokem 300letého výročí založení této vzdělávací instituce, ale také rokem, kdy v rámci velkolepých oslav gymnázia bylo uspořádáno odborné sympóziu o piaristickém školství a jeho místu ve vzdělávacích zařízeních světských i řádových v minulosti.

Ve vědecké historické obci v Čechách i na Moravě byl zájem o toto sympóziu zcela mimořádný, což dokazuje seznam 84 přihlášených osob, z nichž se až na výjimky všichni odborného jednání účastnili. Přítomni byli i zástupci piaristů ze Slovenska P. Pavol Kollár, Sch. P., rektor koleje Piaristov z Prievidze a P. Ernest Švec, Sch. P., provinciál Rehole Piaristov z Nových Sadů.

Sympóziu bylo třídenní a proběhlo od 1. do 3. června. Přihlášeno bylo 31 referátů a koreferátů a většina jich byla také přednesena. Z předcházející věty vyplývá, že někteří přihlášení účastníci se z pracovních nebo zdravotních důvodů omluvili, ale své přednášky zaslali v písemné formě, aby mohly být publikovány v ohlášeném sborníku.

Po slavnostním zahájení odborného sympózia, které bylo otevřeno uvítáním účastníků starostou města Příbora ing. Milanem Strakošem a vystoupením pěveckého sboru ZŠ Jičinská pod vedením Ilony Čierné, započalo vlastní jednání. Vstupní přednášku prof. dr. Josefa Polišenského na téma Morava a Slezsko v 17. a 18. století žel účastníci sympózia pro nemoc pana profesora nevyšlechli. Druhá přednáška byla věnována Příboru a Příborsku v 17. a 18. století. Dr. Rudolf Žáček, ředitel Slezského ústavu v Opavě, podrobně vyličil historii města a okolí v uvedené době a vytvořil tak základní rámec pro mnohé další referáty. Zajímavá byla také následující přednáška, kterou proslavil P.

Pavol Kollár, Sch. P., pod názvem Piaristický řád (Řád Zbožných škol) a jeho místo mezi řeholními institucemi a současný stav piaristických škol a kolejí v Evropě. Zsvěcený výklad o působení řádu v minulosti i současnosti otevřel prostor pro celé další jednání, které se v následných referátech zabývalo již řadou konkrétních otázek.

V odpoledním jednání prvního dne vystoupilo šest referentů. Ve svých příspěvcích pojednávali většinou o piaristech v Příboře, jako např. K. Chobot, J. Brychová, Z. Genserková - Piaristické školy v Příboře a jejich dozívání u nižšího německého gymnázia pod státní správou, nebo Statistika žáků a studentů piaristického gymnázia (dr. Michal Mocek), k němuž přednesl zajímavý koreferát dr. Jiří Jurok. Pozornost účastníků sympózia upoutala přednáška na téma Příborský piarista, praotec Čech a Hájkova kronika. Přednáška vznikla na základě spolupráce univerzitní profesorky dr. Jany Nechutové (MU Brno) a její posluchačky Pavliny Pazderové. Vedle uvedených referátů byly předneseny ještě dva obecné příspěvky. Dr. Tomáš Bouda informoval plénium o současném církevním školství v ČR a doc. dr. J. Holinková se zabývala metodami výuky a výchovy na piaristických školách v minulosti.

Druhý den jednání byl věnován některým speciálním otázkám příborských piaristů. O školním piaristickém divadle v Příboře hovořil dr. J. Bombera, o hudbě zdejších piaristů informoval doc. dr. Jiří Sehnal a dr. Vojtěch Kyas. Literárně činným osobnostem věnoval pozornost doc. dr. Jan Skutil a Ivo Imrýšek se zabýval fondy piaristické příborské knihovny. O architektonických památkách příborských piaristů pojednávaly příspěvky dr. J. Eliáše a dr. L. Dědkové spolu s dr. Ant. Grúzou.

Odpolední jednání bylo věnováno archivním fondům a jejich hodnocení, z nichž je možno čerpat informace k dějinám piaristů v Čechách a na Moravě. Podnětný a svižně přednesený byl referát dr. Karla Müllera a dr. Karla Chobota. Dr. E. Kordiovský informoval plénium

o pokladech Státního okresního archivu v Mikulově, mgr. E. Rudolfová upozornila na archivní materiály k piaristickému školství v Pedagogickém muzeu Jana Ámose Komenského v Praze. Martin Bejček věnoval pozornost archivnímu fondu uloženému v brněnské konzistoři. Odpolední jednání bylo zakončeno dvěma zajímavými příspěvky o lipenských piaristech. O významu lipenských piaristů v druhé polovině 19. století hovořil dr. Vojtěch Cekota, knihovními fondy lipenských piaristů se zabýval dr. Jiří Lapáček.

Konečně poslední den sympózia v Příboře byl věnován Příboru jako centru vzdělávání učitelů. V tom smyslu zazněly referáty L. Loukotky, doc. dr. Vladimíra Krejčího a Pavla Stabravy. K této problematice promluvil také dr. Jiří Jurok. Piaristům ve východních Čechách se věnoval referát dr. Č. Brandejse. Konečně o piaristické koleji v Novém Boru v letech 1763 - 1870 a jejímu vlivu na mladou generaci sklářských podnikatelů pohovořil zsvěceně mgr. L. Smejkal.

K organizaci sympózia je nutno poznamenat, že bylo připraveno s příkladnou péčí i starostlivostí všech, kteří je zajišťovali. Konalo se v sále Katolického domu a ve prospěch sympózia mluvily skutečnost, že všechna jednání byla společná pro všechny účastníky. Součástí všech oslav, a tedy i sympózia, byla nejen vernisáž výstavy 300 let od příchodu piaristů do Příbora, ale i několik vynikajících koncertů v kostele sv. Valentina, zsvěceně a půvabně uváděných dr. Karlem Chobotem.

Závěrem je možno konstatovat, že nejen odborné sympóziu k 300letému výročí piaristického gymnázia v Příboře bylo akcí skutečně zdařilou, která snad přispěla k celé atmosféře oslav. Na tomto místě je však nutno také připomenout, že příborské oslavy i sympóziu navázalo na obdobnou konferenci, kterou již v roce 1988 uspořádal v Kroměříži dnes již zesnulý dr. Josef Svátek. Jeho iniciativa dala podnět Příborským.

Jiřina Holinková

Dílo Františka Palackého (1798 - 1876). Konference ke 120. výročí Palackého úmrtí

Česká dějepisná práce v etapě formování novodobé podoby českého národa nalezla svého vrcholného ztvárněvatele v osobnosti a díle Františka Palackého narozeného 14. června 1798 v Hodslavicích. V pátek 21. června 1996 se u příležitosti 120. výročí Palackého úmrtí (umírá v Praze 26. května 1876) uskutečnila v Palackého rodišti veřejná rozprava historiků garantovaná katedrou historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Okresním úřadem, Okresním vlastivědným muzeem, Státním okresním archivem v Novém Jičíně a Obecním úřadem v Hodslavicích.

Konference představovala jedno ze završení projektu, jehož posláním bylo po několik měsíců upomínat na Palackého odkaz. Kulturní aktivita se odehrávala jak v regionu blízkém Palackého rodišti, tak v centrech dobového a současného společenského dění či v místě Palackého posledního odpočinku v Neratovicích - Lobkovicích. Zaznamenejme alespoň vzpomínkový večer dne 7. 5. 1996 na velvyslanectví České republiky ve Vídni, kde hlavní proslovy přednesli rektor Univerzity Palackého prof. J. Jařab a vedoucí katedry historie FF UP prof. L. Hrabová, dále pak uvítání Hodslavjanů v Národním muzeu v Praze a v Památníku F. Palackého dne 25. 5. 1996 a následného dne pak vzpomínkovou slavnost v Neratovicích - Lobkovicích. Další koncertní a přednáškové aktivity se odehrávaly v Hodslavicích a Novém Jičíně. Pro příznivce přírodních krás byla dne 18. 5. 1996 otevřena Naučná stezka F. Palackého propojující Hodslavice - Hostašovice s Novým Jičínem atd.

Hlavním oslavám byl vyhrazen 21. červen 1996. Tvůrčím a organizátorským dílem F. Palackého byla završena ta etapa dějepisné práce v českých zemích - nahližená potřebami českého etnika - která je v evropském kontextu označována adjektivem osvěcenská. Palackého

charakteristika celé osvěcenské historiografie neshledává u nikoho z dobových tvůrců naplnění požadavku ztvárnění novodobého pojetí národních dějin. Učeného jezuita Františka Pubičku (Chronologische Geschichte Böhmens unter den Slawen) předčil piarista Gelasius Dobner. Gelasius Dobner však stěží obstál před kritikou Františka Martina Pelcla (Kurzgefasste Geschichte der Böhmen) a především Josefa Dobrovského, kterého František Palacký hodnotí nejvýše jako všestranně kritického ducha.

Je zřejmé, že se F. Palacký výrazně orientoval na patriotický český dějepis. Rovněž není pochyby o tom, že v duchu novodobé národní teorie připravil koncept národních dějin J. Dobrovský (1753 - 1829) ve svých Dějinách české řeči a literatury (Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur, 1. vyd. 1791), kde je přítomno první novodobé vymezení epoch národních dějin ilustrované na osudech českého jazyka (a literatury). Právě na tomto solidním základě mohl Palacký budovat, alespoň v časovém horizontu do roku 1526, své úspěšné Dějiny národu Českého v Čechách a v Moravě.

Právě jako tvůrce nacionálního pojetí českých dějin, „otci národa“, jako historikovi, filozofovi, politikovi, náležela F. Palackému dne 21. června pozornost konference. Setkání v Základní škole F. Palackého nabídlo několik rovin vnímání Palackého odkazu. Po zahájení děkanem filozofické fakulty UP doc. J. Schulzem přednesla úvodní text prof. L. Hrabová. Její Palackého nacionální pojetí dějin předznamenalo následnou diskusi - vnímání Palackého díla očima konce druhého tisíciletí. PhDr. M. Pospíchal (FF UP) doložil v Palackého plánu Dějin, že Palackého mezník roku 1526 byl předělem pracovním a Palacký zvažoval podoby pokračování ve svých Dějinách. O tématech Palacký a počátky archivnictví v českých zemích a Palacký a místopis referovali PhDr. K. Chobot (Okresní archiv Nový Jičín) a doc. J. Bartoš (FF UP). Téma místopisu se i v diskusi ukázalo jako velmi produktivní -

navíc doložené 14. svazkem Historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960 (Olomouc 1995) zpracovávajícího právě okresy Opava, Bílovec a Nový Jičín.

Druhý blok referátových vystoupení upomenul na počátky vzdělání F. Palackého - to na jedné straně, na straně druhé pak na vybrané momenty z jeho vrcholné politické aktivity. Propojení makro a mikroanalýzy nabídl posluchačům PhDr. J. Zetulčík (Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín) na příkladu kunínského vzdělávacího ústavu a Počátků vzdělání Františka Palackého. Po tomto vstupu se přítomní přenesli až do revolučního roku 1848 - Ministerskou nabídku Palackému z května 1848 analyzoval PhDr. K. Podolský (FF UP).

Z diskusních vystoupení nabídl PhDr. V. Pumpřla (Státní vědecká knihovna Olomouc) informace o tom, jak se psalo o Palackém před sto léty a doc. J. Pavlíček (FF Ostravská univerzita) připomenul myšlenkové vazby Palacký a Herder.

Odpolední blok byl věnován vybraným problémům propojujícím Palackého Dějiny s českou a obecnou dějepisnou prací následujících desetiletí - staletí. PhDr. R. Zaoral (FF UP) začlenil do kontextu evropských výzkumných trendů Palackého a problematiku kolonizace, PhDr. J. Jurok (Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín) sledoval vztah Palackého pojetí husitství a stavovského povstání, PhDr. A. Skoupý (FF UP) pojednal o Jihoslované v Palackého dějinách. Diskuse se dotýkala vyváženosti - nevyváženosti epoch obsažených v Palackého díle. V závěrečných textech osvětlila PhDr. J. Burešová (FF UP) dílčí momenty vztahu Františka Kutnara (1903 - 1983) k Palackému v referátu F. Kutnar o Palackém a paní doc. J. Holinková (FF UP) nastavila zrcadlo současné realitě - Palacký v povědomí nejmladší generace historiků, která není ve vztahu k dědictví národní minulosti zdaleka uspokojivá. Na její apel nutnosti reflexe národní minulosti navázal pan mgr. Cviček (okresní metodik dějepisu, okr. Nový Jičín); ten

připomenul negativní trend snižování hodinové dotace výuky dějepisu na základních školách. Z následné diskuse vzešel souhlas k odeslání stanoviska účastníků setkání ministru školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Konferenci uzavřela shrnujícím slovem prof. L. Hrabová.

Odpolední program pokračoval otevřením expozice Historie Hodslavic v rodném domku F. Palackého pod garancí Okresního vlastivědného muzea v Novém Jičíně a slavnostním shromážděním občanů u pomníku F. Palackého, kde hlavní projev přednesl ThDr. J. Hromádka. Večer pak zazněl v hodslavském katolickém kostele koncert orchestru P. J. Vejvanovského z Nového Jičína.

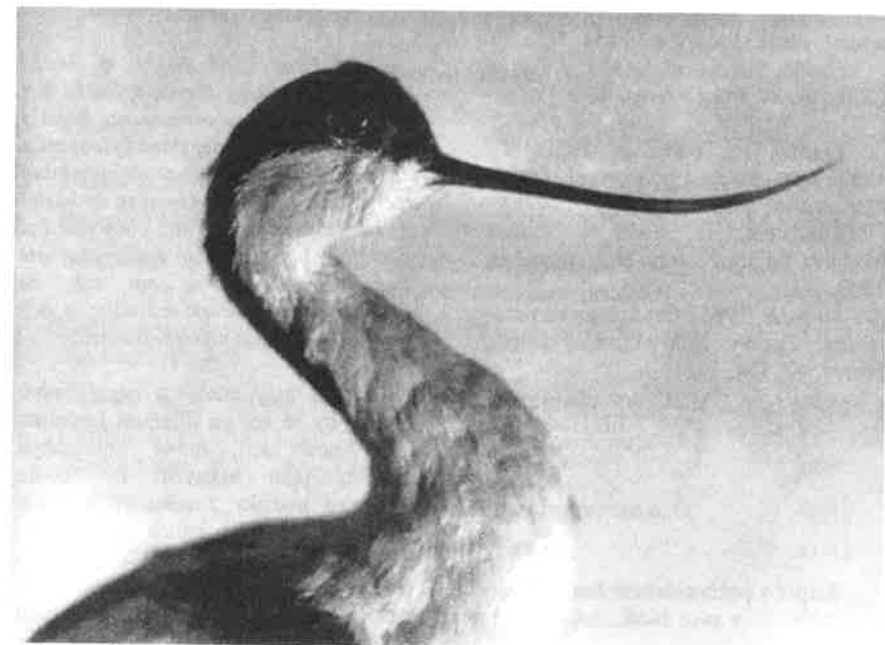
Příprava Palackého oslav a vlastní veřejná rozprava historiků přinesly dva publikační výstupy. Pro širší veřejnost byl připraven sborník František Palacký (Hodslavice 1996), přinášející příspěvky J. Zetulčíka (Palacký - nástin životopisu), S. Hrabu Palacký jako filozof), L. Hrabové (Palacký jako historik), M. Pospíchalová (Palacký jako politik) a výběrovou bibliografii k dílu F. Palackého (L. Dokoupil a I. Barteček). Druhý sborník přinese texty přednesené na konferenci.

120. výročí úmrtí historika Františka Palackého bylo předstupněm oslav mnohem významnějších - 200. výročí autorova narození v roce 1998. Připomenutí této události bude koncipováno v rozměru nejméně středoevropském.

Ivo Barteček

Výskyt Tenkozobce opačného v oblasti Moravské brány

Zahnízdění tenkozobce opačného (*Recurvirostra avosetta*), (Linnaeus, 1758) v r. 1985 u Iňačovců na východním Slovensku (Danko a Mošanský 1985) a v r. 1990 dokonce ve třech párech na Česko-budějovicku v jižních Čechách (Mühlstein 1990),

Tenkozobec opačný ze sbírky Františka Holingera
(foto Jiří Hudeček)

dosvědčuje, že tento bahňák znovu patří k hnízdicím ptačím druhům čs. avifauny. Výskyt tenkozobce opačného na severní Moravě a ve Slezsku není dosud doložen ani materiálem v muzeích ani fotografií. V Ostravském muzeu v Ostravě je uložen 1 kus, s podpisem F. Holingera, ale bez bližší dokumentace, přičemž tak nelze vyloučit, že jej získal ze zahraničí. Dá se ale předpokládat, že pochází ze širšího Ostravska, neboť Holinger, který získával ptáky i z údolí řeky Odry, ale bez bližší dokumentace, přičemž tak nelze vyloučit, že jej získal ze zahraničí. Dá se ale předpokládat, že pochází ze širšího Ostravska, neboť Holinger, který získával ptáky i z údolí řeky Odry, ale bez bližší dokumentace, přičemž tak nelze vyloučit, že jej získal ze zahraničí. Dá se ale předpokládat, že pochází ze širšího Ostravska, neboť Holinger, který získával ptáky i z údolí řeky Odry, ale bez bližší dokumentace, přičemž tak nelze vyloučit, že jej získal ze zahraničí.

Tab.1
Tenkozobec opačný a jeho výskyt na severní Moravě a ve Slezsku

12 ex	jaro 1959	Ostrava - Svinov
	(Hudec et al. 1977)	
1 ex	23. 9. 1964	Jistebník
	(Hudec et al. 1977)	
1 ex	22. 5. 1982	Tovačov
	(Doupal a Hajný 1984)	
1 ex	1. 7. 1982	Tovačov
	(Šírek 1984)	
1 ex	29. 3. 1986	Tovačov
	(Koutný, Toman, Bělka 1989)	
1 ex	25. 3. 1990	Studénka
	(R. Boucný, ústně)	
1 ex	1. 4. 1990	Studénka
	(R. Boucný, ústně)	

Literatura :

Danko, Š., Mošanský, A., 1985 : Prvé doložené hniezdenie šablíarky modronohej (*Recurvirostra avosetta*) na Slovensku. *Milvus*, Michalovce, 2 : 41 - 48.

Doupal, L., Hajný, L., 1984:

Ornitologická pozorování. Zprávy Mor. ornitol. sdruž., Přerov, 42 : 154.

Hudec, K., et al., 1977 : Fauna ČSSR, sv. 21. Ptáci - Aves, díl 2. Praha.

Koutný, T., Toman, A., Bělka, T., 1989 : Ornitologická pozorování. Zprávy Mor. ornitol. sdruž., Přerov, 47 : 147.

Mühlstein, L., 1990 : Vzácná návštěva na jihu Čech. Naší přírodou, 10: 9 - 11.

Šírek, J., 1984 : Ornitologická pozorování. Zprávy Mor. ornitol. sdruž., Přerov, 42: 154.

Jiří Hudeček

Lupič v petřvaldském kostele v roce 1668

Zprávy o vykrádání kostelů a kaplí se dnes staly takřka trvalou součástí černé kroniky na stránkách našeho denního tisku. Ke vloupání do sakrálních objektů však docházelo i v mnohem bohabojnějších časech. Náhodně objevený dvoulíst, vytržený z nějaké úřední knihy, zajímavě dokumentuje pokus o vloupání do kostela v Petřvaldě ve 2. polovině 17. století.

Petřvald, původně nazývaný Velký Petřvald, byl již ve 2. polovině 13. století lénem olomouckého biskupství, v jehož držení se postupně střídaly jednotlivé generace rodu z Petřvaldu. Po prohraném stavovském povstání jej získala olomoucká kapitula. Kostel zde nechal postavit v polovině 16. století lenní držitel Jetřich z Petřvaldu. Až do roku 1784, kdy byla v Petřvaldě zřízena lokální kuracie, náležela ves spolu se sousedním Petřvaldíkem (Malým Petřvaldem) a Košátkou k farnosti Stará Ves nad Ondřejnicí. Starovevský farář Jiří František Balšánek, působící zde v letech 1667 - 1673, zaznamenal v roce 1668 zprávu o vloupání do petřvaldského kostela, kterou níže přetiskujeme :

Casus aneb raději památka

Léta Páně 1668 dne 1. a měsíce Junii Boha prázdny člověk opovážil jest se, tak mnoho zapomenúce na Boha i svou duši, chtěl chrám Páně vyloupati a oblúpati v Petřvaldě, tak že předními dveřmi chrámovními vlámal se do kostela, kdežto nenajdouce nic, coby měl by vzíti, lámal jest se i do zachrystie, ale však nepoštěstilo se mu tak, že nemohouce zmoci dveři u kruchty a jich vylámati, prázdnej utěti jest musil.

Zloděj tedy odešel s nepořízenou. Zřejmě by se ani ve filiálním kostelíku příliš neobohatil, neboť nejcennější součástí jeho vybavení byl podle děkanské matriky z roku 1672 jeden pozlacený stříbrný kalich s patenou. Sama stavba byly dřevěná a pro svou chatrnost musela být na konci 18. století stržena a nahrazena zděnou novostavbou kostela sv. Mikuláše.

Pro úplnost dodáváme, že nalezený dvojlíst je zajímavý a cenný pro dějiny Petřvaldu ještě z jiného hlediska. Dne 23. října 1670 si na něj totiž zmíněný starovevský farář Balšánek zapsal seznam osob z Petřvaldu a z Petřvaldíku s údaji o počtu slepic, které mu mají ročně odvádět. Ačkoli nadpis záznamu je latinský, jména poddaných jsou zapisována česky včetně pozdějších oprav a doplňků jinou rukou. (Archiválie nalezená v Zemském archivu v Opavě byla předána Státnímu okresnímu archivu ve Frýdku-Místku k uložení do fondu Archiv ř. k. fary Stará Ves nad Ondřejnicí.)

Karel Müller

Obsah 41. - 50. svazku Vlastivědného sborníku okresu Nový Jičín

Sestavil Emanuel Grepl

Články:

Bakala Jaroslav	Z názorů o původu jména Chorvatů	47/54
Bayerová Marie	Filozof a pedagog Bonifác Buzek	42/34
Bednář Jiří	Cesta Boženy Benešové na Vysočinu ve vzpomínkách a korespondenci	42/43
Briřhová Jaroslava Schwarz František	Básník Josef Eichendorff a Sednice	44/27
Číp Jan	Kroužkové brnění z hradu Starý Jičín	44/55
Číp Jan Chobot Karel	Bojovník za svobodu plukovník Jaroslav Hlad'o	45/1
Drlík Miroslav	Staré stromy v obci Bernartice n. O.	46/42
Dvořáčková Sylva	Malíř Eduart Veith	43/43
Fukala Radek	Tažení Jana Jiřího Krnovského v roce 1621 a bitva u Nového Jičína	49/45
Hanáč Jan	Zápas o uznání Československé republiky v Novém Jičíně v letech 1918 - 1919	42/1
	Česká společnost v Novém Jičíně na přelomu století	44/1
	Česká společnost v Novém Jičíně v letech 1918 - 1938	46/1
	K historii židovských náboženských obcí v Novém Jičíně Jičíně	48/3
	K šedesátému výročí vlastivědného sborníku Kravařsko	49/1
Hannan Kevin Šefčík Erich	Texasan Augustin Haidušek (1845 - 1929), rodák z Mniší	44/38
Hanzíková Ludmila	O jménech klobouků dřívě a dnes	43/54
	Povídání o čepicích a čepcích	45/56
Horník Václav	Škola ve Starojické Lhotě	44/49
Hrčková-Kramolišová Anna	Jídelníček pracovních dnů na Novojičínsku	45/52
Hruška Josef	Kovorytecké výrobky z Koh-i-noor v Bílovci	45/48
Hudeček Jiří Boucný Dušan Boucný Luděk Pressen Vladimír	Hnízdění hohola severního v Moravské bráně	46/68
Charouz Zdeněk, Jindřich	Český jazyk na pobělohorské Moravě.	

	Kardinál Dietrichstejn a český překlad Bible	47/20
Chobot Karel	Tisk v Novém Jičíně po roce 1945	41/3
	Beskydské divadlo v Novém Jičíně	45/25
	K oslavám 400. výročí narození Jana Ámose Komenského v novojičínském regionu	49/12
Chobot Karel Trapl Miloš	P. Jan Šrámek a Nový Jičín	50/41
Indra Bohumír	Spálovský varhanář Mauric Hanačík (1792 - 1836)	42/47
	Frenštátští výtvarní umělci a umělečtí řemeslníci druhé poloviny 18. a počátku 19. století	43/34
	Sochaři a kameníci v Novém Jičíně od poloviny 17. století do první poloviny 19. století	45/35
	Renovace barokního morového sloupu sv. Trojice na náměstí ve Fulneku v letech 1910 - 1911	47/51
Janák Vratislav	Osídlení Novojičínska od pravěku do raného středověku	46/53
Janák Vratislav Zezulčík Jaroslav Grepl Emanuel Kostelník Ladislav Tichánek Jiří	Současný stav výzkumu hradu Šostýna	43/1
Janák Vratislav Kouřil Pavel	K otázce osídlení Štramberku a jeho nejbližšího okolí v době hradištní	47/66
Jurok Jiří	Současný stav kronikářství a soupis kronik na okrese Nový Jičín	41/10
	Poodří a Pobečví v době bezvlády a za Jiřího z Poděbrad	43/10
	Archivní dodatky k historii Freudů v Příboře	46/44
	Hospodářský a každodenní život města Příbora v 16. - 18. století na podkladě městských účtů	50/7
Kapusta Jaromír	O znaku Starého Jičína	43/40
Kovářová Stanislava	Tichavští fojti do konce 17. století	50/3
Kouřil Miloš	Děkan Václav z Bílovce	47/8
Kramolišová Anna	Kraslice ve sbírkách OVM v Novém Jičíně	41/57
Lédr Zdeněk	Historie tabákové továrny	

	v Novém Jičíně do roku 1918	41/15
Mannheimer Max	Vzpomínky - Terezín, Osvětim, Varšava, Dachau	48/46
Marušan František Matějová Alena	Kulturní památka v Příboře K osudu kostela v Tiché	43/28 46/33
Matula Jaroslav	Hájovský uhlobaron Josef Březina	46/37
MLčochová Olga	Zajímavosti z květeny okolí Nového Jičína	49/73
Mocek Michal	Profesní struktura příborské městské obce v pol. 17. století	47/34
	K dějinám tiskařských firem „Kryl a Scotti“ a „Karel Kryl“ (1909 - 1950)	49/55
	Tiskárna Jana Richtera staršího (1903 - 1948)	50/25
Müller Karel	Pečeti proboštů augustiniánského kláštera ve Fulneku od poloviny 17. století	42/52
	Barokní památka v Loučce	45/45
	Znaky tří proboštů augustiniánského kláštera ve Fulneku z 1. třetiny 17. století	47/28
Nečas Ctibor	Několik blahopřejných dopisů z Valašska k Masarykovým šedesátinám	49/68
Otáhal Ivo	Stanice pro záchranu dravců a sov v Bartošovicích	45/60
Palák Milan	MUDr. Adolf Hrstka	44/42
	Přátelství štramberského lékaře Adolfa Hrstky s Petrem Bezručem a Leošem Janáčkem	49/6
Peterek Jaromír	Mikuláš Albrecht z Kaménka	49/35
Polášek Ladislav	Hospodářská škola v Příboře	41/55
Přikryl Emil	Vývoj českého školství v Bílovci od roku 1945	42/26
Redakce VSONJ	PhDr. Adolfu Turkovi k osmdesátinám	47/1
Roubic Antonín	K počátkům učňovského školství na Novojicku	47/47
Rošlapil Ladislav	Meteorologické pozorování na okrese Nový Jičín - sekulární řada meteorologických pozorování Suchdol nad Odrou - Hladké Životice	41/64
Satke Antonín	Z pytláckého folklóru	43/48
Sedláčková Marie	Zajímavá lokalita na Domorazu	42/62

	O návrhu chráněné oblasti Poodří	44/62
	Poznámky k ohroženým rostlinám v okrese Nový Jičín	50/45
Schwarz František Skutil Jan	Generál Laudon (1717 - 1790) Čtyři Bezručovy básně věnované obcím okresu Nový Jičín	45/22 41/39
	Před 360 lety opustil J. Á. Komenský vlast	42/39
	Osídlení Novojičinska ve světle místních jmen	46/62
	Výklad místních jmen městského areálu Fulneku	49/25
Sobek Oldřich	„Chudačka“ z Libhoště	44/57
Stibor Jiří	Zámek a panské hospodaření ve Studénce roku 1705	47/41
Strnadel Drahomír	Němečtí vystěhovalci z Novojičinska v Texasu v 19. století	46/50
Šefčík Erich	Špatný konec novojičinské měšťanky Ludmily Schwarzové	47/31
Šikulová Vlasta	Přehled dokladů středověkého osídlení Kotouče ve sbírkách Slezského muzea v Opavě	47/62
Špaček Karel	O čižbě v Kopřivnici	43/52
Šrámek Pavel	Studenti z Novojicka, na univerzitě v Krakově do r. 1575	45/17
	Osudy fulneckých zvonů	47/24
Štěpán Václav	Hrad Šostýn v polských pramenech ze 14. a 15. století	47/3
Šustek František	K lokalizaci vsi Na horách	44/53
	Pomístní názvy v Oderských vrších k r. „1201“	45/3
	Zánik zámku a dalších památek v Odrách	46/22
	Česká bible z r. 1549 ve Spálově a v ní vložené rukopisné památky	47/12
Šustek František Turek Adolf	Větrné mlýny v jižní a západní části bývalého panství Fulnek	41/22
	Větrné mlýny v severní a východní části bývalého panství Fulnek	42/11
Tichánek Jiří	Kaple s hrobkou rodiny Šustalovy v Kopřivnici	49/30
Turek Adolf Hanák Jan	Národnostní poměry na Bílovecku v roce 1939	44/17

Urbanec Jiří	Petr Bezruč a Otakar Bystřina	41/43
	Novojičinské období měsíčníku katolické moderny Nový Jičín	50/33
Vencálek Jaroslav Kecová Magdalena	Rozmístění a využití tradiční lidové architektury v novojičinském okrese	49/16
Vojtek Eduard	Za Bohumilem Tobiášem	42/59
Žáček Rudolf	K evakuaci Novojičinska před nacistickou okupací v říjnu 1938	42/4
Krátké články:		
Adamec Josef	Vzpomínka na MUDr. Adolfa Hrstku	42/67
Barteček Ivo	Dílo Františka Palackého (1798 - 1876). Konference ke 120. výročí Palackého úmrtí	50/65
Bartoň Ladislav	100 let železniční trati Ostrava - Kojetín	42/71
	Stanislav Horák, slavný muzikant z Veřovic	49/84
	K stému výročí železniční tratě Bílovec - Studénka	49/85
Briřchová Jaroslava	III. Severomoravské demografické kolokvium v Novém Jičíně	41/72
	TGM a Novojičinsko	46/74
Březina Antonín	200 let pošty v Novém Jičíně	42/71
Daněk Augustín	Příspěvek k poznání netopýrů (Chiroptera) okresu Nový Jičín. Netopýr řasnatý - Myotis natterei (Kuhl, 1818)	42/74
Duda Josef	Výstava koření v kuchyni našich babiček	42/73
Genzerková Zdena	Piaristické gymnázium v Kroměříži a jeho úloha v dějinách Moravy	42/69
Grepl Emanuel	VIII. zasedání Severomoravské pobočky Československé společnosti archeologické	44/75
Hanák Jan	Za Jaroslavem Kolátkem	42/65
Helbich Petr	Josef Sudek ve Frenštátě pod Radhoštěm	43/60
Holinková Jiřina	300. let piaristického gymnázia v Příboře - zpráva o průběhu odborného sympózia	50/63
Hudeček Jiří	Kvakoš soumravný v Moravské bráně	45/74
Hudeček Jiří	Přezimování kolih velkých	

	v Moravské bráně	49/85
	Výskyt Tenkozobce opačného v oblasti Moravské brány	50/66
Hudeček Jiří Stanovský Miroslav	Výskyt pelikána v Moravské bráně	43/62
Chobot Karel	Vzpomínka na vlastivědného pracovníka Jaroslava Štindla	42/66
	Ke stému výročí narození Aloise Zbavitele	44/71
	Sedmdesátiny Jana Hanáka	45/67
	K událostem a výročím roku 1993	50/62
	Za panem Josefem Lankočím	49/83
Jiroušek Karel	Ke 110 letům podniku Autopal	44/73
Jurok Jiří	Přiborské dny Sigmunda Freuda	45/70
	IV. kronikářská soutěž v okrese Nový Jičín	45/73
Kramolišová Anna	Současné mikulášské pečivo ze Štramberka	43/63
Loukotka Lubomír	K úmrtí Jaroslava Nehýbla	42/64
	Zemřel František Marušan	46/72
Melzer Miloš	Sté výročí Muzejního spolku v Brně	42/73
Müller Karel	Lupič v petřvaldském kostele v roce 1668	50/68
Orel Petr	Národní setkání sokolníků v Novém Jičíně	41/74
Podborský Vladimír	Nová expozice pravěku okresu Nový Jičín	41/71
Polášek Ladislav	Nedožitá 100. narozeniny Viléma Hrnčárka	42/68
	Josef Černý ve vzpomínkách po padesáti letech	44/71
	Zemřel Karel Špaček	45/68
	Výročí úmrtí Miroslava Bajera Dr.Sc.	45/71
Redakce VSONJ	Životní jubileum spálovského rodáka	43/59
Richter Rudolf	Krásné tisky z Novojičínska	43/59
Rozholdová Jarmila	Výstava betlémů v Bernarticích	43/64
Schenkova Marie	K výstavě Regionální malířství 19. století v Novém Jičíně	44/75
Schwarz František	Oslavy 190. výročí narození Františka Palackého v Hoslavicích	42/68

	Za Josefem Kubáčem	44/71
Skutil Jan	Místní jméno Luboměř	44/72
Strnadel Drahomír	Stoleté jubileum	41/73
Šrámek Pavel	In memoriam Stanislava Drkala	45/68
Šustek František	Za Stanislavem Šindlerem	43/58
	Snímek mužských krojů ve Spálově z roku 1908	43/61
	Ukončení selských bouří před 240 lety na Spálovsku	44/74
	Stodvacet let pošty ve Spálově	45/74
Turek Adolf	Nová expozice muzea v Bílovci	46/73
Turková Marie	Renesanční hudba v Příboře	42/70
	Barokní hudba v Příboře Vánoční dárek osvědčených příbor- ských a novojičínských hudebníků	43/65 45/72
Urbanec Jiří	Za profesorem Jaromírem Kalusem	41/75
	Zemřel Miroslav Rafaj	42/64
Vojtek Eduard	K výročí Františka Horečky	45/66
Zezulčík Jaroslav	Nový Jičín ve starých fotografiích	42/75
	Vzpomínková slavnost k 200. výročí úmrtí generála Laudona	46/72
Literatura:		
Barteček Ivo	Jaroslav Zezulčík a kol.: Nový Jičín	50/60
Bartoš Josef	Mads Ole Balling: Von Reval bis Bukarest	50/57
Číp Jan	Jaroslav Selner: Velitel wingu	50/60
Číp Jan Zezulčík Jaroslav	Pavel Bělina: Generál Laudon	50/59
Grepl Emanuel	Několik poznámek k Dějinám výtvarného umění	41/77
	Dalibor Prix : Středověký kostel sv. Jiří v Lubojatech	43/69
	Několik poznámek k nové archeologické literatuře	43/70
Hanák Jan	PhDr. Ladislav Polášek, CSc. : Hájov v minulosti a přítomnosti	41/77
Holinková Jiřina	Karel Chobot, Jaroslav Zezulčík: Co skrývala schránka na kostelní věži	50/58
Chobot Karel	Sborník Státního oblastního archivu	

	v Opavě 1981 - 1985	42/76
	Portréty významných učitelů okresu Nový Jičín, I. a II. díl	46/75
Jurok Jiří	Peter Gay : Freud, A Life for Our Time	46/77
	Erich Šefčík: Pronikání falešné žywiecké mince na Moravu a Slezsko v roce 1611	50/55
	Jaromír Kalus, Jiří Pernes, Vladimír Tkáč: Muzea na Moravě a ve Slezsku	50/56
Kalus Jaromír	Socialistické zemědělství okresu Nový Jičín	44/77
Kouřil Pavel	Jiří Tichánek : Šostýn	45/77
Kramolišová Anna	Jiří Pavelčík : Několik poznatků k průběhu masopustních zvyků na Opavsku	41/78
Melzer Miloš	Vladimír Václík : Lidové betlémy v Čechách a na Moravě	44/78
Müller Karel	Fulnek. Město Jana Ámose Komenského	43/66
	100 let požární ochrany v Tisku (1888 - 1988)	43/68
	Miloš Trapl a kol. : Komenského Fulnek	49/79
Roubic Antonín	Historie samosprávy města Frenštátu pod Radhoštěm	49/79
Rozholdová Jarmila	Josef Svátek : Z dějin poustev ve Slezsku v 18. století	43/69
	K dějinám Tatry Kopřivnice. Sborník příspěvků IV.	49/80
Schwarz František	Jiří Munzar : Joseph von Eichendorff, Šálení podzimu	45/76
Skutil Jan	František Palacký o Janu Ámosu Komenském	49/82
Stibor Jiří	Adolf Turek : Nová fakta o první choti J. A. Komenského	49/81
Šefčík Erich	Tam za mořem je Amerika	41/75
	Robert Janák : Old Bohemian Tambstones	41/76
	Haly Rosary Catholic Church, Frenstat	49/81
	The Czech Catholic Union of Texas. Centennial 1889 - 1989	49/81
Turek Adolf	Pavel Balcárek : Rodinný archiv Rotálů a Vrbnů, osudy jejich majitelů i písemností	42/78
	Jaroslava Janáčková : Jakub Arbes novinář	43/67

	Karel Chobot : Změny hranic obcí okresu Nový Jičín do roku 1945	45/76
	Jaromír Kalus - Jiří Pernes - Vladimír Tkáč: Muzea na Moravě a ve Slezsku	45/77
	Jiří Jurok : Ekonomicko-politický převrat po husitské revoluci na moravském severovýchodě	46/75
	Selské bouře na Spálovsku 1680 -1749	49/78
Turek Adolf Zezulčík Jaroslav	Retrospektivní lexikon obcí okresu Nový Jičín 1850 - 1986	43/70
Turková Marie	Erich Šefčík : Genese hudebních dispozic u předků Leoše Janáčka a Antonín Herman	41/76
	Vladimír Gregor: Hudební místopis Severomoravského kraje	42/77
Žáček Rudolf	Oldřich Tabásek: O vytýčení plužin na hukvaldském panství	43/68

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK OKRESU NOVÝ JIČÍN

Obsah svazku 50

Redakce	Úvodník	1
Stanislava Kovářová	Tichavští fojti do konce 17. století	3
Jiří Jurok	Hospodářský a každodenní život města Příbora v 16. - 18. století na podkladě městských účtů.	7
Michal Mocek	Tiskárna Jana Richtera staršího (1903 - 1948)	25
Jiří Urbanec	Novojičínské období měsíčníku Katolické moderny Nový Jičín	33
Karel Chobot - Miloš Trapl	P. Jan Šrámek a Nový Jičín	41
Marie Sedláčková	Poznámky k ohroženým rostlinám v okrese Nový Jičín	45
Literatura:	Erich Šefčík, Pronikání falešné zvywiecké mince na Moravu a Slezsko v roce 1611. - Jaromír Kalus, Jiří Pernes, Vladimír Tkáč, Muzea na Moravě a ve Slezs- ku. - Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest, I - II. - Karel Chobot, Jaroslav Zezulčík, Co skrývala schránka na kostelní věži. - Pavel Bělina, Generál Laudon. - Jaroslav Selner, Velitel wingu. - Jaroslav Zezulčík a kol., Nový Jičín	55
Zprávy:	K událostem a výročí roku 1993. - 300. let piaris- tického gymnázia v Příboře - zpráva o průběhu odborného sympózia. - Dílo Františka Palackého (1798 - 1876). Konference ke 120 výročí Palackého úmrtí. - Výskyt Tenkozobce opačného v oblasti Moravské brány. - Lupič v petřvaldském kostele v roce 1668	62
	Obsah 41. - 50. svazku Vlastivědného sborníku okresu Nový Jičín	69

Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín
Vydává Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně

Svazek 50 vyšel v roce 1996

Řídí redakční rada s předsedou PhDr. Karlem Chobotem,
členové PhDr. Jaroslava Brichová, PhDr. Emanuel Grepl,
PhDr. Jiří Jurok, CSc., PhDr. Karel Müller, profesor Ivan Mynář,

Odpovědný redaktor ředitelka Okresního vlastivědného muzea
PhDr. Sylva Dvořáčková, výkonný redaktor PhDr. Jaroslav Zezulčík

Registrováno SmKNV v Ostravě RM ze dne 28. června 1967
Vytiskla Dílna užité grafiky, 28. Hájna 12, Nový Jičín, tel.: 0656 / 703 072

Zadní strana obálky:

Titulní strana měsíčníku
Nový život z roku 1901

Foto Jan Číp, 1996

NOVÝ ŽIVOT

MĚSÍČNÍK PRO UMĚNÍ,
VZDĚLÁNÍ A ZÁBAVU.

VEDE A VYDÁVÁ:
KAREL DOSTÁL LUTINOV.

ROČNÍK 6.
NOVÝ JIČÍN.

1901.

VŠECHNA PRÁVA VYHRAŽENA

